

Fotografie: Akkeleene Postema

Begroting 2025-2028

Trochgean mei wiermeitsjen

Doorgaan met waarmaken

Gemeente Smallingerland

Oanbiedingsbrief

Achte leden fan de gemeenteried fan Smellingerlân,

Foar jo leit de begutting 2025 en de mearjierrêrûzing 2026-2028. Dy begutting is in ferfolch op de Kadernota 2025-2028 én ús mid term review. Yn dat weromsjen op de earste twa jier fan ús bestjoersperioade, dat wy jo yn july fan dit jier stjoerden, konstatare wy dat wy goed op koers lizze en dat in soad ambysjes út it koalysje-akkoart berikt en wiermakke binne. Dêr binne wy as kolleezje grutsk op, net yn it lêste plak omdat dat ferrint yn goed oparbeidzjen mei jo as ried, ús ynwenners, bedriuwen, ynstellingen, ferieningen en maatskiplike partners en fansels ek mei ús amtlike organisaasje.

Trochgean mei wiermeitsjen

Mei dat wiermeitsjen wat wy tasein hawwe gean wy troch, ek al bart dat yn in ûnwis finansjeel perspektyf. Nei de ferkiezings foar de Twadde Keamer is der in nij kabinet kaam. In kabinet dat – lykas wy – foar flinke finansjele útdagingen stiet. In kabinet dat ús en alle oare gemeenten nedich hat en net sûnder ús kin. As gemeente binne wy nammentlik de earste oerheid en dêrmei it meast tichtby foar ús ynwenners. En dêryn dogge wy it goede, foar in part út ús eigen beliedsambysjes wei en foar in wichtich part ek út wetlike ramten fan it ryk wei. Dat dat in soad jild kostet die earder dit jier bliken, doe't wy struktureel miljoenen mear rûzje moasten foar jeugd. Dat needsake ús om yn de Kadernota dochs noch finansjele oanpassingen te dwaan. Dêrmei is de begutting 2025 struktureel en reël slutend, mar foldocht it mearjierrebyld noch net oan ús finansjeel ramt. Yn in apart riedsfoarstel dat jo njonken dy begutting krije, hawwe wy dêrom oanfoljende maatregels foarsteld om ús finansjes yn mearjierreperspektyf fierder te ferbetterjen.

Wy meitsje ús sterk foar in better finansjeel perspektyf

Ut it regearakkoart fan it kabinet docht noch net folle reël útsjoch bliken op de needsaaklike ekstra middels. Ekstra middels dy't nedich binne om de ekstra maatskiplike opjeften dêr't gemeenten foar stean mooglik te meitsjen. Lykas by oare gemeenten giet it ek by ús om ekstra ynvestearringen yn de iepenbiere romte foar de grutte wenningbou-opjefte, yn de enerzjy-transysje, foar de klimaatadaptaasje, yn de fernijing en renovaasje fan ûnderwiisgebouwen en yn fernijing en renovaasje fan kapitaalguod yn de iepenbiere romte út de jierren sechtich, santich en tachtich. Mar troch de koarting yn 2026 en de needsaak ta ombûgingen, ûntbrekt it ek by ús oan strukturele romte foar de byhearrende ôfskriuwing- en rintelêsten fan dy ynvestearringen.

As kolleezje stypje wy de ynspanningen fan de VNG tsjin de koarting op it gemeentefûns. It kolleezje jout dêrby op ynhâld ynfolling oan de winsken dy't de ried, ûnder mear troch in tal moasjes, utere hat by de behanneling fan de Kadernota. Rjochting it ryk jout it kolleezje dan ek ferskate bestjoerlike sinjalen ôf.

Sa hawwe wy yn VFG-ferbân, tegearre mei VGG, op 6 augustus II. In brief nei kabinet Schoof stjoerd oer de gefolgen fan it ryksbelied foar noardlike gemeenten. Njonken it freegjen fan omtinken foar de tige nuodlike finansjele situaasje fan gemeenten, uterje wy yn dy brief ek soargen oer de gefolgen fan Haachsk belied foar plattelânsgemeenten op trije ûnderwerpen: de regiotoets, it opnij itigjen fan it gemeentefûns en de koarting fan goed 2 miljard op it gemeentefûns.

Fierder ûndersykje wy yn it ferlingde fan de moasje fan de VVD wat juridysk mooglik is om in rjochtfearde útkearing út it gemeentefûns ôf te twingen.

Ta beslút wurdt it VNG-bestjoer foarsjoen fan ynsichten út de regio wei yn hjoeddeistige ûntjouwingen, lykas de finânsjes, fia de klankboerdgroep 'VNG vanuit de regio', dêr't wy fia de VFG in sit yn hawwe.

Net ôfwachtsje, mar antisipearje op meardere senario's

Nettsjinsteande ús ynspanningen en dy fan ús netwurkpartners moatte wy konstatearje dat it mar tige de fraach is oft der yn de maitiidsnota fan it ryk, en dêrmei yn de maaiestirkulêre takom jier, ekstra middels beskikber komme. Dat betsjut dat wy antisipearje moatte op ekstra ombûgingen om by de begutting fan 2026 oannimlik te meitsjen dat ús finansjeel perspektyf wer slutend wurdt, ek as it ryk net mei ekstra middels oer de brêge komt. Yn it haadstik strategy rjochting begutting 2026-2029 ljochtsje wy ta hoe't wy dat dogge. Foardat wy dêrop yngean, jouwe wy in ynlieding op de begutting 2025, want dat is de begutting dy't no foarleit. In begutting dy't foar it earst ek – neffens ús modernisearring planning & control – yn de foarm fan in webside oanbean wurdt.

Wy fertrouwe derop dat dizze begutting foldocht oan de ramten dy't jo steld hawwe. En wy sjogge der dan ek nei út om – út ús rol wei – mei jo ried te praten oer sawol de ynhâld as de foarm fan dizze begutting.

Mei freonlike groetnis,

Boargemaster en wethâlders fan Smellingerlân,

Boargemaster,

Jan Rijpstra

Sekretaris,

Siebren van der Berg

Aanbiedingsbrief

Geachte leden van de gemeenteraad van Smallingerland,

Voor u ligt de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028. Deze begroting is een vervolg op de kadernota 2025-2028 én onze mid term review. In die terugblik op de eerste twee jaar van onze bestuursperiode die wij u in juli dit jaar stuurden constateerden wij dat we goed op koers liggen en dat veel ambities uit het coalitieakkoord zijn bereikt en waargemaakt. Daar zijn we als college trots op, niet in de laatste plaats omdat dit in goed samenspel verloopt met u als raad, onze inwoners, bedrijven, instellingen, verenigingen en maatschappelijke partners en natuurlijk ook met onze ambtelijke organisatie.

Doorgaan met waarmaken

Met dat waarmaken wat we beloofd hebben gaan we door, ook al gebeurt dit in een onzeker financieel perspectief. Na de verkiezingen voor de Tweede Kamer is een nieuw kabinet aangetreden. Een kabinet dat - net als wij - voor forse financiële uitdagingen staat. Een kabinet dat ons en alle andere gemeenten nodig heeft en niet zonder ons kan. Als gemeente zijn wij namelijk de eerste overheid en daarmee het meest nabij bij onze inwoners. En daarin doen wij het goede, deels vanuit onze eigen beleidsambities en voor een belangrijk deel ook vanuit wettelijke kaders van het rijk. Dat dat veel geld kost bleek eerder dit jaar toen we structureel miljoenen meer moesten bijramen voor jeugd. Dit noopte ons om in de kadernota alsnog financiële aanpassingen te doen. Daarmee is deze begroting 2025 structureel en reëel sluitend, maar voldoet het meerjarenbeeld niet meer aan ons financiële kader. In een apart raadsvoorstel dat u naast deze begroting ontvangt hebben wij daarom aanvullende maatregelen voorgesteld om onze financiën in meerjarenperspectief verder te verbeteren.

We maken ons hard voor een beter financieel perspectief

Uit het regeerakkoord van het kabinet blijkt nog weinig reëel uitzicht op de noodzakelijke extra middelen. Extra middelen die nodig zijn om de extra maatschappelijke opgaven waar gemeenten voor staan mogelijk te maken. Net als bij andere gemeenten gaat het ook bij ons om extra investeringen in de openbare ruimte voor de grote woningbouwopgave, in de energietransitie, voor de klimaatadaptatie, in vernieuwing en renovatie van onderwijsgebouwen en in vernieuwing en renovatie van kapitaalgoederen in de openbare ruimte uit de jaren zestig, zeventig en tachtig. Maar door de korting in 2026 en de noodzaak tot ombuigingen ontbreekt het ook bij ons aan structurele ruimte voor de bijbehorende afschrijvings- en rentelasten van die investeringen.

Als college steunen wij de inspanningen van de VNG tegen de korting op het Gemeentefonds. Het college geeft daarbij op inhoud invulling aan wensen die de raad, onder andere via een aantal moties, heeft geuit bij de behandeling van de Kadernota. Richting het rijk geeft het college dan ook diverse bestuurlijke signalen af.

Zo hebben wij in VFG verband, samen met VGG, op 6 augustus jl. een brief naar kabinet Schoof gestuurd over de gevolgen van het rijksbeleid voor noordelijke gemeenten. Naast het vragen van aandacht voor de zeer penibele financiële situatie van gemeenten uiten we in deze brief ook zorgen over de gevolgen van Haags beleid op plattelandsgemeenten op drie onderwerpen: de regietoets, de herijking van het gemeentefonds en de korting van ruim 2 miljard op het gemeentefonds.

Verder onderzoeken wij in het verlengde van de motie van de VVD wat juridisch mogelijk is om een rechtvaardige uitkering uit het gemeentefonds af te dwingen.

Tot slot wordt het VNG bestuur voorzien van inzichten uit de regio op huidige ontwikkelingen waaronder de financiën via de klankbordgroep 'VNG vanuit de regio', waar wij via de VFG zitting in hebben.

Niet afwachten, maar anticiperen op meerdere scenario's

Onze inspanningen en die van onze netwerkpartners ten spijt moeten wij constateren dat het maar zeer de vraag is of er in de voorjaarsnota van het rijk en daarmee in de meicirculaire volgend jaar extra middelen beschikbaar komen. Dat betekent dat wij moeten anticiperen op extra ombuigingen om bij de begroting 2026 aannemelijk te maken dat ons financieel perspectief weer sluitend wordt, ook als het rijk niet met extra middelen over de brug komt. In het hoofdstuk strategie richting begroting 2026-2029 lichten wij toe hoe wij dat doen. Voordat wij daarop ingaan, geven wij een inleiding op de begroting 2025, want dat is de begroting die nu voorligt. Een begroting die voor het eerst ook - conform onze modernisering planning & control - in websitevorm wordt aangeboden.

We vertrouwen erop dat deze begroting voldoet aan de door u gestelde kaders. En wij kijken er dan ook naar uit om – vanuit onze rol - samen met uw raad te spreken over zowel de inhoud als de vorm van deze begroting.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Smallingerland,

Burgemeester,

Secretaris,

Jan Rijpstra

Siebren van der Berg

Inhoudsopgave

Oanbiedingsbrief	2
Aanbiedingsbrief.....	4
Inleiding.....	7
Strategie richting begroting 2026-2029.....	12
Programma Dienstverlening.....	14
Programma Sociaal domein.....	26
Programma Fysiek domein.....	42
Programma Economie.....	68
Algemene dekkingsmiddelen.....	79
Overhead.....	80
Heffing Venootschapsbelasting.....	81
Onvoorzien.....	82
Meerjarenbegroting 2025-2028.....	83
Paragrafen.....	85
Lokale heffingen.....	85
Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	90
Onderhoud kapitaalgoederen.....	96
Financiering.....	102
Bedrijfsvoering.....	105
Grondbeleid.....	119
Verbonden partijen.....	126
Wet Open Overheid.....	139
Bijlagen.....	143
Bijlage A: Structureel nieuw beleid.....	143
Bijlage B: Eenmalig nieuw beleid.....	144
Bijlage C: Ombuigingsmaatregelen.....	146
Bijlage D: Baten en lasten per taakveld.....	147
Bijlage E: Prognose balans.....	149
Bijlage F: Algemene reserve.....	151
Bijlage G: Bestemmingsreserve en voorzieningen.....	153
Bijlage H: Subsiestaat.....	157
Bijlage I: Investeringsoverzicht.....	158
Bijlage J: Incidentele lasten en baten.....	160

Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de uitgangspunten bij het opstellen van deze begroting en de ontwikkeling van ons financiële perspectief voor de begroting 2025-2028. Ook benoemen we hoe we concreet stappen vooruit zetten in de modernisering van planning & control.

Algemene financiële uitgangspunten

De Kadernota 2025-2028, vastgesteld op 16 juli 2024, vormt samen met onderstaande algemene financiële uitgangspunten de basis voor deze begroting. In deze begroting zijn de voorstellen uit de Kadernota verwerkt.

De begroting is opgesteld op basis van constante prijzen. Dat betekent dat de eerste jaarschijf van de meerjarenbegroting wordt geïndexeerd op basis van de inflatiecijfers. In de jaren daarna wordt geen inflatie doorerekend en worden de inkomsten ook zonder inflatie opgenomen.

In de tabel hieronder geven we aan welke indexeringen en generieke aanpassingen zijn toegepast bij het opstellen van de begroting 2025.

Omschrijving	Accres
Salarissen gemeente	4,40%
Goederen en diensten gemeenten	2,70%
Subsidies	3,70%
Leges en overige lokale heffingen	3,40%
Grondbedrijf	Separaat vastgesteld

De begroting 2025 is structureel en reëel sluitend

De begroting 2025 sluit met een positief saldo van € 70.000. Dat hebben we gerealiseerd door in de kadernota voor € 1,2 miljoen aan structurele oplossingsrichtingen op te nemen waarmee het saldo verbetert. Het begrotingsjaar 2025 is daarmee structureel en reëel sluitend en daarmee voldoen we aan het kader uit de Gemeentewet. De meerjarenraming laat tekorten zien: 2026 is € 6,0 miljoen negatief, de jaren 2027 en 2028 sluiten respectievelijk € 6,9 en € 7,0 miljoen negatief.

Bij het opstellen van de kadernota is in het perspectief uitgegaan van toekomstige (gedeeltelijke) compensatie door het Rijk in verband met het 'ravijnjaar' 2026 en verder waarbij een afweging is gemaakt tussen enerzijds investeren en anderzijds financiële behoedzaamheid. Het financiële tekort in de laatste jaarschijf is maximaal 50% van de terugval in middelen via het gemeentefonds vanaf 2026. De verwachte terugval in middelen via het gemeentefonds bedraagt ongeveer € 7 miljoen. Op basis daarvan hebben we als kader bepaald dat het tekort in 2028 bij het vaststellen van deze begroting beperkt moet zijn tot maximaal € 3,5 miljoen.

Door de maatregelen die in de kadernota opgenomen zijn kunnen we nu een sluitende begroting 2025 presenteren. Om het tekort in de laatste jaarschijf 2028 binnen het afgesproken financiële kader te krijgen zijn extra ombuigingsmaatregelen in beeld gebracht oplopend tot een bedrag van € 3,5 miljoen in 2028. Deze ombuigingsmaatregelen leggen wij tegelijk met de begrotingsbehandeling in een apart raadsvoorstel aan de gemeenteraad ter besluitvorming voor. Als de raad daarmee instemt voldoen we ook voor 2028 aan ons financiële kader. In het deel "Strategie richting begroting 2026-2029" gaan we in op de stappen die we daarna met u willen zetten om ook in het meerjarenperspectief weer evenwicht te krijgen.

Ontwikkeling van het financieel perspectief sinds het vaststellen van de begroting 2024

In onderstaande tabel maken we de totstandkoming van het structurele begrotingssaldo inzichtelijk waarbij we u meenemen in de ontwikkeling van het financieel perspectief van de begroting 2024 naar nu.

Bedragen * €1.000

	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
	Saldo begroting 2024	8.167	-2.174	-2.736	-2.736
A	Aanvullende raadsbesluiten voor kadernota	-5.382	-5.339	-5.222	-5.240
B	Mutaties kadernota 2025	-2.232	1.977	1.568	1.522
C	Aanvullende (raads)besluiten na kadernota	-83	-82	-89	-109
D	Ontwikkelingen begroting 2025	-400	-425	-420	-420
	Saldo begroting 2025-2028 <i>exclusief separaat voorgestelde ombuigingen</i>	70	-6.043	-6.899	-6.983

De beginstand wordt gevormd door de vastgestelde programmabegroting 2024-2027. Hieronder volgt een toelichting op elk van de vier aspecten die daarop volgden.

A. Aanvullende raadsbesluiten voor kadernota

Dit zijn een aantal vastgestelde raadsbesluiten die een structurele doorwerking hebben in de begroting 2025 en volgende jaren. Het gaat hierbij om extra verduurzaming zwembad de Welle en de 1e bestuursrapportage 2024 waarin met name de noodzakelijke structurele begrotingsaanpassing door de stijgende kosten voor jeugdhulp tot een structureel nadeel leidt.

B. Mutaties kadernota 2025

De mutaties zoals aangegeven in de kadernota 2025 zijn verwerkt in de begroting 2025. Het Gemeentefonds is daarbij - zoals gebruikelijk - verwerkt op basis van de meicirculaire 2024.

C. Aanvullende (raads)besluiten na kadernota

Na de kadernota zijn nog een tweetal besluiten genomen, die verwerkt zijn in de begroting 2025. Het betreft aanpassing personeelshandboek en aanpassingen (openbare) infra annex met onderwijshuisvesting.

D. Ontwikkelingen begroting 2025

Tijdens het begrotingsproces hebben er nog een aantal aanvullende noodzakelijke mutaties plaatsgevonden. Dit betreft onder andere de verwerking van afvalstoffenheffing en rioolrechten. Ook de budgetten salarissen zijn aangepast conform de CAO. Ten opzichte van de kadernota betreft dit een aanpassing van € 500.000 structureel. Dit verklaart grotendeels het gewijzigde begrotingsaldo 2025-2028 ten opzichte van de kadernota 2025.

Saldo begroting 2025 per begrotingsonderdeel

Onderstaand overzicht toont het saldo begroting 2025 voor de verschillende onderdelen van de begroting.

*Bedragen * €1.000*

Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
Programma Dienstverlening	-13.374	1.122	-12.252
Programma Sociaal Domein	-156.291	43.887	-112.404
Programma Fysiek Domein	-60.619	33.321	-27.298
Economie	-2.734	431	-2.303
Overhead	-25.768	579	-25.189
Algemene dekkingsmiddelen	-481	175.489	175.008
Onvoorzien	-100	0	-100
Vennootschapsbelasting	0	0	0
Totaal van baten en lasten	-259.367	254.829	-4.538
Onttrekkingen reserves	0	7.438	7.438
Toevoegingen reserves	-2.830	0	-2.830
Totaal mutaties reserves	-2.830	7.438	4.608
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	0	0	0
Structureel begrotingsaldo	-262.197	262.267	70

Ontwikkeling algemene reserve

In onderstaand overzicht tonen we het verloop van de algemene reserve sinds de balansdatum 31 december 2023 uit de jaarrekening. Een deel van de algemene reserve wordt apart gehouden voor de dekking van eventuele onvoorziene risico's die zich kunnen voordoen. Het bedrag dat we hiervoor reserveren is in totaal € 13 miljoen en opgebouwd uit een risicobuffer van € 2,5 miljoen en weerstandsvermogen algemeen van € 10,5 miljoen. In de onderste regel vindt u de ruimte die na die reservering nog beschikbaar is in de algemene reserve. Bij positieve besluitvorming over de ombuigingen die we voorstellen naast deze begroting verbetert dit beeld. Een adequate reservepositie in aanvulling op ons weerstandsvermogen en risicobuffer is belangrijk om financieel en inhoudelijk wendbaar te blijven.

Ontwikkeling algemene reserve

*Bedragen * €1.000*

	2024	2025	2026	2027	2028
Jaarrekening 2023 stand 31-12 Algemene Reserve	48.784				
Jaarrekening 2023 stand 31-12 Reserve projecten	5.355				
Jaarrekeningresultaat 2023	16.736				
Begroting 2024: Primitief begrotingsresultaat	5.611				
Budgetoverheveling oude jaren	-17.923				
Overheveling naar reserve centrum ontwikkeling	-20.000				
Begroting 2024: Aanvullende raadsbesluiten	-848				
Bestuursrapportage 2024 1: nadelig resultaat	-2.729				
Bestuursrapportage 2024 2: voordelig resultaat	5.876				
Stand 1-1		40.862	37.730	28.640	20.390
Vluchteling Oekraïne*		2.830			
Saldo begroting 2025		70	-6.043	-6.899	-6.983
Nieuw beleid voorgaande begroting		-3.727	-2.102	-850	0
Nieuw beleid Kadernota 2025-2028		-2.305	-945	-501	0
Stand algemene reserve 31-12		37.730	28.640	20.390	13.407
Risicobuffer		-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Weerstandsvermogen algemeen voorlopig		-10.500	-10.500	-10.500	-10.500
Stand vrij besteedbare reserve		24.730	15.640	7.390	407
Totaal effect ombuigingsmaatregelen**		381	1.587	3.673	7.076
Stand vrij besteedbare algemene reserve na ombuigingsmaatregelen		25.111	17.227	11.063	7.483

*) *Op basis van de normbedragen zoals die tot nog toe gelden verwachten we een voordeel. Mocht het rijk besluiten deze normbedragen te verlagen dan verandert dit.*

***) *Zie rapport Ombuigingen en meerjarenbeeld 2025-2028 voor toelichting op deze cijfers.*

Twee volgende stappen vooruit in modernisering van onze planning & control

Volgend op de met de raad afgesproken doorontwikkeling zetten we in deze begroting twee volgende stappen vooruit in de modernisering van onze planning & control. In de eerste plaats gaat het om het ontsluiten van deze begroting via een website. Daarmee bevorderen we de toegankelijkheid voor raadsleden, maar ook voor andere belangstellenden. Verder hebben we - in lijn met de "motie meten is weten" - aanvullende doelstellingen en indicatoren opgenomen in de begrotingsprogramma's. Ze zijn aanvullend aangezien er op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) ook indicatoren verplicht zijn gesteld. We zijn benieuwd naar uw ervaringen met deze begroting nieuwe stijl en werken op basis daarvan stap voor stap verder aan verbetering.

Strategie richting begroting 2026-2029

Blijven waarmaken waar we voor staan in een onzeker financieel perspectief

Het college staat achter de ambities uit het coalitieakkoord en gaat daarom onverminderd door met het daadwerkelijk waarmaken van de ambities en plannen zoals door de raad bekrachtigd in onze visies en onderliggende uitvoeringsagenda's. Gelet op het meerjarenperspectief wordt dit echter steeds lastiger. Met de ombuigingen die het college in aanvulling op deze begroting 2025 aan u voorstelt zetten we een belangrijke stap in verbetering van dit perspectief.

Conform de moties die de raad bij de kadernota heeft vastgesteld werken wij – zelfstandig en met onze netwerkpartners – aan beweging bij het rijk welke recht doet aan adequate financiering van onze medebewindstaken, dit op grond van wettelijke kaders waar wij het rijk aan houden.

De voortekenen op dat vlak zijn op korte termijn niet gunstig, uitgaande van het regeerakkoord. Op zijn vroegst in de meicirculaire is een eventuele beweging voor ons een feit, terwijl wij bij de kadernota maatregelen zullen moeten voorstellen richting een sluitend financieel meerjarenperspectief.

Deze aanvullende maatregelen zullen naar verwachting nog meer impact hebben dan wat nu al voorligt. Het college wil voorkomen dat we onnodig diep snijden, terwijl er mogelijk binnen een afzienbare periode wel een reële vergoeding van de kosten voor jeugdhulp komt van het rijk of dat de korting op het gemeentefonds geheel of gedeeltelijk wordt teruggedraaid.

Samen met de gemeenteraad optrekken in de stappen die we zetten om door het ravijn heen te komen

Als raad heeft u aangegeven het belangrijk te vinden om meegenomen te worden in de stappen die wij – elk vanuit onze eigen verantwoordelijkheid – met elkaar zetten om door het financiële ravijn te komen. Op grond van de Gemeentewet artikel 189 heeft u daarbij een eigen verantwoordelijkheid: u moet er namelijk op toezien dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. Het begrotingsjaar is het kalenderjaar. U heeft daarbij twee opties voor de begroting 2026. Optie 1 is bij de kadernota 2026 die begroting structureel sluitend maken. Dit vraagt stevig en snel ingrijpen met nog meer consequenties voor onze inwoners. Een proces dat u zorgvuldig wenst te voeren dat dan in kort tijdsbestek dient te gebeuren. Optie 2 is de begroting 2026 incidenteel sluitend te maken door het tekort te dekken uit incidentele middelen zoals de algemene reserve. De Gemeentewet bepaalt dan dat u dit alleen kunt doen als aannemelijk is dat het structureel en reëel evenwicht in de begroting in de eerstvolgende drie jaren (dus uiterlijk bij de begroting 2029) tot stand zal worden gebracht.

Wij willen samen met u dat doen wat op de lange termijn het beste is voor Smallingerland. Daarom hebben we naast de begroting 2025 ook al voorstellen gedaan voor ombuigingen. In een informatieavond die we in het eerste kwartaal organiseren willen we nader met u in gesprek over ons meerjarenperspectief en daarbij ook verder kijken dan 2029. Daarbij willen we in gesprek over de verschillende opties en hun consequenties, aangezien ook binnen optie 2 meerdere procesvarianten te onderscheiden zijn om te komen tot een financieel evenwicht.

Ondertussen gaan we niet afwachten als college. Dat betekent dat we voorbereidingen treffen voor (contouren van) een maatregelenpakket. Een maatregelenpakket dat ook wat ons betreft het resultaat moet zijn van een zorgvuldig proces en dat balans biedt tussen aanpassing in ambities en doorlopende beleidsterreinen en balans in de effecten voor verschillende groepen inwoners. Conform de lijn uit ons coalitieakkoord kijken we daarbij in eerste instantie naar onze eigen uitgaven en daarna naar de lokale lasten. Onze gedachtelijnen qua proces bereiden we voor en bespreken we met u op de informatieavond. Onze reservepositie geeft ons de mogelijkheid om weloverwogen keuzes te maken.

Desalniettemin houden we de hand op de knip en zullen wij ons bij de komende kadernota beperken

in voorstellen voor extra middelen. We richten ons daarbij met name op voorstellen die naar onze mening onontkoombaar en onuitstelbaar zijn of politiek urgent. In de ruimtelijke investeringsagenda die we wederom aan de kadernota toevoegen gaan we in op de effecten hiervan op onze investeringsplanning.

Naast bovenstaande werken wij in de tussentijd door aan onze lobby voor adequate financiering zodat we onze medebewindstaken naar behoren en behoorlijk gefinancierd kunnen uitvoeren. Zo willen we voorkomen dat we onnodig maatregelen hoeven te treffen die onze Smalingerlandse samenleving mogelijk diep zullen raken. Daarmee willen we de sociale gemeente die we zijn behouden.

Programma Dienstverlening

Algemene toelichting

In onze gemeente Smallingerland staat de kracht van de samenleving voorop. Met die kracht willen we werken aan een sociale en welvarende toekomst. In alle wijken en dorpen. Voor alle inwoners, bedrijven en organisaties.

We vinden het belangrijk om met elkaar te werken aan oplossingen voor de uitdagingen die we zien. Dit doen we vanuit vertrouwen en daarbij vinden we het belangrijk dat de bedoeling voorop staat en niet de regels. We werken vanuit de kernwaarden persoonlijk, samen en doen. Ze zijn de basis voor onze manier van samen leven, samen werken en samen leren. Ze vertegenwoordigen de kracht van Smallingerland.

Wij zijn een betrouwbare overheid en we gaan ook van vertrouwen uit. Alhoewel regels zekerheid bieden voor onze inwoners, bedrijven en instellingen, waken we in Smallingerland voor onwenselijke bureaucratie. Het is ons vak en onze verantwoordelijkheid om algemene en individuele belangen voortdurend tegen elkaar af te wegen. Onze inwoners staan voorop. Het draait om hen. Wij denken met hen mee en zijn duidelijk over wat ze van ons mogen verwachten.

Als gemeente willen we niet alles zelf regelen. Daarom geven we ruimte aan en staan we open voor maatschappelijk initiatief en betrokkenheid. De basisgedachte bij de uitvoering van beleid is denken vanuit de inwoner. De belangrijkste voorwaarde in het nemen van beslissingen is het betrekken van onze inwoners en ondernemers. De kennis en ervaringen van onze inwoners en ondernemers gebruiken we om logische en effectieve beslissingen te kunnen nemen.

We zien dat de informatiesamenleving en toegenomen digitalisering kansen bieden, maar tegelijk ook nieuwe vraagstukken opwerpen. Dankzij digitaal werken hebben we informatie beter en sneller beschikbaar, zodat de dienstverlening verbetert. En omdat we meer data beschikbaar hebben, kunnen we beter onderbouwd beleid maken en achteraf ook evalueren. Aan de andere kant doen zich vraagstukken voor rond privacy en informatiebeveiliging.

Om de gemeente te zijn waar iedereen zich prettig voelt, waar ondernemers zich graag willen vestigen en waar je aangenaam kunt wonen, werken en recreëren, is veiligheid een noodzakelijke randvoorwaarde. Dit betekent dat mensen zich veilig moeten voelen en dat de aandacht voor veiligheid, criminaliteit, overlast en leefbaarheid in verhouding moet staan tot de omvang en de aard van problemen of wat inwoners als problemen ervaren.

Programmabrede ontwikkeling

Budget voor service normen verlagen

Het effect van deze maatregel is dat er minder geïnvesteerd kan worden in klanttevredenheidsonderzoeken of de verdere ontwikkeling van de bestaande dashboards en de monitoring daarvan. Met deze dashboard monitoren we onder andere de snelheid van de terugbelverzoeken en de klachtafhandeling.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel een overzicht van de verwachte besparingen uit de Ombuigingsmaatregelen.

Bedragen * €1.000

Naam	2025
Structureel	
Ombuigingsmaatregelen	
Budget voor servicenormen verlagen	-20
Totaal	-20

Wat mag het kosten

In de onderstaande tabel vindt u het totaal van baten en lasten voor het programma Dienstverlening.

In bijlage d van de begroting zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen. Bedragen * €1.000

Omschrijving	Begroting 2024	Begroting 2025
Baten	1.031	1.122
Lasten	-12.700	-13.374
Saldo voor reservemutaties	-11.669	-12.252
Onttrekking aan reserves	350	1.543
Toevoeging aan reserves	0	0
Netto resultaat	-11.319	-10.709

Verplichte beleidsindicatoren

Hieronder de verplichte beleidsindicatoren voor dit programma.

Indicator	Small 2022	NL 2022	Small 2023	NL 2023
Verwijzingen Halt [per 1.000 jongeren]	9	8	7	9
Misdrijven - Geweldd misdrijven [per 1.000 inwoners]	4,1	4,5	4,2	4,3
Misdrijven - Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) [per 1.000 inwoners]	5,9	5,9	6,6	5,8
Misdrijven - Diefstallen uit woning [per 1.000 inwoners]	7	1,4	0,6	1,3
Misdrijven - Winkeldiefstallen [per 1.000]	3	2,3	3,2	2,5
Jongeren met een delict voor de rechter [%]	2	1		

Aanvullende beleidsindicatoren

Begroting 2025

Wat willen we bereiken	Hoe meten we dat?	Stand 2024	Doel 2025	Doel 2028
Beperkte wachttijden aan de telefoon	Gemiddelde antwoordtijd (in seconden)	194	180	180
Beperkte reactietijd op de chat	Gemiddelde eerste reactietijd (in seconden)	58	30	30
Korte wachttijd in het gemeentehuis	We meten het gemiddelde aantal minuten wachttijd t.o.v. de oorspronkelijke afspraak	1,21	<2	<2

Verbonden partijen

De onderstaande verbonden partijen zijn verbonden aan dit programma.

Naam	Wat doet deze organisatie
Data Fryslân	Coöperatie van publieke en private organisaties, platform voor stimuleren datagedreven beleid en daardoor effectieve dienstverlening voor inwoners van Friesland.
Vereniging Friese Gemeenten (VFG)	Belangenbehartiger, advisering en platform voor Friese gemeenten.
Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	Belangenbehartiger van alle gemeenten en biedt een platform voor opinievorming en vernieuwing.
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	Bank voor de Nederlandse gemeenten.
Veiligheidsregio Fryslân	Regionaal organiseren van brandweezorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding.

1.1 Publieke dienstverlening

Wat willen we bereiken?

Verbeteren publieke dienstverlening

Afgelopen jaren is er een flinke ontwikkeling geweest in onze publieke dienstverlening. We werken als organisatie doorlopend aan het verbeteren van de publieke dienstverlening. In 2022 is het programma GOED opgestart. Dit programma heeft een looptijd van drie jaar. Ons doel is daarbij: Onze dienstverlening is GOED; Gastvrij, Ondernemend, Eenvoudig en Deskundig, daar zetten wij op in de komende jaren. Om dat te realiseren is onze organisatieontwikkeling gericht op eigenaarschap, samenwerken, waarmaken en werken vanuit de bedoeling. Het is van belang dat we hier op kunnen sturen en blijvend werken aan het verbeteren van onze dienstverlening. Een van de speerpunten voor de komende jaren is daarom dat we onze dienstverlening (meer) meetbaar maken.

Wat gaan we daar voor doen?

Voortgang en ontwikkelingen dienstverlening

Vanaf 2022 is het programma Dienstverlening opgevolgd door o.a. het programma GOED. Binnen dit programma wordt hard gewerkt aan het in beeld brengen van onze huidige dienstverlening en vervolgens aan de optimalisatie en verbetering. Inmiddels is de nodige vooruitgang geboekt en zijn er o.a. servicenormen vastgesteld, klantbeloftes geformaliseerd, dashboards ingericht, managementgesprekken georganiseerd, etc. Essentieel voor deze resultaten en ook de aanpak in het vervolg is de adviseur dienstverlening. Tot op heden wordt deze rol intern ingevuld. De afgelopen periode heeft uitgewezen dat deze rol passend is en ook is duidelijk geworden dat deze inzet minimaal is vereist om dergelijke ontwikkelingen te kunnen realiseren. Om de voortgang van de ontwikkelingen m.b.t. Dienstverlening te kunnen waarborgen willen we in de periode van 2025-2028 investeren in deze rol.

Verbeteren van de interne en externe communicatie

Een goede en transparante communicatie draagt bij aan onze dienstverlening. De gemeente informeert de inwoners en communiceert met ze via diverse kanalen zoals verschillende websites, sociale media, nieuwsbrieven en persberichten. We zorgen dat de communicatie begrijpelijk is en aansluit bij de doelgroep. Dat kan tekst zijn maar ook video, infographics en andere vormen van visuele communicatie. De stappen die zijn gezet in het kader van begrijpelijke taal blijven we in 2025 doorontwikkelen, zodat dit organisatiebreed geborgd is en blijft. We werken aan het (vergroten van het) communicatiebewustzijn van de organisatie.

Nieuw participatiebeleid

In 2025 zal door middel van projectleiding worden gestart met het opstellen en het laten vaststellen van het brede participatiebeleid. Insteek is om het op te stellen beleid in dezelfde lijn en aanvullend te laten zijn op het in 2023 vastgestelde participatiebeleid vanuit de Omgevingswet. Daarnaast is de insteek om het beleid op te stellen in nauwe samenwerking met de Werkgroep 8 maart vanuit uw raad en met aandacht voor de uitvoering in en door de organisatie.

Kwaliteitsverhoging Burgerzaken

De afgelopen jaren heeft de gemeente op het gebied van klantcontact en burgerzaken met een aantal veranderingen te maken gehad. Gevolg daarvan is dat er veel dagelijkse operationele zaken

door het team moet worden opgevangen dat zich hier mee bezig houdt. Om deze werkzaamheden beter te beleggen is in 2023 ingezet op coördinatie en kwaliteitsverbetering, dit heeft voor een positief effect gezorgd. Jaarlijks wordt het verplichte BRP onderzoek (Basis registratie personen) verricht. Hierbij wordt onderzoek gedaan naar de inrichting, de werking en de beveiliging van de basisregistratie, alsmede naar de verwerking van gegevens in de basisregistratie. De resultaten hiervan hebben uitgewezen dat er op een aantal vlakken nog niet voldoende wordt gescoord. Er is een kwaliteitsimpuls nodig om te kunnen voldoen aan de minimaal gestelde criteria vanuit de BRP. Om deze kwaliteitsimpuls te bereiken, is aanvullende personele inzet vereist.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor de opgave publieke dienstverlening.

*Bedragen * €1.000*

Onderwerp	2025
Incidenteel	
Voortgang en ontwikkelingen dienstverlening	81
Kwaliteitsverhoging Burgerzaken	81
Totaal	172

1.2 Digitale en datagedreven samenleving

Wat willen we bereiken?

Het verbeteren de datamanagement

We willen waarde creëren voor de samenleving met behulp van data en informatie. We zien het belang van het gebruiken van data in het vergroten van de kennis van medewerkers bij verlenen van onze dienstverlening, bij het continu ontwikkelen en aanpassen van het beleid en data gebruiken we ter ondersteuning van de besluitvorming. We maken gebruik van onafhankelijke, betrouwbare en wetenschappelijk onderbouwde kennis van het Planbureau Fryslân en we participeren in DataFryslân. Ook gaan we onze digitale dienstverlening verder ontwikkelen, met het oog op vereenvoudiging voor klanten. We gaan gemeentelijke informatie open en transparant beschikbaar stellen. We concretiseren onze datavisie in een datastrategie, waarlangs we de komende jaren richting geven aan de waardecreatie van data voor onze dienstverlening en bedrijfsvoering.

Het verbeteren van de digitale toegankelijkheid

We willen voor onze klanten op verschillende manieren toegankelijk zijn, waarbij klanten het communicatiekanaal van hun voorkeur kunnen kiezen. De veiligheidsrisico's van onze ICT-omgeving willen we verkleinen en we willen gevoelige informatie goed beschermen, waaronder persoonsgegevens. Ondernijning willen we tegengaan en het liefst helemaal voorkomen bijvoorbeeld door het vergroten van de digitale weerbaarheid van medewerkers. We willen hiermee de gemeentelijke organisatie adequaat inrichten om cyberaanvallen en datalekken tegen te gaan. Hiervoor organiseren we nieuwe trainingen. De digitale training wordt vernieuwd en ook worden er andere vormen van bewustwording georganiseerd, zoals een test met phishing mails.

Het verbeteren van de digitale samenwerking zowel intern als extern

Er is steeds meer behoefte in de organisatie om digitaal samen te werken, zowel met collega's als met externe relaties en partners. Bijvoorbeeld rondom projecten, beleidsvormende processen en inwonerparticipatie. Hiervoor voeren we, zonder het wiel opnieuw uit te vinden, een digitaal platform in. Middels dit platform wordt het mogelijk om veilig samen te werken aan documenten, presentaties en plannen. De ambitie is om dit in 2025 gefaseerd mogelijk te maken. Hiermee vervangen we onze netwerkmappen en gaan we volledig in de Cloud werken.

Wat gaan we daar voor doen?

Concretiseren van de Datavisie

Data worden ingezet als strategisch middel om grip en zicht te krijgen op ambities uit de samenleving en doelen van de gemeente. De Datavisie Smallerland (2023) en Datastrategie Smallerland (2024) zijn leidraden waarlangs de komende jaren datagedreven werken verankerd wordt in de organisatie. Dit doen zij langs diverse pijlers waaronder datavaardigheden, datagovernance en techniek. Hierbij maken ze gebruik van een bestaande applicatie om data te analyseren en te visualiseren in interactieve dashboards en rapportages. Hierbij zijn koppelingen en integratie met andere bestaande applicaties noodzakelijk om data geautomatiseerd te actualiseren.

Informatieconsultancy

Het is belangrijk om te ondersteunen bij en adviseren over zaakgericht werken, wat bijdraagt aan transparante en terugvindbare informatie. Ook afhandelen van informatieverzoeken en uitvoeren

van kwaliteitscontroles valt hier onder. Er is onvoldoende capaciteit hiervoor. Er is een extra fte (structureel) noodzakelijk om deze taken in het fysieke domein goed te kunnen organiseren. Een te werven adviseur denkt mee met de organisatie en adviseert over toepassen van zaakgericht werken. Ook is de adviseur betrokken bij verbeteren van de informatiehuishouding in processen.

Volledig toegankelijke gemeentelijke website

De website is het eerste online communicatiemiddel naar onze inwoners en ondernemers. Hoe beter de website, hoe beter de dienstverlening. In 2025 zetten we de verbetering van de website door. In 2025 willen we onderzoeken welke stappen nodig zijn om verbeteringen door te kunnen voeren en te borgen in de organisatie. Deze verbeteringen zien vooral toe op een zo volledig mogelijk toegang voor iedereen.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor de opgave digitale en datagedreven samenleving.

Onderwerp	2025
Structureel	
Informatieconsultancy	91
Totaal	91

*Bedragen * €1.000*

1.3 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

Het verbeteren en borgen van de veiligheid en veiligheidsbeleving.

We willen de veiligheid en de veiligheidsbeleving verbeteren en borgen. Als mensen zich veilig voelen en vertrouwen hebben, betekent dit meer woon- en leefplezier. Om dit te bereiken werken we nauw samen met onze partners, zowel preventief als bij de handhaving. In het geactualiseerde Kernbeleid veiligheid 2023-2026, wat door de raad is vastgesteld, geven we invulling aan het coalitieakkoord en werken we onze doelen nader uit. We werken verder aan de prioriteiten en strategische thema's die we eerder formuleerden en nog steeds aandacht behoeven:

- Prioriteiten: sociale overlast, jeugd(groepen)overlast, ondermijnende criminaliteit met speciale aandacht voor cyberveiligheid;
- Strategische thema's: woninginbraken, veilige evenementen, jeugd, alcohol en drugs, rampen/crisisbeheersing, ambtelijke en bestuurlijke integriteit.

Wat gaan we daar voor doen?

Uitrollen werkwijze Lokale Informatie Overleg

In 2024 is de werkwijze van het Lokaal Informatie Overleg (LIO) met bijbehorende werkwijzen en protocollen verder uitgerold. We blijven inzetten op het trainen van medewerkers om signalen van ondermijning te herkennen. Het tegengaan van ondermijning is een prioriteit in het door de raad vastgestelde Kernbeleid Veiligheid. Dit vraagt meer capaciteit van ons als gemeente dan voorheen. Doordat in de kadernota keuzes gemaakt moesten worden ten aanzien van de capaciteit, is de wijze van uitvoering die in eerste instantie beoogd was, bijgesteld. In 2025 wordt in de uitvoering ingezet op casussen waarbij sterke vermoedens zijn van ondermijning.

'De Friese Norm' verder uitrollen

In Friesland is in het najaar van 2022 de Friese Norm vastgesteld. Dit is een gezamenlijke aanpak van ondermijnende criminaliteit. Daartoe is een aanjager aangesteld die alle gemeenten in Friesland op een vergelijkbare aanpak moet krijgen op het terrein van;

- 1) Art 13B Opiumwet met aandacht voor voorbereidingshandelingen en productie (synthetische) drugs
- 2) Implementatie vernieuwd Bibob beleid; voor Smallingerland uitbreiding op het terrein van de omgevingsvergunning, WABO, bouwen

Het verminderen van radicalisering

In 2025 gaan we verder op de ingeslagen weg. Binnen Friesland gaan we met alle aandachtsfunctionarissen radicalisering aan de slag om betere afstemming en focus aan te brengen. We gaan bezig met een Friese aanpak en het verdelen van de aandachtsgebieden die beschreven staan in de huidige DTN (Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland). Wat dit voor Friesland betekent en hoe we hier met elkaar aandacht aan geven stemmen we af in deze Friese aanpak. Dit voorkomt dat we op lokaal niveau met alle thema's bezig zijn en helpen we elkaar met het delen van aanpak, trends en signalen.

Vergroten van de kennis over mensenhandel

In 2025 gaan we verder met de aanpak mensenhandel. We doen dit in samenspraak met de Friese collega's en de aangestelde ketenregisseur. Binnen de gemeente en met directe ketenpartners zoal

onderwijs, Carins, en woningcorporaties ontwikkelen we informatiesessie die inhoud geven aan de signalen en waar deze gedeeld kunnen worden. Je gaat het pas zien als je het kan herkennen.

Verminderen van woonoverlast

Voor 2025 gaan we op basis van de aanpak woonoverlast de regiefunctie vervullen die inzicht en overzicht moet geven over de woonoverlastproblematiek binnen de gemeente Smallingerland. Dit gaat bijdragen aan het veiligheidsgevoel en de leefbaarheid voor de inwoners van gemeente Smallingerland.

Verminderen van jeugdoverlast

Trends en ontwikkelingen van meldingen jeugdoverlast worden gedeeld in het maandelijkse JOS-overleg. Tijdens dit overleg worden hotspotlocaties in beeld gebracht met de verschillende ketenpartners en indien nodig worden interventies uitgevoerd. Wanneer sprake is van een criminele of een overlast gevende jeugdgroep, kan worden opgeschaald naar een groepsaanpak. Deze aanpak van jeugdoverlast wordt in 2025 verder doorgezet en vanuit de 7 stappenmethodiek geoptimaliseerd.

Verbeteren interne crisisorganisatie

De crisisorganisatie binnen de gemeente Smallingerland gaat in 2025 verder geprofessionaliseerd worden. In de warme fase (als zich een incident of ramp voordoet) is iedereen zich bewust dat een crisisorganisatie noodzakelijk is. In de koude fase (in de periode dat er geen incidenten zijn) raakt dit op de achtergrond en staat dit lager in de prioriteit. Hiervoor gaan we het onderwerp binnen de organisatie actueel houden door de mensen die deel uitmaken van de crisisorganisatie beter te faciliteren om hun taak ook in de koude fase goed te beheersen. Trainen en oefenen met deze taakorganisatie is wat we in 2025 gaan doen.

1.4 Gemeenteraad

Wat willen we bereiken?

Versterken van de rollen van de gemeenteraad

De gemeenteraad van Smallingerland wil ook in 2025 verder werken aan het versterken van de drie belangrijkste rollen van de gemeenteraad. Te weten de volksvertegenwoordigende rol, de kaderstellende rol en de controlerende rol.

Wat gaan we daar voor doen?

Doorontwikkeling gemeenteraad

Binnen de gemeenteraad is de Werkgroep 8 maart actief die door de gemeenteraad is ingesteld om de raad beter in positie te brengen. Dit zodat de raad goed gefaciliteerd wordt om zijn drie rollen vorm te kunnen geven. De gemeenteraad heeft in 2024 het Jaarplan 2024-2025 van de Werkgroep 8 maart vastgesteld. De werkgroep wil in het politieke seizoen 2024-2025 o.a., in afstemming met de gemeentelijke organisatie en het college, aan de slag met de uitvoering van de Wet Versterking participatie op decentraal niveau. Hierbij gaat de aandacht van de werkgroep voornamelijk uit naar de rol van de gemeenteraad daarbij. Daarnaast komt de werkgroep met voorstellen aan de gemeenteraad als het gaat om het versterken van de kaderstellende rol van de gemeenteraad.

Uitvoeren raadscommunicatieplan

In 2023 is het raadscommunicatieplan vastgesteld. Hiermee wordt invulling gegeven aan de wens van de gemeenteraad om beter zichtbaar te zijn voor inwoners, verenigingen, instellingen en ondernemers. Dit zodat betrokkenen weten hoe zij in contact kunnen komen met de gemeenteraad, hoe zij invloed kunnen uitoefenen en op welke manier inwoners kunnen participeren in het besluitvormingsproces van de gemeenteraad. In het bijzonder is er daarbij aandacht voor het betrekken van jongeren en laaggeletterden. Voor de uitvoering van het plan is structureel budget beschikbaar. Dit voor de bekostiging van een vaste pagina na elke raadsvergadering in een huis-aan-huis blad, investeren in online communicatie, het jaarlijks uitvoeren van het project Tienskip en programma's zoals Democracy en Klassenbezoek@gemeentehuis van ProDemos voor leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs. Naast deze reguliere activiteiten zal in 2025 de cursus Politiek Actief worden aangeboden. Deze cursus is bedoeld voor iedereen die erover nadenkt politiek actief te worden of voor inwoners die meer inzicht willen in het besluitvormingsproces van de gemeenteraad.

Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers

Raadsleden en fractievertegenwoordigers hebben, op grond van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers, recht op een vergoeding of krijgen voor het bijwonen van een vergadering een presentievergoeding. Elk jaar vindt er een groei (accres) plaats van dit budget. Hiermee wordt voldaan aan de geldende wet- en regelgeving.

Uitvoeren griffieplan 2023-2026

De gemeenteraad is de werkgever van de griffie. Deze werkgeversrol wordt ingevuld door de werkgeverscommissie. Door de werkgeverscommissie en de griffier zijn afspraken gemaakt over de ondersteuning en advisering van de raad door de griffie. Deze zijn vastgelegd in het griffieplan. Het griffieplan 2023-2026 is op 26 september 2023 gepresenteerd aan de gemeenteraad. Dit plan is nu

in uitvoering. In 2025 zal de griffie ook extra werkzaamheden verrichten als het gaat om de tijdelijke huisvesting van de gemeenteraad en de raadsvergadering tijdens de verbouwing van het gemeentehuis. Op dit moment is nog niet inzichtelijk of hiervoor extra middelen nodig zijn.

Programma Sociaal domein

Algemene toelichting

Visie

In juni 2021 heeft de gemeenteraad de visie op het Sociaal Domein 'De Kracht van Smallingerland - onze Sociale Koers' vastgesteld. Dit is een gezamenlijke visie op de toekomst, mede gedragen door onze maatschappelijke partners, waarin we beleid en uitvoering binnen en buiten de organisatie met elkaar verbinden. Deze visie is de paraplu voor de activiteiten en inspanningen die de benodigde transformatie binnen het sociaal domein met zich meebrengt.

Ambities

We hebben vier ambities opgenomen in onze Sociale Koers. Deze ambities hebben wij met inwoners, ondernemers, vrijwilligers, verenigingen en maatschappelijke organisaties uitgewerkt in het Koersplan. De gemeenteraad heeft dit plan in oktober 2022 vastgesteld. In het Koersplan hebben wij de vier ambities van de Sociale Koers concreet gemaakt en vertaald naar maatschappelijke resultaten.

Opgaven

De gemeenteraad heeft begin april 2024 het Uitvoeringsprogramma Sociale Koers 2024 ter informatie ontvangen. In dit programma hebben wij de geprioriteerde activiteiten, projecten en (beleids-)ontwikkelingen opgenomen die bijdragen aan de maatschappelijke resultaten. Wij voeren dit programma uit in vijf opgaven. Per opgave werken wij samen met uitvoerende partners binnen het sociaal domein. De opgaven dragen allemaal in meer of mindere mate bij aan de vier ambities. Wij hebben de opgaven die het meest aan een van de ambities bijdraagt aan deze ambitie gekoppeld binnen de begroting. Het bovenstaande vertaalt zich in het volgende overzicht:

Ambitie	Opgave
Zeker bestaan	Toegankelijke dienstverlening aan inwoners
Ertoe doen	Kansrijke omgeving voor het gezin
	Op de werkvloer
Goed voelen	Stad Drachten, wijken en dorpen: woonomgeving voor het leven
Erbij horen	Krachtige Mienskip in wijken en buurten

Samenhang visie, Koersplan en Uitvoeringsprogramma

Met de visie en nadere uitwerking in het Koersplan en het Uitvoeringsprogramma Sociale Koers waarborgen wij de samenhang in beleid, ontstaat er financiële grip en beheersbaarheid en kunnen we gericht sturen op effectiviteit en efficiëntie. Wij willen de onderliggende oorzaken van problematiek aanpakken. Daarbij helpt dat wij prioriteren en samenhang aanbrengen in de aanpak van belangrijke maatschappelijke en wettelijke taken die er zijn: bestaanszekerheid herstellen, kansengelijkheid vergroten en gezond leven gemakkelijker maken.

Samenhang andere begrotingsprogramma's

Voor een aantal onderdelen binnen het programma Sociaal Domein geldt dat er een sterke samenhang is met andere begrotingsprogramma's. De taakvelden Cultuur, Sport (met uitzondering van de sportaccommodaties) en Onderwijs maken ook deel uit van het begrotingsprogramma Sociaal Domein. In samenwerking met het Fysiek Domein en haar begrotingsprogramma geven we

vorm aan de areaaluitbreiding van sport- en speelvoorzieningen en aanpassingen die we doen om openbare ruimte beweegvriendelijker te maken.

Ambities en financiële kaders

Het Uitvoeringsprogramma Sociale Koers omschrijft een integraal geheel aan opgaven. De inspanningen per opgave vragen idealiter om investeringen, terwijl de financiële kaders op dit moment beperkt zijn. Dit vraagt om een programmatische aanpak: welke kansen liggen er vanuit landelijke regelingen, waaronder IZA & GALA? Welke ruimte zit er in de structurele begroting? En waar kunnen we passende keuzes maken in bestaand beleid, om zo op termijn de gewenste transitie alsnog in gang te zetten?

Programmabrede ontwikkelingen

Voor het programma sociaal domein zijn er drie nieuwe budgetten die het hele programma betrekken.

Wijkatlas

De wijkatlas wordt met ingang van 2025 één keer per 2 jaar uitgebracht in plaats van één keer per 4 jaar. De wijkatlas is een belangrijke bron van objectieve data én inwonerservaringen. We gaan onderzoeken hoe de wijkatlas nog meer kunnen inzetten voor informatie over de maatschappelijke resultaten. Dit is een continu proces.

Versterken Cliëntenadministratie/Financiële administratie

Een versterking in formatie is nodig om de administratieve organisatie met betrekking tot schuldhulpverlening en budgetbeheer rechtmatig in te richten.

Versterken Bedrijfsontwikkeling

We zetten een extra medewerker in bij bedrijfsontwikkeling om interne controle taken in de keten sociaal domein te implementeren, datavraagstukken te beheren voor interne beheersing, monitoring, sturing, prognosticeren en om het beheer van privacy structureel te maken.

Aframen jeugduitgaven

De reeds ingezette acties op beheersing van kosten voor de jeugdzorg, gaan in 2025 een structurele besparing opleveren.

Verminderen AV Frieso

De bijdrage voor de aanvullende zorgverzekering wordt verlaagd, dit is nog ruim boven de minimale vereiste vanuit AV Frieso.

Analyse- en diagnose-trajecten bij Caparis halveren

In de praktijk blijkt dat we voor maximaal 50% gebruik maken van de plekken.

Minderheden budget afschalen

Voortschrijdend inzicht laat zien dat de komende jaren het budget te ruim is opgenomen.

Reservering Breed Offensief vervallen

De reservering voor het breed offensief zal de komende jaren niet volledig worden uitgenut.

Drempelhulpen algemeen gebruikelijk maken

In plaats van een Wmo indicatie wordt de drempelhulp algemeen gebruikelijk verklaard. Dit levert een geschatte besparing op van structureel € 35.000 in 2025.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel een overzicht van kosten van het nieuw beleid en de verwachte besparingen van de Ombuigingsmaatregelen.

*Bedragen * €1.000*

Naam	2025
Structureel	
Nieuw beleid	
Wijkatlas	38
Versterken Cliëntenadministratie/Financiële administratie	96
Versterken Bedrijfsontwikkeling	46
Subtotaal nieuw beleid	180
Ombuigingsmaatregelen	
Aframen jeugduitgaven	-100
Verminderen AV Frieso	-50
Analyse-, en diagnose-trajecten bij Caparis halveren	-100
Minderheden budget afschalen	-75
Reservering Breed Offensief vervallen	-100
Drempelhulpen algemeen gebruikelijk maken	-35
Subtotaal Ombuigingsmaatregelen	-460
Totaal	-280

Wat mag het kosten

In de onderstaande tabel het totaal van baten, lasten en onttrekkingen voor dit programma.

In bijlage d van de begroting zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen.

*Bedragen * €1.000*

Omschrijving	Begroting 2024	Begroting 2025
Baten	51.596	43.887
Lasten	-159.941	-156.291
Saldo voor reservemutaties	-108.345	-112.404
Onttrekking aan reserves	2.032	2.686
Toevoeging aan reserves	0	-2.830
Netto resultaat	-106.313	-112.548

Verplichte beleidsindicatoren

Hieronder de verplichte beleidsindicatoren voor het programma sociaal domein.

Indicator	Small 2022	NL 2022	Small 2023	NL 2023
Onderwijs: absoluut verzuim per 1.000 leerlingen	3,9	4,2	3,7	6,3
Onderwijs: relatief verzuim per 1.000 leerlingen	100	24	57	27
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie [vsv-ers] [%]	2,9	2,4	2,8	2,4
Niet-sporters [%]	56,2	46,4		
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin [%]	7	6		
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren [%]	3	1		
Netto arbeidsparticipatie [%]	71,9	72,2	71,8	73,1
Personen met een bijstandsuitkering [per 10.000 inwoners]	445	366,7	441,7	344,8
Lopende re-integratievoorzieningen [per 10.000 inwoners]	163,8	197,7	204	191,5
Jongeren met jeugdhulp [%] van alle jongeren tot 18 jaar	12,4	11,1	12,4	11,1
Jongeren met jeugdbescherming [%]	2	1	2	1
Jongeren met jeugdreclassering [%]	0,5	0,3	0,5	0,3
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo [per 10.000 inwoners]	860	710	870	700

Aanvullende beleidsindicatoren

Wat willen we bereiken	Hoe meten we dat?	Stand 2024	Doel 2025	Doel 2028
Durven meer inwoners die moeite hebben met rondkomen, eerder hulp te vragen en ontvangen vroegtijdig passende ondersteuning	Aantal meldingen bij vroegsignalering	2919	2900	2900
Hebben minder inwoners geldzorgen en financiële problemen	Aantal inwoners dat gebruik maakt van bijzondere bijstand	1895	1900	1900
Worden er meer kinderen geboren in, en groeien op in, een gezonde en veilige omgeving	Aantal themacertificaten waar scholen op inzetten via Gezonde School-aanpak	16	20	Alle scholen zetten in op gezondheidsbevordering
Worden er meer kinderen geboren in, en groeien op in, een gezonde en veilige omgeving	Percentage jeugdigen met jeugdhulp ten opzichte van het aantal jeugdigen in Smallingerland	12,0%	11,8%	11,1%

Wat willen we bereiken	Hoe meten we dat?	Stand 2024	Doel 2025	Doel 2028
Ronden meer jongeren een opleiding af (mbo 2, havo, vwo en hoger)	Percentage vroegtijdige schoolverlaters	2,77%	2,60%	2,50%
Kunnen inwoners naar behoefte zonder belemmeringen meedoen	Aantal inwoners met een WMO indicatie	4530	4500	4500

Verbonden partijen

Hieronder de verbonden partijen aan het programma sociaal domein.

Naam	Wat doet deze organisatie
Sociale werkvoorziening Fryslân	Gemeenschappelijke regeling in het kader van de gemeentelijke taak van de Wet sociale werkvoorziening en opdrachtgever voor Caparis NV.
Caparis NV	Uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening.
Hûs en Hiem	Welstandsadviesing en monumentenzorg.
Carins B.V.	Ondersteunen van de inwoners van Smallingerland op basis van de Wmo en jeugdwet.
Sociaal Domein Fryslân	Inkoop, contractmanagement en verwerking van diverse (wettelijke) taken op de terreinen Participatie, Wmo en Jeugd, voor alle gemeenten in Fryslân uit te voeren.

2.1 Zeker bestaan

Wat willen we bereiken?

Toegankelijke dienstverlening aan inwoners

Wij willen dat inwoners gemakkelijk toegang hebben tot ondersteuning. Zij weten informatie over deze ondersteuning goed te vinden en begrijpen deze informatie. Wij gaan vanuit gelijkwaardigheid en oordeelvrij met onze inwoners in gesprek en hebben oog voor de verschillende (culturele) achtergronden en de invloed van stress op het gedrag en handelingsvermogen van onze inwoners. Wij maken onze (digitale) dienstverlening eenvoudiger, zijn aanwezig in de 'huiskamers' in onze wijken en dorpen en versterken de samenwerking tussen betrokken professionals. Ervaren inwoners het contact met vrijwilligers en professionals als veilig en prettig, dan is de drempel om ondersteuning te vragen lager. Hiermee willen we voorkomen dat problemen onnodig ingewikkeld en urgent worden.

Wat gaan we daar voor doen?

Minimapas/Drachtenpas

Voor onze inwoners in een financieel kwetsbare situatie bieden wij verschillende minimaregelingen aan. We willen de toegang tot én de communicatie over deze regelingen versimpelen, zodat meer inwoners tijdig passende hulp en ondersteuning krijgen. Hierbij kijken we ook naar kansen om met lokale ondernemers en maatschappelijke partners samen te werken. Het introduceren van een minimapas, waarmee een specifieke groep inwoners een aanbod op maat krijgt, is een mogelijkheid om deze groep beter te bedienen. We onderzoeken deze mogelijkheid in 2025 en kijken of het mogelijk is om in 2026 de minimapas te realiseren.

Centraal punt financiële vragen koppelen aan huiskamers

Huiskamers zijn allerlei ontmoetingsplekken, zoals het wijkcentrum, dorps huis, sportkantine en de bibliotheek. Inwoners met financiële vragen en/of zorgen over rondkomen willen we dicht bij hun leefomgeving in beeld krijgen en een mogelijkheid bieden vragen te stellen en zorgen te uiten. De benodigde zichtbaarheid van bepaalde dienstverlening brengen wij per gebied in kaart (wijkgericht werken) en richten we samen met maatschappelijke (vrijwilligers)organisaties in. De doorgeleiding naar professionele hulp vindt plaats door een goede samenwerking tussen het voorliggende veld, de eerste lijn ondersteuning en eventuele tweedelijns hulp.

Borgen overgang 18-/18+

Worden jongeren achttien, dan zijn ze voor de wet volwassen en verandert er veel. Voor jongeren die jeugdhulp krijgen verandert er nog veel meer, want de jeugdhulp stopt. Hoe zorgen we ervoor dat noodzakelijke zorg doorloopt en jongeren ook op andere gebieden de ondersteuning krijgen die nodig is (wonen, werken/onderwijs, financiën, veiligheid, sociaal netwerk)? Dit vraagt om een integrale, domein overstijgende aanpak, zodat ondersteuning van kwetsbare jongeren niet verzaakt in wet- en regelgeving en financiële vraagstukken.

Digitalisering klantprocessen

Dienstverlening aan onze inwoners richten we passend in. We bedoelen hiermee dat we persoonlijk klantcontact hebben waar nodig en we zetten digitale instrumenten in die het proces en de betreffende inwoner(s) ondersteunen. Zo kunnen we met digitale instrumenten steeds beter

aansluiten bij de behoefte van inwoners om (meer) regie te houden op onder andere het eigen dossier, het indienen van aanvragen en het volgen van aanvraagprocessen. Ook willen we onderzoeken in hoeverre bepaalde automatisering in administratieve processen, zaken kunnen versnellen en versimpelen. Zo krijgt een inwoner eerder duidelijkheid over (de status van) een aanvraag.

Borging Armoedepact

Op 31 januari 2024 hebben 30 partners en onze gemeente het Armoedepact Smallingerland ondertekend. Deze partners committeren zich daarmee aan werkafspraken en een bepaalde werkwijze om de armoedeproblematiek in onze gemeente gezamenlijk aan te pakken. In het Uitvoeringsprogramma Sociale Koers dragen de activiteiten die vanuit het Armoedepact worden gerealiseerd integraal bij aan drie van de vijf opgaven. Voor het uitvoeren en borgen van de werkafspraken, is beleidsmatige versterking, inzet van ervaringsdeskundigen en projectbudget nodig.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor de opgave ertoe doen.

Onderwerp	2025
Incidenteel	
Borging Armoedepact	251
Totaal	251

*Bedragen * €1.000*

Beleidsstukken

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Uitvoeringsprogramma Sociale Koers 2024 - versie 2 april 2024.pdf

2.2 Ertoe doen

Wat willen we bereiken?

Kansrijke omgeving voor het gezin

Vanuit het gedachtegoed positieve gezondheid versterken we de handelingsvaardigheden van kwetsbare gezinnen door meer in te zetten op leren door te doen. De ondersteuning is coachend en sluit aan bij waar het gezin behoefte aan heeft. Wij willen dat kinderen en jongeren zich in de eigen leefomgeving ontwikkelen en opgroeien. Deze omgeving willen we versterken in het kunnen omgaan met de diversiteit van onze jeugd. "Ieder kind hoort thuis in onze samenleving".

Generatiearmoede en een stijgend aantal jongeren dat Jeugdhulp nodig heeft, vraagt om een holistische ondersteuning van het gezinssysteem. Door actief te werken aan het vergroten van de handelingsvaardigheden, worden de gezinsleden minder afhankelijk van professionele ondersteuning. Door zowel ouders/verzorgers als kinderen op deze manier te ondersteunen werken we aan het doorbreken van generatiearmoede en vergroten we de kansen van onze jongeren om zich optimaal te ontwikkelen.

Op de werkvloer

Met een krimpend aandeel beroepsbevolking wordt het belangrijker om zoveel mogelijk arbeidspotentieel te benutten. Dit vermindert de behoefte van bedrijven aan personeel en de afhankelijkheid van arbeidsmigranten en geeft onze inwoners meer kansen om naar vermogen te werken en daarmee hun inkomen te verhogen. De bijstandspopulatie kent in toenemende mate een grotere problematiek, waardoor uitstroom naar werk steeds arbeidsintensiever en langduriger wordt. We leggen de focus op meer persoonlijk contact en op de uitstroom van jongeren tot 27 jaar en statushouders. Door nog meer in te zetten op inclusief ondernemen en hierbij onze werkgevers én uitkeringsgerechtigden de juiste ondersteuning te bieden, wordt de stap naar werk kleiner. Door ondersteuning op de werkvloer te blijven bieden, krijgen inwoners meer kansen hun talenten en vaardigheden te ontwikkelen en blijven meer inwoners duurzaam inzetbaar. De economie in onze gemeente biedt voldoende (werk) gelegenheid om hier gezamenlijk invulling aan te geven. Aan de ene kant is een divers banenaanbod nodig, aan de andere kant moedigen wij werkgevers aan gebruik te maken van onze werkzoekenden.

Wat gaan we daar voor doen?

Evaluatie gezinshulp

In september 2024 zijn we gestart met Gezinshulp. Een innovatieve werkwijze in samenwerking met vele partners. De aanpak is gericht op intensieve ondersteuning in het gezin. We gaan in 2025 evalueren wat de effecten zijn van deze manier van (samen)werken, of de resultaten in lijn zijn met verwachtingen en of/hoe de aanpak een vervolg krijgt binnen onze gemeente.

Vorming Integraal Kind Centrum (IKC)

Via de Leja (lokaal educatieve jeugdagenda) worden de partners (onderwijs, kinderopvang, welzijn en zorg) gestimuleerd om de samenwerking in (in ieder geval) de multifunctionele accommodaties verder te brengen. Deze samenwerking draagt bij aan een kansrijke omgeving. Dit is een continu proces.

Uitvoering Wet van school naar duurzaam werk

Het doel van dit wetsvoorstel is om jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt de juiste begeleiding en ondersteuning te geven richting economische zelfstandigheid. De wet gaat in per 1 januari 2026. In 2025 werken we aan de governance en voorbereiding ten behoeve van de uitvoering. Dit gebeurt met vier samenhangende maatregelen:

1. Aanvullende loopbaanbegeleiding tot een jaar na diplomering of het verlaten van de school in het beroepsonderwijs, praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs
2. De maximumleeftijd van de doelgroep van de Doorstroomfunctie (voorheen RMC-functie) wordt verhoogd van 23 naar 27 jaar.
3. Gemeenten krijgen in de Participatiewet een meer preventieve rol bij het ondersteunen van jongeren naar werk.
4. Het wetsvoorstel stimuleert de samenwerking tussen onderwijs, Doorstroompunten en gemeenten op casusniveau en bij een regionaal programma.

Project aanpak schoolaanwezigheid

De uitvoering van de Leerplichtwet richt zich op uitvoering van wettelijke taken, waarbij de rol van de leerplichtambtenaar in beeld komt bij ongeoorloofd schoolverzuim. Met een preventieve aanpak, waarbij de focus wordt verlegd van afwezigheid naar schoolaanwezigheid wordt vroegtijdig gesignaleerd, waardoor langdurig verzuim kan worden voorkomen.

Leerplichtambtenaren stimuleren scholen om meer aandacht te hebben voor schoolaanwezigheid van leerlingen. Het RtI model (Response to Intervention) is een hulpmiddel en is gebaseerd op een wetenschappelijk onderbouwde aanwezigheidsvisie uit de Verenigde Staten. Hierbij ligt de focus op de aanwezigheid van leerlingen, in plaats van afwezigheid. Het model richt zich met een schoolbrede aanpak op alle leerlingen en niet alleen op de leerlingen waar zorgen over zijn. De aanpak wordt uitgevoerd volgens de werkwijze van het preventieteam (een leerplichtambtenaar versterkt dit team), de aanpak met betrekking tot thuiszitters en sluit aan bij de ontwikkelingen op het gebied van openbare orde en veiligheid.

Indexeringen Jeugd en Hulpmiddelen Wmo

We indexeren de budgetten voor de voorzieningen binnen de Jeugdwet en Wmo. Dit heeft te maken met een nieuwe aanbesteding binnen de Wmo en autonome ontwikkelingen binnen Jeugd, waaronder de stijging van loonkosten via CAO.

Integraal huisvestingsplan onderwijs

Het IHP is onlangs vastgesteld. Het is een gezamenlijk meerjarenplan van de gemeente en onderwijsbesturen waarin de onderwijshuisvestingsplannen voor een periode van 16 jaar inzichtelijk zijn gemaakt, inclusief de planning en de raming. Duurzaamheid is een belangrijk aspect hierbij.

Seminar basisvaardigheden

In maart 2025 houden we het seminar basisvaardigheden. Dit is een samenwerking tussen het onderwijs (primair onderwijs en het Praktijkonderwijs), de kinderopvangorganisatie die het grootste deel van de voorschoolse educatie aanbiedt en de gemeente.

Aanjager laaggeletterdheid

De functie van aanjager laaggeletterdheid is al een aantal jaren belegd bij de Bibliotheek Drachten. De functie is onmisbaar om de doelgroep én de betrokken partijen (zoals onze eigen gemeente, werkgevers, zorgpartijen) te blijven bereiken en acties te ondernemen die bijdragen aan een vermindering van de problematiek. Voor 2025 is een (weer) eenmalige bijdrage opgenomen. In 2025 willen verder komen met de uitbreiding naar beheersing vaardigheden en de aanpak / aanjaagfunctie structureel borgen.

Duurzame arbeidsmarkttoeleiding

Inhuren jobcoach(es)

In 2025 implementeren we het opgestelde protocol waar jobcoaches zich aan moeten houden. Wij zetten jobcoaches in om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te ondersteunen op de werkvloer om de plaatsing zo duurzaam mogelijk te maken.

Inhuren taalcoaches:

Taalcoaches hebben de focus op taalstages en de begeleiding van werkgevers hierin. In 2025 bereiden we dit voor en organiseren we de start van dit initiatief, mogelijk in samenwerking met de arbeidsmarktregio Fryslân.

Taalstageplekken:

Samen met de taalcoaches werken we aan werk(ervarings)plekken waar ondersteuning geboden wordt aan inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt vanwege onvoldoende taalbeheersing (bijv. Nederlands als tweede taal).

Werkfit traject kantelen:

Nazorg bieden aan inwoners die aan het werk zijn gekomen via een re-integratietraject.

Doorontwikkelen HOPPA!

HOPPA! is een samenwerking van verschillende organisaties die zich bezighouden met (opgroeiende) jeugd in onze gemeente. In 2025 werken we binnen Hoppa! (OKO) gezamenlijk aan de geformuleerde speerpunten en doelen. We zetten hiervoor werkgroepen in die zijn samengesteld vanuit de vier omgevingen: school, peergroup, vrije tijd en gezin. Het komende jaar ligt de focus op de uitvoering van interventies en activiteiten die zijn gebaseerd op de cijfers uit de Jeugdmonitor en de daarbij behorende speerpunten. We werken hierbij nauw samen met onze preventiepartners, waarbij we één gezamenlijke boodschap uitdragen: het bevorderen van gelukkige en gezonde jongeren.

Borging Human Capital Agenda

De arbeidsmarkt staat blijvend onder druk; vergroening en vergrijzing lijken nu echt hun effect te krijgen. Dit heeft niet alleen gevolgen voor en impact op de arbeidsmarkt, maar dwingt ook tot keuzes over werken, wonen en mobiliteit. In Smallerland hebben zowel de 'bovenkant' als de 'onderkant' van de arbeidsmarkt te maken met schaarste: er zijn te weinig (technisch) middelbaar en hoogopgeleide kandidaten en er zijn te weinig vacatures voor laag of niet-geschoolde werknemers. De Human Capital Agenda wil de hele arbeidsmarkt bedienen. Het collegeprogramma streeft een inclusieve en innovatieve arbeidsmarkt na.

In 2025 willen we het Smallerland Inclusief collectief uitbreiden en versterken met nieuwe ambassadeurs en nieuwe inclusieve ondernemers zodat er meer mensen aan het werk komen. Verder doen we onderzoek naar een business case voor basisbanen in Smallerland en mogelijk de uitrol voor 5 tot 10 basisbanen. Daarnaast organiseren wij voor het Smallerland Inclusief collectief evenementen op het gebied van inclusief ondernemen.

Preventienetwerk

We willen meer aandacht voor de kracht van onderwijs. Samen met alle andere partners die op en om de school met onze kinderen werken, willen we een sterke verbinding maken die noodzakelijk is om kinderen te laten opgroeien in een kansrijke, gezonde en veilige omgeving die nodig is om op te groeien tot evenwichtige volwassenen. We pakken dit op vanuit de Lokale educatie en Jeugd agenda (LEJA) die gezamenlijk is gemaakt met het onderwijs in onze gemeente. Dat doen we onder de werktitel van 'preventienetwerk'.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor de opgave ertoe doen.

<i>Bedragen * €1.000</i>	
Onderwerp	2025
Incidenteel	
Seminar basisvaardigheden	30
Aanjager laaggeletterdheid	70
	100
Structureel	
Indexeringen Jeugd en Hulpmiddelen Wmo	1.178
Totaal	1.278

2.3 Goed voelen

Wat willen we bereiken?

Stad Drachten, wijken en dorpen: woonomgeving voor het leven

We ontmoeten elkaar in de wijken en dorpen waarin inwoners, vrijwilligers en professionals samenwerken aan een sterke Mienskip. Een omgeving die alle inwoners uitnodigt tot bewegen en ontmoeten hoort hierbij zodat opgroeien, ontwikkelen en ouder worden op een gezonde en duurzame manier mogelijk is voor iedereen. Hierdoor versterken we de onderlinge verbondenheid en inclusie in de wijken en dorpen en de (mentale) gezondheid. Een toegankelijk aanbod van sport, kunst en cultuur laat inwoners elkaar ontmoeten en draagt bij aan goed opgroeien en het ontdekken en ontwikkelen van talent. Voorzieningen, passend bij de stedelijke uitstraling van Drachten, zijn hiervoor essentieel. We zetten in op het aantrekken en behouden van jongeren en (jonge) gezinnen. Het woningaanbod, het Innovatiecluster en de campusontwikkeling dragen hieraan bij. We ondersteunen elke wijk en elk dorp om hier zelf goed invulling aan te geven. Hierin werken we nauw samen met het programma Omgeving, zodat ook de aanpassingen in de fysieke omgeving bijdragen aan deze opgave. In de wijken en dorpen komen demografische ontwikkelingen, klimaatadaptatie, duurzaamheid en gewenste economische ontwikkelingen samen. Door inwoners, vrijwilligers en professionals hier samen aan te laten werken, vergroten we de betrokkenheid van inwoners bij hun directe leefomgeving.

Wat gaan we daar voor doen?

Koppeling met wijkvernieuwing

Daar waar sprake is van ingrijpen in de woonomgeving vanuit het fysiek domein kijken we of we combinaties kunnen maken met de wijkontwikkeling vanuit het sociaal domein, bijvoorbeeld een gezonde leefomgeving, een beweegvriendelijke omgeving en ruimte voor ontmoeting.

Woonzorgvisie operationaliseren

De woonzorgvisie en het uitvoeringsplan voor wonen, welzijn en zorg voor ouderen en andere kwetsbare doelgroepen is tot stand gekomen samen met belanghebbenden en regiogemeenten in Zuidoost Friesland. In eerste kwartaal 2025 leggen wij de visie ter besluitvorming voor. Later in 2025 volgt het uitvoeringsprogramma, waar de concretisering naar afspraken en activiteiten plaats vindt.

Dak- en Thuisloze jongeren

De pilot is in september 2024 afgerond en in het vierde kwartaal volgt een eindevaluatie. Bij de tussenevaluatie is besloten om voor de doelgroep 16-27 jarigen aan te sluiten bij landelijke pilot vanuit VNG. Dit betreft jongeren die o.a. uitstromen uit residentiële inrichtingen.

Vluchtelingen Oekraïne

De druk op de Oekraïense opvang zal verder toenemen, het aantal opvangplekken zal van 380 naar 420 gaan begin 2025. Met het in gebruik nemen van de locatie aan de Ringweg 7A-7B was er al een langdurige optie voor opvang gecreëerd. Met het huren van voormalig behandelcentrum Woodbrookers in Korthemmen is de continuïteit voor het vervallen van locatie aan de Wetterwille gewaarborgd voor de komende 4 jaar. De uitdaging om opvangplekken te vinden blijft in 2025 onverminderd van kracht, gezien de verhoogde doelstelling.

De totale kosten voor de opvang van de Oekraïense vluchtelingen voor 2025 worden op € 7.300.000 geraamd. Vanuit het Rijk ontvangen we per gerealiseerde opvangplek een normbedrag van € 61 per dag, dat is toereikend om onze kosten te dekken. Leefgeld wordt één op één vergoed door het Rijk. De totale vergoeding is geraamd op € 10.100.000, zodat we op de opvang een eenmalig voordeel verwachten te realiseren van € 2.800.000.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor de opgave Goed voelen.

*Bedragen * €1.000*

Onderwerp	2025
Incidenteel	
Dak- en Thuisloze jongeren	90
Totaal	90

2.4 Erbij horen

Wat willen we bereiken?

Krachtige Mienskip in wijken en buurten

We ontmoeten elkaar in de wijken en dorpen, waarin inwoners, vrijwilligers en professionals samenwerken aan een sterke Mienskip. De Mienskip participeert in diverse ontwikkelingen binnen de leefomgeving, vanaf de start tot en met uitvoering. Elke wijk en elk dorp is anders en heeft zijn eigen behoeften, talenten en kansen. Door hierop in te spelen krijgen inwoners meer invloed op de eigen omgeving. We ondersteunen elke wijk en elk dorp om hier zelf goed invulling aan te geven. We zetten hiermee middelen effectief in en met draagvlak vanuit de Mienskip in. Zijn wijken en dorpen beter in staat om informeel en preventief inwoners te ondersteunen dan is de onderlinge verbondenheid sterker. Lokale huiskamers als ontmoetingspunt waar sociale contacten versterkt worden en inwoners met hun vragen terecht kunnen horen hierbij. Vanuit deze huiskamers vindt informele en formele ondersteuning plaats. “Je thuis is meer dan je huis”. Maatschappelijke inzet biedt de mogelijkheid tot het leveren van een bijdrage aan de (leef)omgeving, een nuttige daginvulling, het opdoen van vaardigheden en het ontdekken van talent(en). Vrijwilligers zijn onmisbaar voor sportverenigingen, amateurverenigingen en maatschappelijke voorzieningen. En mantelzorgers zijn onmisbaar voor onze zieke en zorgbehoeftige inwoners. Zij worden bij een terugtrekend zorglandschap steeds belangrijker.

Wat gaan we daar voor doen?

Iedere wijk heeft een Treft't-overleg

Treft 't is een overlegstructuur voor betrokken professionals, vrijwilligers en inwoners die in de betreffende wijk of het betreffende dorp. Het overleg is een plek waarin signalen, kansen en problemen uit de wijk of het dorp besproken worden. Het is de bedoeling dat uiteindelijk elke wijk en dorp een Treft't overleg heeft. In 2025 gaan we aan de slag met de uitbreiding van het aantal wijken en dorpen.

80 Jaar bevrijding

Eens in de 5 jaar stellen wij middelen (€ 1 per inwoner) beschikbaar voor de viering van Bevrijdingsdag. In 2020 is de viering vanwege de Coronamaatregelen niet doorgegaan. Daarom wordt de editie 2025 extra groots aangepakt en is € 2 per inwoner beschikbaar.

Uitbreiding wijkgericht werken met 2 gebieden

We willen de dienstverlening wijk- / dorpsgericht inzetten als de situatie in die wijk of dorp daarom vraagt. In 2025 willen we in drie wijken daarvoor een concrete aanpak opstellen en daarmee starten.

Vrijwilligersvergoeding/minimapas onderzoeken

Gekoppeld aan het onderzoek minimapas (zie ook Zeker Bestaan), willen we uitzoeken of vrijwilligers in onze gemeente een klein gebaar van waardering kunnen ontvangen voor hun inzet in onze Mienskip. Dit kan in allerlei vormen, zoals het uitwisselen van kennis en kunde tussen vrijwilligers(organisaties), een belevingsmoment ter ontspanning of een keer iets lekkers voor bij de koffie. Wij onderzoeken of het haalbaar is om dit op te zetten in samenwerking met diverse lokale ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Opleidingsacademie vrijwilligers

Wij willen kennis en kunde over vrijwilligerswerk van diverse organisaties die werken met vrijwilligers bundelen en beschikbaar stellen aan vrijwilligers in onze gemeente. Hierbij kijken we naar mogelijkheden de informatie en/of trainingen te bundelen en digitaal beschikbaar te maken.

Effectiviteit vrijwilligersnetwerk verstevigen

In onze gemeente zijn veel vrijwilligers en organisaties die werken met vrijwilligers. Door een netwerk op te bouwen, kunnen de partners van elkaar leren en samen hun activiteiten of ondersteuning aan inwoners ontwikkelen.

GEM start

Een Ecosysteem voor Mentale Gezondheid (afgekort GEM) is een van de interventies die passend is om de aanpak op mentaal welbevinden te transformeren, onder de vlag van Fries Integraal Zorg Akkoord (FrIZA). Wij streven ernaar om een groot netwerk op te bouwen in onze gemeente aan steunpunten, kleine en grotere initiatieven en organisaties die bijdragen aan het mentaal welzijn van onze inwoners. De partners binnen de zorg (GGZ), welzijn en het voorliggend veld weten elkaar via het netwerk te vinden en benutten elkaars deskundigheid en kracht ten volle.

Sport Plus bestemming

In verband met de wens om in elke wijk en dorp een laagdrempelige ontmoetingsplek te hebben, onderzoeken wij of wij daarin sportaccommodaties kunnen meenemen. Het onderzoek richt zich ook op mogelijkheden binnen de bestemmingsplannen en de vergunningen.

Simmerdeis

De Lawei kan met de structurele subsidie voor Simmerdeis jaarlijks een aansprekend festival, grotendeels gratis toegankelijk, (blijven) organiseren voor inwoners en bezoekers. Hiermee stimuleren wij een blijvende verbinding met kunstenaars, faciliterende partijen, de andere professionele culturele organisaties en het amateurkunstveld.

Zwem Hub Noord Topsport Inspireert

Met de gemeentelijke subsidie kan de inzet van coaches Topsport Noord voor verenigingsondersteuning worden uitgevoerd. De impact van topsport kan groot zijn op het boeien en binden van vrijwilligers (niet alleen binnen de sport, maar ook in het algemeen).

Automatische berekening sportvelden

We investeren in automatische berekening voor sportvelden van Rugby Club Drachten, vv Drachten, vv Drachtster Boys, sc Boornbergum, vv ONT, vv ONB, vv TFS, sv Houtigehage, vv Rottevalle en Drachten Diamonds. De investering past bij het ondersteunen van vrijwilligers zoals opgenomen in de Sociale Koers. De sportverenigingen dragen voor 50% bij aan de investeringskosten (kapitaallasten) en het onderhoud waarna onze structurele last uitkomt op ruim € 18.000 per jaar.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor de opgave erbij horen.

*Bedragen * €1.000*

Onderwerp	2025
Incidenteel	
80 Jaar bevrijding	114
Zwem Hub Noord Topsport Inspireert	20
	134
Structureel	
Simmerdeis	50
Totaal	184

Programma Fysiek domein

Algemene toelichting

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is in maart 2022 door de raad vastgesteld. Het is een overkoepelende visie op de fysieke leefomgeving van Smallingerland. De visie is opgesteld vanuit brede maatschappelijke vraagstukken op het gebied van economie, wonen, duurzaamheid, voorzieningen, mobiliteit, landschap, gezondheid en inclusiviteit. De omgevingsvisie is het kompas voor de gemeentelijke inzet van de komende jaren. En belangrijk voor de afweging van plannen vanuit de samenleving.

Met de omgevingsvisie streven we ernaar dat Smallingerland in 2040 een gemeente is waar inwoners gezond kunnen leven en zich veilig kunnen voelen. Ook willen we dat Smallingerland een aantrekkelijke gemeente is waar voldoende werk is voor iedereen.

Om dit te bereiken sturen we binnen het Fysiek Domein, met het programma Omgeving, op een goede samenhang tussen verschillende projecten, visies en activiteiten. We baseren ons hierbij op de doelen en visies uit de omgevingsvisie. De programmabegroting Fysiek Domein is daarom ingedeeld op basis van de vier doelen uit de omgevingsvisie, de verbindende doelstelling van bereikbaarheid en het leidende principe van duurzaamheid.

Leidende principes

In de omgevingsvisie staan drie leidende principes. Deze principes zijn de basis voor alle ontwikkelingen binnen het Fysiek Domein. De leidende principes zijn, duurzaam, inclusief en identiteit.

Het leidend principe Duurzaamheid is uitgewerkt in het programma Duurzaamheid.

Opgaven

Op basis van de leidende principes zijn de volgende doelen vastgesteld in de omgevingsvisie:

- Versterken van de positie van Drachten als regionaal verzorgingsgebied;
- Versterken van Drachten als stad voor innovatieve maakindustrie;
- Versterken van levendige, aantrekkelijke wijken en dorpen;
- Versterken van de kwaliteit van het buitengebied;
- Verbindende doelstelling van bereikbaarheid.

Kosten uitvoering Omgevingsvisie

In 2022 heeft het college het Programmaplan van het programma Omgeving vastgesteld. Met het programma omgeving geeft het College uitvoering aan de omgevingsvisie. Met een programmatische aanpak sturen we doelgericht op voortgang, integraliteit en het afmaken van projecten. Kortom, het programma geeft richting en focus in het dagelijks werk. In de Omgevingsvisie is een stevige ambitie neergelegd.

Het afgelopen jaar is gebleken er voor verschillende opgaven budget nodig is om kansen die zich voordoen verder te kunnen brengen richting concrete projecten die bijdragen aan de ambitie. Ontwikkelbudget voor bijvoorbeeld onderzoeken en afgebakende adviesopdrachten waarvoor de specifieke expertise niet intern beschikbaar is en/of in gezamenlijkheid met samenwerkingspartners processen worden gefinancierd. Ontwikkelbudget dat ertoe leidt dat we flexibel in kunnen spelen op de actualiteit.

Programmabrede ontwikkelingen

Voor het programma fysiek domein zijn er twee nieuwe budgetten die het hele programma betrekken.

Jurist handhaving en vergunningverlening VTH

Er komen steeds meer juridische werkzaamheden op het gebied van vergunningen en handhaving bij team VTH. Voorbeelden zijn bibob toetsing, afhandeling Wet Open Overheid verzoeken (WOO), procesvertegenwoordiging in bezwaarprocedures en passend contact gesprekken. Wanneer deze juridische werkzaamheden niet worden uitgevoerd dan leidt dit tot langere doorlooptijden, aansprakelijkheid, meer klachten en (gegronde) bezwaren en daarmee hogere kosten. Op dit moment werkt er 1 fte handhavingsjurist voor VTH. Aangezien de werkzaamheden structureel zijn, is uitbreiding van de huidige formatie nodig.

Werkvoorbereider Kunstwerken team OBG

De werkvoorbereider Kunstwerken is verantwoordelijk voor de uitvoering en begeleiding van het onderhoud en vervanging van de gemeentelijke civiele kunstwerken. Onderhoud en vervanging van kunstwerken is onderdeel van het Kapitaalgoederen beheer.

Deze functie wordt vanaf 2026 structureel opgenomen in de begroting. Voor 2025 is nog incidenteel geld beschikbaar.

Beheerder Speeltoestellen

Er zijn wettelijke verplichtingen voor beheer van speeltoestellen. Dan gaat het om regels voor o.a. installatie, montage, inspectie en onderhoud en het voorzien van opschriften (Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen). Doel van deze wetgeving is dat bij gebruik van de speeltoestellen er geen gevaar is voor de gezondheid of veiligheid van personen. De bestaande capaciteit van 1 fte is onvoldoende om de circa 1300 speeltoestellen in de gemeente Smallingerland te inspecteren en te onderhouden. De uitbreiding met minimaal 1 fte is vereist om de veiligheid van speeltoestellen te kunnen garanderen.

Verlagen budget economische agenda

Door het budget voor de economische agenda met € 75.000 te verminderen resteert er van de in de begroting 2023 aangevraagde en gekregen extra middelen nog € 225.000 structureel om onze ambities te realiseren.

Verhogen parkeeropbrengst 2,5%

We stellen voor om de parkeertarieven bovenop de indexstijging van 2,7% met 2,5% extra te laten stijgen in 2025.

Opbrengsten plaatsen reclamezuil A7

Door het plaatsen van een reclamezuil bij de A7 verwachten we een meerjarig contract af te kunnen sluiten met een adverteerder. Naar verwachting levert dit jaarlijks € 75.000 op. Incidenteel is een investering van € 50.000 nodig om de zuil aan te schaffen.

Verhoging van liggelden

Door het verhogen van liggelden, kunnen extra inkomsten worden gegenereerd. Dit vereist wel dat de voorzieningen op peil zijn, dat het proces goed wordt geregeld en de tarieven vergelijkbaar zijn met andere gemeenten in Fryslân.

Beheer en onderhoud openbare ruimte/kapitaalgoederen

Op het totaal van beheer en onderhoud van onze kapitaalgoederen kan een besparing gerealiseerd worden waarbij nog steeds voldaan wordt aan het niveau van sober en doelmatig.

Duurzaamheid

Door de subsidies voor duurzaamheid vanuit het Rijk kan een deel van de beschikbaar gestelde middelen afgeraamd worden zonder de ambitie terug te brengen. Wij investeren vanaf 2025 in maatregelen uit het klimaatadaptatieplan zodat in 2050 de gebouwde omgeving van Smallingerland zo is ingericht dat het de weersextremen kan opvangen.

Daarmee is de kans op wateroverlast, hittestress en droogte tot een acceptabel niveau beperkt en daarmee behouden wij een prettig leefklimaat voor mens en dier. Verder is de dalende trend voor wat betreft de biodiversiteit omgebogen in een stijgende lijn.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel een overzicht van kosten van het nieuw beleid en de verwachte besparingen van de Ombuigingsmaatregelen.

*Bedragen * €1.000*

Naam	2025
Structureel	
Nieuw beleid	
Jurist handhaving en vergunningverlening VTH	50
Beheerder Speeltoestellen	67
Subtotaal nieuw beleid	117
Ombuigingsmaatregelen	
Verlagen budget economische agenda	-75
Verhogen parkeeropbrengst 2,5% per jaar	-80
Opbrengsten plaatsen reclamezuil A7	-75
Verhogen van liggelden	-50
Beheer en onderhoud openbare ruimte	-122
Duurzaamheid	-200
Subtotaal Ombuigingsmaatregelen	-602
Totaal	-485

Wat mag het kosten

In de onderstaande tabel het totaal aan baten en lasten plus de toevoegingen en onttrekkingen uit de reserve.

In bijlage d van de begroting zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen.

*Bedragen * €1.000*

Omschrijving	Begroting 2024	Begroting 2025
Baten	35.362	33.321
Lasten	-69.723	-60.619
Saldo voor reservemutaties	-34.361	-27.298
Onttrekking aan reserves	32.688	2.014
Toevoeging aan reserves	-20.450	0
Netto resultaat	-22.123	-25.284

Verplichte beleidsindicatoren

Indicator	Small 2022	NL 2022	Small 2023	NL 2023	Small 2024	NL 2024
Omvang huishoudelijk restafval [kg per inwoner]	126	148				
Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit [%]	17	34				
Gemiddelde WOZ-waarde [*€1.000]	234	317	276	368		
Nieuw gebouwde woningen [per 1.000 woningen]	4,2	9,3				
Demografische druk [%]	78,8	70,3	78,8	70,3	78,9	70,4
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden [€]	869	823	873	860	915	
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden [€]	911	905	915	942	959	

Aanvullende beleidsindicatoren

Wat willen we bereiken	Hoe meten we dat?	Stand 2024	Doel 2025	Doel 2028
Toevoegen 1.500 woningen in de periode 2021-2030	Aantal gerealiseerde woningen	471	861	1500
Het verbeteren van de isolatie van slecht geïsoleerde woningen met een lage WOZ waarde	Aantal subsidieaanvragen en uitgevoerde maatregelen worden bijgehouden	20	100	900
Subsidie regenwaterbenutting	Aantal huishoudens die subsidie voor een systeem voor regenwaterbenutting aanvragen		10	40
Subsidie groene tuinen	aantal m2 tuinvergoening	1.500	3.000	7.500
Subsidie groene daken	aantal m2 groene daken	4.500	9.000	22.500
Vergroening schoolpleinen	Aantal groene schoolpleinen	1	2	10
Operatie Steenbreek	Aantal groenmarkten	2	4	10
	Tuinadviezen van tuinambassadeurs	25	50	125
	Buurtvergroeningsprojecten	2	4	10

Verbonden partijen

Hieronder een overzicht van de verbonden partijen voor het programma fysiek domein.

Naam	Wat doet deze organisatie
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)	Milieutoezicht en handhaving bij grote bedrijven.
HuisVuilCentrale	Duurzaam afvalbeheer.
Afvalsturing Friesland (OMRIN)	Overslag, transport, bewerken en verwerken van afval.
Bedrijvenpark Drachten Azeven	Beheren en exploiteren van Bedrijvenpark Drachten Azeven.
Stichting Vliegveld Drachten	Exploitatie van vliegveld Drachten.
Recreatieschap Marrekrite	Beheer en onderhoud van aanlegvoorzieningen in het buitengebied.
Sociale werkvoorziening Fryslân	Gemeenschappelijke regeling in het kader van de gemeentelijke taak van de Wet sociale werkvoorziening en opdrachtgever voor Caparis NV.
Caparis NV	Uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening.

3.1 Stad Drachten

Wat willen we bereiken?

Versterken van de regiopositie van Drachten

Samen met onze partners zorgen we ervoor dat bestaande aantrekkelijke en ruim opgezette woongebieden en verbindingen breed worden uitgedragen. Daarnaast zorgen we ervoor dat goede reclame voor onze stad als een innovatieve, open en ambitieuze stadsregio heeft geleid tot het aantrekken van nieuwe inwoners en bezoekers.

Drachten als stad met een eigentijds hart verbonden met de Friese Meren

In 2040 is het stadshart Drachten veranderd in een gebied waar het levendig en uitnodigend is. Zowel voor inwoners van de gemeente, als voor bezoekers en mensen die er werken. De versterking van het voorzieningenniveau in het centrum draagt positief bij aan de Noordelijke regio als geheel. Het wonen in het centrum is gestimuleerd. Dit geldt zowel voor jongeren en studenten als voor ouderen en expats.

Drachten staat in 2040 bekend als de oostelijke poort van de Friese meren. En als uitvalsbasis of entree naar andere waardevolle gebieden in Fryslân en binnen de regio. Juist in Drachten ligt de verbinding tussen de Friese meren en de Friese Wouden. Drachten ligt tussen twee beschermde gebieden (nationaal park de Alde Feanen en nationaal landschap Noardlike Fryske Wâlden). Ook ligt Drachten op de overgang naar het landschap met bossen en buitenplaatsen aan de zuidzijde van de gemeente.

Drachten als plek voor aantrekkelijke en moderne werklocaties met daarbij behorende voorzieningen

In 2040 heeft Smallingerland maximaal ingespeeld op de groeiende vraag naar goede plekken om te werken. Deze opgave uit de Omgevingsvisie Smallingerland wordt uitgevoerd vanuit het programma Economie en de actieagenda economie.

Drachten als stad die zich op regionaal niveau onderscheidt met kunst, cultuur en sport

In 2040 onderscheidt Drachten zich op regionaal niveau sterker met kunst, cultuur en sport.

Wat gaan we daar voor doen?

Gebiedsprogramma centrum

In 2023 is een bedrag van € 101 miljoen (prijspeil 2023) berekend voor niet-rendabele uitgaven binnen het Gebiedsprogramma van het centrum van Drachten. De meeste besluiten van de raad over de daadwerkelijke besteding van dit geld worden verwacht tussen 2025 en 2028. Gedurende die tijd zal gezocht moeten worden naar financiering voor deze uitgaven. Voor de volgende fase van investeringen in het centrum reserveren we kapitaallasten om investeringen ter hoogte van € 20 miljoen te kunnen realiseren. Het gaat hier onder andere om investeringen in Vogelzang als nieuw brongebied voor ons winkelcentrum. Daarvoor is een subsidie aangevraagd van € 5 miljoen vanuit de Impulsaanpak winkelgebieden, een subsidieregeling van de rijksoverheid.

Gebiedsontwikkeling Leerpark

Gemeente Smallingerland werkt samen met de onderwijsinstellingen CSG Liudger en Firda en het Sportcentrum Smallingerland aan 'Leerpark Drachten', een campusgebied met een multifunctionele en geïntegreerde omgeving, die zowel ruimtelijk als sociaal de instellingen onderling en met de wijk verbindt. Dit campusterrein aan de Splitting is de afgelopen jaren al flink onderhanden genomen. Gebouwen van Firda en Liudger zijn gesloopt en herbouwd, er zijn wandelpaden aangelegd en er is meer ruimte gemaakt voor groen. Deze veranderingen vormen tezamen aanleiding voor hoe we het campusterrein nog meer kwaliteit kunnen geven. Daarvoor maken we een plan waarbij we o.a. kijken hoe het gebied aantrekkelijker, veiliger en toegankelijker kan worden. De totstandkoming van het nieuwe 'Leerpark Drachten' vraagt om een integrale aanpak. Niet alleen de grondeigenaren, maar ook omwonenden, recreanten en sportliefhebbers verdienen hier hun plek. Huidige en toekomstige gebruikers denken mee. Met input vanuit de wijken de Wiken en de Venen, de scholen en het sportcentrum vormen we nieuwe richtlijnen voor het campusterrein.

Op basis van de voorverkenning in 2024 dient in 2025 een gemeenschappelijk gedragen integrale gebiedsvisie met Firda, CSG Liudger en Sportbedrijf Drachten tot stand te komen. Participatie door stakeholders c.q. omwonenden maakt hier onderdeel van uit. Naast een masterplan wordt ook gewerkt aan een samenwerkingsovereenkomst, uitvoeringsplan, businesscase en programma van daden. Na een go-no go moment gaan we over tot uitvoering en het opstellen van een beheersvisie met vastgelegde afspraken.

Lelylijn

In november wordt een besluit genomen over de Lelylijn. Bij een positief besluit start de MIRT-verkenning. Afgelopen jaar hebben wij actief bijgedragen aan de projectorganisatie. Deze actieve betrokkenheid zorgde ervoor dat we aangehaakt waren bij de actualiteit en zo Smallingerland goed konden vertegenwoordigen. We verwachten voor volgend jaar deze capaciteit te kunnen leveren. Bij een positief besluit in november, zal een nieuwe fase starten. Momenteel wordt verkend wat dit betekent voor de regionale projectorganisatie en dus ook voor de betrokkenheid van Smallingerland. Dit kan leiden tot een verzoek voor een financiële bijdrage en extra capaciteitsvraag. Op dit moment is onvoldoende bekend om hier een inschatting van te maken. Overigens heeft de raad in 2022 middelen beschikbaar gesteld. Deze zijn voldoende om ook volgend jaar de huidige inzet te kunnen continueren. In de loop van 2025 komen we met een raadsvoorstel over de financiële bijdrage vanaf 2026.

Waterfront Drachten

Doel van de ontwikkeling van Waterfront Drachten is om het water bij Drachten beter zichtbaar, beleefbaar en bereikbaar te maken voor bezoekers en eigen inwoners, zowel de water- als de landrecreant.

De belangrijkste maatregelen zijn:

1. Het realiseren van een Waterfront, gericht op meer vaarwater bij Drachten, waarbij het Gaastereiland en het Buitenstvallaat (Skûtsjewerf) een aantrekkelijk gezicht van Drachten aan het water vormt.
2. Het realiseren van een fiets-veerpontverbinding Drachten-west.
3. Het ontwikkelen van een hoogwaardige Parkhaven aan de Drachtstervaart die aansluit op het Slingepark (Piipbrêge) nabij het centrum.

Oudega aan het Water

Dit bestaat uit de deelprojecten Zuivelfabriek terrein, Waterfront Oudega en het meer bij Oudega. In 2025 worden de volgende resultaten verwacht:

- Oplevering van het dorpsplein bij de haven

- Afbouw van de 5 woonarken (privaat)
- Mogelijk: start van de bouw van horeca en recreatieve verblijven
- Fase 1 werkzaamheden uitvoering Meer

Het project kan naar verwachting worden uitgevoerd binnen de beschikbare financiële kaders.

Realiseren van een fiets-veerpontverbinding en belevingsplekken

De fiets-veerpontverbinding Drachten-west vormt een belangrijk onderdeel van de realisatie en verdere ontwikkeling van het Waterfront Drachten. Door de ligging van de route langs openbare oevers wordt de stadsrand ontsloten en wordt het water beleefbaar. De route verbindt niet alleen de noord- en de zuidoever aan weerszijden van het Gaasterdiep, maar ook verschillende belevingsplekken met elkaar. De plannen voor invulling van deze plekken zijn in het voorjaar van 2024 in een inloophbijeenkomst gepresenteerd. Nu het tracé van het fietspad obstakelvrij en de technische uitwerking grotendeels gereed is, worden ruimtelijke procedures voorbereid. De start van de uitvoering is voorzien aan het begin van 2025.

Aanleggen van passantenhaven Parkhaven aan de Drachtstervaart

De aanleg van Parkhaven aan de Drachtstervaart, op een zichtlocatie langs de Zuiderhogeweg, zorgt voor een uitnodigende passantenhaven op een knooppunt van wandel-, fiets- en vaarwegen. De ontwikkeling van de horecafunctie in Parkhaven wordt in samenwerking met een geïnteresseerde partij uitgewerkt. De uitvoering van de civiele werkzaamheden zijn in 2024 nagenoeg afgerond. De werkzaamheden voor aansluiting van de haven op de omliggende infrastructuur is in voorbereiding.

Toekomst Vliegveld Drachten

Op 14 november 2023 is door de raad besloten dat de plannen vanuit het kader 'Toekomst Vliegveld Drachten' haalbaar en realiseerbaar zijn. Dit betekent dat voor de komende 50 jaar het terrein van Vliegveld Drachten gebruikt kan worden als vliegveld op basis van een nieuwe erfpachtovereenkomst tussen de gemeente en de Stichting Vliegveld Drachten, die exploitant is van het vliegveld. In 2024 wordt er een nieuwe governance structuur (bestuursstructuur) gerealiseerd voor Vliegveld Drachten. Daarnaast zal de planologische procedure opgestart worden om de plannen van de initiatiefnemers mogelijk te maken.

Vanaf 2025 zal Vliegveld Drachten op afstand van de gemeente komen te staan en zal zij enkel de bloot eigenaar van het vliegveldterrein zijn.

Nieuwbouw zwembad De Welle

Er is een besluit genomen voor een onderzoek naar verdere verduurzaming en daar heeft de raad positief over besloten. Op 20 december 2024 wordt het bouwkundige deel van De Welle opgeleverd. Daarna volgt het inhuren door het Sportbedrijf. Dit is de fase tussen bouwkundige oplevering en ingebruikname van het pand na verhuizing.

De verwachting is dat het zwembad medio januari 2025 in gebruik kan worden genomen. Dan is een groot deel van het parkeerterrein ook gereed, maar nog niet helemaal afgerond. Het project is medio 2025 geheel gereed en in gebruik.

Meerwaardetraject Sportlaan

Voor de Sportlaan is samen met de verenigingen en bedrijven een meerwaardepakket opgesteld. De onderwerpen raken met name de inrichting van de openbare ruimte en hebben een verbindend karakter. De belangrijkste thema's zijn verkeer, sociale veiligheid, duurzaamheid, bewegen en groen. De kosten om het gehele pakket te realiseren worden momenteel ingeschat op 1,85 miljoen euro. Het college heeft besloten een versoering door te voeren.

Beleidsstukken

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Omgevingsvisie Smallingerland.pdf
- 240612_Gebiedsprogramma centrum Drachten_deel 1 (2).pdf
- Visie rapport centrum Drachten.pdf
- 240612_Gebiedsprogramma centrum Drachten_deel 2 (2A).pdf
- 240612_Gebiedsprogramma centrum Drachten_deel 2 (2B).pdf

3.2 Maakindustrie

Wat willen we bereiken?

Vernieuwende, innovatieve en schone maakindustrie

De hoogwaardige technische industrie is een belangrijke motor voor de werkgelegenheid en de economie in Smallingerland. In toenemende mate wordt deze positie erkend in heel Noord-Nederland. We hechten er belang aan dat we de positie van Drachten in dit noordelijk netwerk vasthouden en de komende jaren verder uitbouwen. Zodanig dat Drachten het centrum blijft van dit netwerk. Wanneer door het 'vliegwiel'-effect de ontwikkeling van deze sector succesvol verder op gang wordt gebracht, geeft dit een stimulans aan de leefomgeving van de inwoners van Drachten en de dorpen van Smallingerland. Niet alleen in termen van werkgelegenheid, maar bijvoorbeeld ook op het gebied van voorzieningen, onderwijs, woningen en vervoer.

Wat gaan we daar voor doen?

Programma Economie

Deze opgave uit de omgevingsvisie wordt uitgevoerd vanuit het programma Economie en de actieagenda economie.

De actiepunten zijn vermeld onder programma economie.

3.3 Wijken en dorpen

Wat willen we bereiken?

Woningen voor iedereen

Voor iedereen een mooie en passende plek om te wonen.

Verbeteren omgevingskwaliteit gebouwde omgeving en openbare ruimte

In 2040 hebben de gebouwde omgeving en de openbare ruimte in de dorpen en wijken minimaal de bestaande kwaliteit behouden. In bepaalde gebieden zetten we in op extra kwaliteit.

Wat gaan we daar voor doen?

Opstellen van een volkshuisvestingsprogramma

Het coalitieakkoord geeft aan dat er meer, sneller en voor alle doelgroepen in Smallingerland gebouwd moet worden. Daarom wordt gekeken naar mogelijkheden voor versnelling en naar meer locaties voor woningbouw. De acties gericht op woningbouw sluiten aan bij de afspraken in de Regionale woondeal Zuidoost Fryslân (april 2023) waarin gemeenten, provincie Fryslân en het Rijk samenwerken om sneller te bouwen, meer betaalbare woningen te realiseren en gezamenlijk knelpunten aan te pakken. De gemeente Smallingerland heeft toegezegd minimaal 1.230 woningen toe te voegen in de periode 2023 tot en met 2030. In 2024 vindt herijking van de woondeal plaats. Voor de provincie Fryslân is er een extra woningbouwopgave van 3.000 woningen, die nog verdeeld moet worden over de regio's/gemeenten. Eind 2024 moet de herijking rond zijn en is duidelijk welke extra opgave Smallingerland krijgt. Dit betekent ook een extra sociale huuropgave en een herijking van het convenant met de woningcorporaties.

De actuele stand van zaken en planning van de woningbouwplannen wordt nauwgezet bijgehouden, zodat hierop gestuurd kan worden. De gemeenteraad wordt twee keer per jaar geïnformeerd over de stand van zaken van de realisatie van de woningbouwambities.

In 2025 wordt het Volkshuisvestingsprogramma 2025-2035 opgesteld. Gemeenten zijn vanuit de Omgevingswet verplicht in 2026 een Volkshuisvestingsprogramma te hebben. Het vervangt de huidige Woonvisie 2020-2025. Het Volkshuisvestingsprogramma omvat beleid voor onder andere de gemeentelijke woningbouwopgave, de benodigde ontwikkeling van nieuwe en bestaande woningvoorraad, ouderen en aandachtsgroepen, stedelijke vernieuwing, samenstelling woningvoorraad, toetsingskader voor nieuwe initiatieven en monitoring.

Het Volkshuisvestingsprogramma is een bevoegdheid van het college. Eind 2025 vindt besluitvorming plaats. De gemeenteraad wordt betrokken via informatie- en consultatiebijeenkomsten, op verschillende momenten in het proces.

Uitvoeren van het woningbouwprogramma

De gemeente bereidt woningbouwprojecten voor en zorgt dat die uitgevoerd worden. Zowel in de kernen/wijken als op uitleglocaties, en van grote woningbouwprojecten tot begeleiding van kleine particuliere initiatieven.

Grotere woningbouwprojecten in de gemeente zijn Vrijburgh fase 2 en Vrijburgh fase 3 (beide ongeveer 150 woningen). In Vrijburgh 2 wordt in twee deelgebieden al gebouwd. Het laatste deelgebied komt in 2025 in ontwikkeling. Met Vrijburgh 3 wordt een bijzondere en een aantrekkelijke wijk gecreëerd binnen het bestaande groen met een opvallend innovatief en duurzaam karakter en een eigenzinnige beleefkwaliteit. Ook wordt het een kindvriendelijke wijk zonder doorgaande wegen, met veel doorgaande wandel- en fietspaden en met speelvoorzieningen. Met de ontwikkeling van Vrijburgh 3 wordt de behoefte ingevuld aan nieuwe woonvormen die er tot nu toe nog niet zijn in de gemeente. Het gaat dan om duurzame en creatieve oplossingen, bijvoorbeeld klein wonen, maar ook andere (collectieve) woonvormen voor verschillende doelgroepen. Circulaire woningbouw wordt actief gestimuleerd. Na vaststelling van het plan eind 2024, kan de grond bouwrijp worden gemaakt en de verkoop worden gestart.

Daarnaast werken we aan de Ontwikkelstrategie om meer dan 700 woningen te realiseren op diverse inbreidingslocaties in met name Drachten en enkele locaties in de dorpen. Op de locaties worden vooral betaalbare woningen voor starters/jonge huishoudens en senioren gerealiseerd. De Ontwikkelstrategie heeft een subsidie van € 6,3 miljoen gekregen uit de landelijke regeling Woningbouwimpuls. Dat is bedoeld om met tempo meer betaalbare woningen te bouwen. Een deel van de woningen uit de Ontwikkelstrategie betreft sociale huur. In een convenant zijn afspraken gemaakt met woningcorporaties Accolade en WoonFriesland om binnen de Ontwikkelstrategie 300 sociale huurwoningen te bouwen.

Twee locaties van de Ontwikkelstrategie zijn al gerealiseerd en op zes locaties wordt in 2025 gebouwd. Een groot deel van de locaties is in voorbereiding en hiervoor worden in 2025 de bouwveloppen vastgesteld, de omgevingsplanprocedure opgestart en/of doorlopen. In de Ontwikkelstrategie zijn een aantal woningbouwlocaties in de wijk De Swetten, zie hiervoor 'Ontwikkeling De Swetten'.

De woningbouwontwikkeling in de dorpen vindt plaats naar aard en omvang. We gaan voor de dorpen waar grotere aantallen woningen zijn gepland, zoals Boornbergum, Oudega en Opeinde, uit van een gebiedsgerichte aanpak op basis van het Ruimtelijk Ontwikkelperspectief. We doen dit in samenhang met het op te stellen Volkshuisvestingsprogramma.

Meerjarige prestatieafspraken met woningcorporaties en huurdersvereniging
Jaarlijks worden prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporaties en de huurdersvereniging op onder andere de thema's betaalbaarheid, beschikbaarheid, kwaliteit, wonen en zorg, en duurzaamheid. Daarnaast hebben we meerjarige prestatieafspraken voor de periode 2020-2025. Met de komst van het Volkshuisvestingsprogramma 2025-2035 in 2025 willen we nieuwe meerjarige prestatieafspraken maken. Daarmee kijken we vooruit zodat we voor de (middel)langere termijn afspraken kunnen maken. Deze worden elk najaar uitgewerkt in concrete jaarafspraken.

Ontwikkeling de Swetten

In 2024 is, na een intensief participatietraject, voor de wijk De Swetten (locaties It Ambyld, De Swetten, De Swetten (Kuiperssingel), De Zanding, De Geeuw, De Utwyk en De Brekken) het Eindadvies van de Ruimtelijke Verkenning opgeleverd. Op 18 juni 2024 heeft de gemeenteraad besloten het college opdracht te geven om de transformatie van de ontwikkellocaties en de openbare ruimte voort te zetten met het in het Eindadvies opgenomen voorkeursscenario als richtinggevend kader. Hierbij wordt gestreefd naar een groot speelveld aan de oostzijde van de wijk. In lijn hiermee wordt voor elke locatie zo spoedig mogelijk, maar deels ook gekoppeld aan de oplevering van het MFC op de locatie It Heechhof, de omgevingsplanprocedure doorlopen.

Voor de afzonderlijke woningbouwlocaties worden grondexploitaties opgesteld en hierbij loopt dekking van het tekort via de Woningbouw Impuls subsidie die de gemeente van het Rijk heeft ontvangen. De investeringen in de openbare ruimte zijn tot nu toe niet voorzien in andere budgetten.

Opstellen nieuw beleid omgevingskwaliteit

Het welstandbeleid is verouderd en past niet meer bij de huidige opgave in Smallingerland. Ook moet het beleid vernieuwd worden vanwege de Omgevingswet. De gemeente stelt daarom een nieuwe nota omgevingskwaliteit op. Dit zorgt ervoor dat ruimtelijke procedures en vergunningstrajecten sneller kunnen worden afgerond. De nieuwe nota omgevingskwaliteit zit in de afrondende fase. De implementatie vindt plaats in 2025.

Opstellen van ontwerp-kaders openbare ruimte

De woonwijken van Drachten en de dorpen hebben een kwalitatief mooie openbare ruimte. Het wonen wordt erg gewaardeerd en de woon- en leefomgeving moet hier bij passen. In de omgevingsvisie is als doel opgenomen om de aantrekkelijkheid te vergroten. Ruimte voor ontmoeting en sociale binding, goed bereikbaar, klimaatadaptief en met een goede ruimtelijke kwaliteit. We werken aan het opstellen van ontwerp-kaders voor de openbare ruimte. Hiermee worden doelstellingen vertaald naar concrete richtlijnen. Een raadsvoorstel wordt eind 2024 / begin 2025 aan de gemeenteraad voorgelegd.

Wijkgerichte rioolvervangingsoperatie

De gemeente staat voor een omvangrijke vervangingsoperatie van het rioleringsstelsel in zes wijken. Drachten is door de vestiging van Philips in de jaren '50-'60 snel gegroeid. De wijken die destijds zijn ontstaan, zijn nu al 60 tot 70 jaar oud. Een rioleringsstelsel heeft doorgaans een levensduur van ongeveer 60 jaar. Dit betekent dat de riolering in deze wijken de komende 12 jaar moet worden vervangen. Op basis van uitgebreide rioolinspecties is vastgesteld dat het om de volgende wijken gaat in volgorde van vervangingsurgentie:

- De Venen
- De Wiken
- De Bouwen
- De Singels
- De Drait
- De Haven

Hierdoor zal in de komende 12 jaar maar liefst 141 kilometer riool in de wijken worden vervangen. De vijf woonwijken tellen gezamenlijk ongeveer 17.000 inwoners. Dit betekent dat circa 25% van de inwoners van Drachten de komende jaren met deze vervangingsoperatie te maken krijgt. Het vervangen van de riolering biedt een unieke kans om door herinrichting de leefomgeving in deze wijken opnieuw vorm te geven en onze ambitie voor een hoogwaardige leefomgeving te verwezenlijken.

Deze uitvraag maakt onderdeel uit van de wijkaanpak maar richt zich in dit onderdeel enkel op de financiële consequenties voor de rioolvervangings en niet op de andere beleidsambities.

Herinrichting openbare ruimte bij wijkgerichte rioolvervangings

In de komende tien jaar zal 141 kilometer riool worden vervangen in zes wijken van Drachten. Deze wijken, ontstaan in de jaren '50-'80, hebben rioleringen die nu al 60 tot 70 jaar oud zijn.

Het vervangen van de riolering is een omvangrijk project waarbij de weg volledig wordt heringericht. Dit biedt een unieke kans om het hele profiel, van tuin tot tuin, te herinrichten en zo de leefomgeving in deze wijken opnieuw vorm te geven. Door werk met werk te maken, zetten we aanzienlijke stappen in de ambitie om een hoogwaardige leefomgeving te verwezenlijken, zowel in de vijf woonwijken als op industriegebied De Haven.

Uitgangspunt is dat het vervangen van de riolering wordt gedekt uit de rioolheffing. Om het hele profiel te herinrichten is er een extra investering nodig die wordt gedekt uit de algemene middelen.

Beheer kapitaalgoederen

Volgens de notitie 'Beheer kapitaalgoederen' wordt bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte als hoofdlijn een sober en doelmatig onderhoudsniveau aangehouden. Uitzondering zijn de vaste planten borders op de rotondes en in het centrum. Dit is ons visitekaartje voor wie de stad binnen rijdt. Daarom is voor deze borders gekozen voor een hoger onderhoudsniveau. De uitwerking/financiële vertaling hiervan staat in de paragraaf Kapitaalgoederen. Bij de realisatie van nieuwe kapitaalgoederen en de reservering van bijbehorende budgetten, reserveren we ook budgetten voor beheer en onderhoud. Deze budgetten worden elk jaar in de Kadernota in een overzicht opgenomen voor het betreffende begrotingsjaar.

Areaaluitbreiding openbare ruimte jaar 2025

Jaarlijks worden allerlei projecten gerealiseerd waardoor er meer openbare ruimte komt die door de gemeente moet worden onderhouden. Zoals in de notitie Beheer Kapitaalgoederen 2023-2026 is vastgelegd, wordt jaarlijks in de begroting de verwachte toename van beheerkosten voor de openbare ruimte opgenomen. De toename van beheerkosten voor groen, water, bestrating, meubilair en openbare verlichting is geraamd op € 175.000,- structureel.

Per begrotingsjaar wordt in de Kadernota een overzicht gemaakt voor de verwachte toename van beheerkosten voor de openbare ruimte door areaaluitbreiding. Per jaar zullen de structurele kosten oplopen naar gelang er meer openbare ruimte wordt toegevoegd aan het gemeentelijk areaal.

Verhogen onderhoudsbudget openbare ruimte

Een aantal bestekken voor het onderhoud van de openbare ruimte moeten in 2024 opnieuw worden aanbesteed. Gelet op de prijsontwikkeling van de afgelopen jaren is het onvermijdelijk dat deze aanbestedingen leiden tot hogere inschrijvingen dan nu. Uitgaande van 10% prijsstijging dienen de onderhoudsbudgetten van in totaal circa € 3 miljoen, structureel met € 300.000 verhoogd te worden.

Verbeteren van recyclen afval

Het Uitvoeringsprogramma VANG-HHA 2021- 2025 heeft als doel om in lijn met de Europese Kaderrichtlijn Afvalstoffen, de kwaliteit van de ingezamelde huishoudelijke afvalstromen te verhogen en daarmee de recycling te verbeteren.

Belangrijkste doelstellingen voor de gemeente zijn:

- Het nog beter scheiden van restafval. Twee derde van het huishoudelijk afval bestaat uit waardevol, recyclebaar materiaal. Te grote hoeveelheden hiervan belanden in de verbrandingsoven.
- Het verbeteren van de kwaliteit van de deelstromen. Vervuiling en de aanwezigheid van stoffen zorgen ervoor dat de deelstromen die gescheiden worden ingezameld niet optimaal zijn.
- Het vergroten van de bewustwording bij huishoudens van hun afvalproductie en wat met het afval gebeurt in de keten.

De openbare ruimte is van en voor onze inwoners, van de stoep tot aan de bezemwagen die hem schoon maakt. Niet iedereen voelt dat zo en dat is jammer. Daarom zetten we in op bewustwording. Dat doen we door vaker tastbaar te maken dat de inspanningen die we leveren, de materialen die we daarbij gebruiken en het resultaat dat we bereiken, van en voor onze inwoners is.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor de opgave wijken en dorpen

*Bedragen * €1.000*

Onderwerp	2025
Incidenteel	
Ontwikkeling de Swetten	250
Structureel	
Wijkgerichte rioolvervangning	473
Herinrichting openbare ruimte bij wijkgerichte rioolvervangning	244
Areaaluitbreiding openbare ruimte jaar 2025	175
Verhogen onderhoudsbudget openbare ruimte	300
Totaal	1.442

Beleidsstukken

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Bijlage - Notitie Beheer Kapitaalgoederen 2023-2026 (1).pdf
- Woonvisie Smalingerland definitief 6 oktober 2020.pdf

3.4 Buitengebied

Wat willen we bereiken?

Het realiseren van een gezond, aantrekkelijk, veilig en economisch vitaal buitengebied

Ons goud is ons buitengebied. Een landschap waarin de geschiedenis afleesbaar is. Het buitengebied van Smallingerland speelt een grote rol in de aantrekkingskracht van de gemeente om te wonen, werken en te recreëren. In Smallingerland zetten we in op een gezond, aantrekkelijk, veilig en economisch vitaal buitengebied met ruimte voor ondernemen in onder meer de agrarische en recreatieve sector. Dat betekent een gezonde bodem, gezonde lucht, een gezonde waterkwaliteit, dierenwelzijn en aandacht voor biodiversiteit. En dat in een afwisselend en toegankelijk landschap.

Wat gaan we daar voor doen?

Opstellen van een Ruimtelijk Ontwikkelperspectief

De eerste fase van het Ruimtelijk Ontwikkelperspectief (ROP) heeft geresulteerd in een inventarisatie van ruimtevraagstukken die in de komende jaren in Smallingerland gaan spelen. De resultaten van deze fase worden uitgewerkt in een programma dat als leidraad zal worden gehanteerd bij de beoordeling van nieuwe initiatieven zoals die bijvoorbeeld op de intake-tafel worden besproken. In het programma zullen deelgebieden met specifieke kenmerken worden geïdentificeerd. Per deelgebied worden ontwikkelprincipes geformuleerd die richting geven aan toekomstige ruimtelijke keuzes. Deze ontwikkelprincipes zullen aangevuld worden met globale kaartbeelden.

Dit hangt samen met het Uitvoeringsperspectief Buitengebied waarin we vastleggen hoe we onze ambitie uit de omgevingsvisie realiseren. De huidige situatie is inmiddels in kaart gebracht en er is een uitvoeringsperspectief voor de gewenste situatie opgesteld. Dit wordt uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma dat richting geeft aan de ontwikkelingen in ons buitengebied. Dat is voor onze eigen opgave van belang, maar ook als toetsingskader voor initiatieven van derden. Gemeenteraad, inwoners en belanghebbenden hebben een belangrijke bijdrage in de totstandkoming van het perspectief.

Verbeteren van het gebied de Hegewarren

De uitwerking van de variant 'Open en Natuurlijk' versterkt nadrukkelijk de verbinding van Drachten met de Friese Meren. De gemeente neemt proactief deel aan de voorbereidingen voor de gebiedsontwikkeling Hegewarren en ziet hierin kansen voor Smallingerland. Ongeveer de helft van het gebied is aangekocht. Een belangrijke mededeling is dat het planvormingsproces voor de uitwerking van 'Open en Natuurlijk' vertraging oploopt en het voorgenomen bestuurlijke besluitmoment over de planuitwerking opschuift naar medio 2025. Deze stond eerder gepland voor medio 2024. De vertraging is o.a. het gevolg van een flinke onderbezetting binnen het Veenweideprogramma en de projectorganisatie. Dat betekent overigens niet dat we stil gezeten hebben. In 2024 is de Landschapsecologische Systeem Analyse (LESA) afgerond. De LESA geeft inzicht in de werking van het watersysteem, bodem, natuur en haalbaarheid van 'Open en Natuurlijk'. Ook is een eerste archeologische verkenning uitgevoerd en is de bodemkaart geactualiseerd. Medio 2025 wordt het ontwerpproces afgerond. Daarover informeren we de gemeenteraad op een later moment.

Het duurt nog een aantal jaren totdat begonnen wordt aan de uitvoering van het plan 'Open en

Natuurlijk'. In de tussentijd wordt de grond, die de provincie in de Hegewarren heeft aangekocht, voor een deel beschikbaar gesteld voor onderzoek door het Veenweideprogramma. Het onderzoek / de innovaties worden in twee bedrijfsconcepten uitgevoerd: een waterbedrijf en een natuurbedrijf. Deze bedrijven onderzoeken hoe op vernatte veengrond arbeidsefficiënt geteeld en geweid kan worden, welk financieel rendement kan worden behaald en of/waar het vastloopt voor wat betreft beleidskaders. De resultaten uit deze onderzoeken zijn bedoeld om agrariërs binnen het veenweidegebied te helpen de omslag te maken naar werken met een hoger waterpeil.

Regiodeal Zuidoost-Friesland

Met andere gemeenten in Zuidoost Fryslân, het Wetterskip en de provincie werken we samen aan de Regiodeal Zuidoost-Friesland. We werken aan het programma 'Samen vitaal en krachtig'. Dit is het uitvoeringsprogramma 2020 – 2024 vanuit de Regiodeal. Voor recreatie en toerisme is een Regionale Toeristische Ontwikkelstrategie Zuidoost-Friesland met een uitvoeringsprogramma opgesteld. Deze voeren we samen met onze partners uit. Onderdeel hiervan is de aanleg van Toeristische opstapplaatsen in Smallingerland bij onder meer Oudega en De Leien.

Doarpen yn't Grien

Samen met Plaatselijk Belang De Wilgen, Smalle Ee en Buitenstvallaat en Dorpsbelangen Opeinde voeren we projecten uit vanuit het concept 'Doarpen yn't Grien'. Hierbij worden dorpen 'groener' gemaakt met streekeigen beplanting en ontstaan er dorpsommetjes.

Beleidsstukken

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Masterplan Waterfront Oudega_okt_2019 (1).pdf

3.5 Verbindende opgave van bereikbaarheid

Wat willen we bereiken?

De fiets en voetganger krijgen prioriteit

Het stimuleren van lopen en het gebruik van de (elektrische) fiets speelt een belangrijke rol in het verduurzamen van de mobiliteit. Fietsen en lopen nemen immers weinig ruimte in, en zijn gezond en duurzaam. De afstanden binnen Drachten en tussen Drachten en de omliggende dorpen zijn dusdanig, dat de fiets voor veel mensen een prima alternatief is voor de auto. Ook hebben lopen en fietsen een belangrijke recreatieve functie.

Binnen verblijfsgebieden zien we de voetganger en de fietser als de maat der dingen. Bij de (her)inrichting van verblijfsgebieden waarin wordt gewoond, gewerkt, gewinkeld en/of wordt gerecreëerd, vormen verblijven, lopen en fietsen het uitgangspunt. Gezondheid, leefbaarheid, aantrekkelijkheid en welbevinden zijn hier minstens zo belangrijk als (auto)bereikbaarheid. We hanteren hierbij het zogeheten STOMP-principe en we passen bij het ontwerp van voorzieningen voor voetgangers en fietsers eigentijdse ontwerpuitgangspunten toe op basis van de meest actuele landelijke ontwerprichtlijnen. We hebben daarbij oog voor een veilige en toegankelijke openbare ruimte en goede stallingsmogelijkheden voor fietsers.

We streven ernaar om werkzaamheden in het kader van beheer en onderhoud aan te grijpen om de inrichting voor voetgangers en fietsers zo verkeersveilig en optimaal mogelijk te maken.

Netwerk langzaam verkeer & toekomstbestendige wegencategorisering

We streven naar het beperken van het aantal niet-duurzame verplaatsingen en het verduurzamen van de bestaande mobiliteit. Het stimuleren van het gebruik van de (elektrische) fiets speelt hierin een belangrijke rol. De fiets neemt immers weinig ruimte in, en fietsen is gezond en duurzaam. De afstanden binnen Drachten en tussen Drachten en de omliggende dorpen zijn dusdanig, dat de fiets voor veel mensen een prima alternatief is voor de auto. Maar ook het recreatieve belang van fietsen is groot in de gemeente Smallingerland. We zetten daarom in op een netwerk van veilige, directe, aantrekkelijke en comfortabele fietsverbindingen binnen de gemeente.

Meer verblijfskwaliteit en langzaam verkeer rondom het centrum van Drachten door het afbouwen van de huidige dominantiepositie van het autoverkeer in de openbare ruimte. De kracht van het centrum van Drachten wordt mede gevormd door een goede (auto)bereikbaarheid. Op voorhand realiseren we in de komende jaren geen nieuwe extra auto-infrastructuur, maar geven we voorrang aan duurzame en gezonde vormen van vervoer.

Een vlotte en veilige verkeersdoorstroming op het hoofdwegennet om een goede bereikbaarheid van de bedrijventerreinen in de gemeente te waarborgen door het doorgaand autoverkeer in en rondom het centrum van Drachten en in de verblijfsgebieden (waaronder de woonwijken) te beperken.

Aanpak verkeersonveiligheid

In lijn met het landelijke Strategisch Plan Verkeersveiligheid streven we naar 0 verkeersdoden en ernstige verkeersslachtoffers in 2050. Het verkeerssysteem moet daarom zo ingericht zijn dat het tot veilig gedrag en veilig samengaan van de verschillende soorten verkeer en vervoer leidt. De aanpak van Smallingerland is erop gericht om ongevallen te voorkomen.

Toekomstbestendig parkeren

In 2024 vindt actualisatie van de gemeentelijke parkeernormering plaats. Met deze actualisatie wordt tot een passende en meer flexibele toepassing van parkeernormen gekomen, zowel voor personenauto's van bewoners en bezoekers, als voor fietsen. Hierbij worden de meest actuele landelijke parkeer-kencijfers en een aantal actuele thema's betrokken, waaronder de kwaliteit van de leefomgeving en actuele maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de opkomst van kleine woonvormen (bijvoorbeeld tiny houses), deelmobiliteit en laadinfrastructuur. Een belangrijk aspect hierbij is het belang van de realisatie van de woningbouwopgave. Bij het vaststellen van actuele parkeernormen wordt de betaalbaarheid en realiseerbaarheid van de woningbouwopgave daarom betrokken.

Toegankelijk aanbod van openbaar vervoer & deelfervoer

Goede, betaalbare en toegankelijke mobiliteit voor álle inwoners van de gemeente is van groot maatschappelijk belang. Het openbaar vervoer, kleinschalige vervoersinitiatieven en deelfervoer vervullen hierin een belangrijke rol. Openbaar vervoer en deelmobiliteit vormen tevens belangrijke pijlers om de doelstellingen op het gebied van CO₂-reductie te behalen. We hebben daarbij oog voor toegankelijke mobiliteit voor minder-validen en ouderen, mede gezien de vergrijzing. De provincie is primair verantwoordelijk voor het openbaar vervoer in de provincie Fryslân. We blijven daarom bij de provincie Fryslân pleiten voor goede busverbindingen in de gemeente en in de regio. Het verbeteren van de bereikbaarheid van de dorpen, de woonwijken én de bedrijventerreinen per openbaar vervoer heeft daarbij onze prioriteit.

Dekkend netwerk laadinfrastructuur

Om de bestaande (auto)mobiliteit te verduurzamen is het noodzakelijk om voertuigen op fossiele brandstoffen uit te faseren. Naast landelijke regelgeving is daarin een belangrijke rol voor gemeentelijke overheden weggelegd. We zien hierbij de grootste kansen in de elektrificatie van de automobilititeit. We stimuleren elektrificatie van de automobilititeit door het aanbieden van een dekkend, toegankelijk, betaalbaar en veilig netwerk van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen binnen de gemeente Smallingerland. Ook waterstof zien we als alternatieve brandstof, met name voor de logistieke sector.

Duurzame logistiek

In Drachten is sprake van relatief veel logistieke mobiliteit, mede door de omvang van de bedrijventerreinen. Een goede en veilige logistieke bereikbaarheid is van groot belang voor het economisch vestigingsklimaat en een breed scala aan dagelijkse voorzieningen in de gemeente. We werken aan randvoorwaarden voor goede en veilige verbindingen tussen deze bedrijventerreinen en het landelijke en regionale hoofd- en vaarwegennet.

Wat gaan we daar voor doen?

Verbeteren fietsoversteekplaatsen

Voor een viertal fietsoversteken moet de verkeersveiligheid en oversteekbaarheid verbeterd worden. Het gaat om de oversteken Overstesingel – Kuinder, Eikesingel – Burmanialaan, Eikesingel – Sportlaan en Ringweg – Noorderdwarsvaart. De oversteken bij de Eikesingel worden opgepakt in samenhang met het nieuwe zwembad en mogelijke aanpassingen aan de Sportlaan.

Realisatie doorfietsroute Drachten - Heerenveen

Door de provincie is deze snelfietsverbinding aangemerkt als een van de vijf kansrijke routes, waarbij we provinciale subsidie hebben gekregen. Het project draagt bij aan drie opgaves uit de omgevingsvisie: 'levendige, aantrekkelijke wijken en dorpen', 'versterken van de positie van Drachten als regionaal verzorgingsgebied' en 'versterken van de kwaliteit van het buitengebied'. Het sluit ook naadloos aan op onze duurzaamheidsambities. De planvorming voor de route vindt plaats in 2024. Dit doen we samen met Opsterland en Heerenveen. Uitvoering zal op zijn vroegst eind 2025 zijn.

Verkeersmonitoring

Verkeersmonitoring is een wettelijke taak om intensiteiten te registreren op gemeentelijke wegen en onder andere input te leveren voor de BGE (basiskaart geluidsemisies).

Toekomstbestendige wegcategorisering

Om een toekomstbestendig mobiliteitsnetwerk binnen Smallingerland te kunnen garanderen, heroverwegen we de huidige functie van de autostructuur en de inrichting van wegen binnen de gemeente. Hierin betrekken we ook de landelijke invoering van de norm 30km binnen de bebouwde kom en de wijze waarop we daar in Smallingerland vorm aan geven.

Aanpak verkeersonveiligheid o.b.v. uitvoeringsprogramma

De verkeersonveiligheid in de gemeente pakken we aan op basis van de uitkomsten van de Risicoanalyse Verkeersveiligheid; we nemen maatregelen daar waar de risico's het grootst zijn én waar deze het meeste effect hebben.

Doelgroepenaanpak op basis Manifest Permanente Verkeerseducatie

Vanuit Permanente Verkeerseducatie heeft het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Fryslân diverse projecten ontwikkeld voor alle verkeersdeelnemers. Ook in 2025 worden er in Smallingerland activiteiten uitgevoerd.

- Verkeersmarkten en verkeerslessen op diverse scholen;
- Cursussen scootmobiel in een groep en 1-op-1 training;
- Rijvaardigheidsdag voor 50+ers;
- Op de scholen voor het voortgezet onderwijs zijn diverse projecten om het verkeersgedrag van de leerlingen positief te beïnvloeden. Met als doel minder betrokken te zijn bij verkeersongevallen;
- Programma 'Doortrappen' is bedoeld om ouderen bewust te maken van het aspect fietsveiligheid. We doen dat door het onderwerp bespreekbaar te maken op de plekken waar ouderen al zijn. Vervolgens gaat het erom hen te verleiden tot aanpassingen aan de fiets of in gedrag in het verkeer;
- In 2025 zijn er diverse interventies die de oudere fietser meer bewust maakt van veilig fietsen.

Parkeer-regulerende maatregelen rondom centrum van Drachten

Het huidige parkeerbeleid moet in overstemming zijn met het mobiliteitsbeleid van de gemeente Smallingerland. Daarnaast vragen de verschillende ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente

om geactualiseerde parkeernormen. Een herijking van dit beleid is dan ook voorzien. We verwachten dat bestuurlijke vaststelling in 2024 kan plaatsvinden. Hier hoort een uitvoeringsagenda bij met acties die in 2025 opgepakt worden.

We beperken in de komende jaren de huidige dominantiepositie van het autoverkeer in de openbare ruimte, ten gunste van meer verblijfskwaliteit en een betere positie voor het langzame verkeer. Hiervoor verminderen we in en rondom het centrum van Drachten - daar waar mogelijk - het aanbod van parkeervoorzieningen op maaiveld-niveau.

Actualisatie parkeerbeleid (2024-2025)

Er is in 2024 een beleidskader mobiliteit vastgesteld. Deze actualisatie is een nadere uitwerking op het gebied van parkeren.

Verbeteren toegankelijkheid van openbaar vervoer en deelvervoer

Goede en betaalbare en toegankelijke mobiliteit voor álle inwoners van de gemeente, waaronder de woonwijken in én de dorpen rondom Drachten blijft van groot belang. Op de korte termijn pleiten we bij de provincie Fryslân voor goede busverbindingen. Openbaar vervoer en deelmobiliteit zijn naast de fiets ook belangrijke pijlers om de doelstellingen op het gebied van CO2-reductie te behalen. Met het formuleren van heldere criteria voor aanbieders van deelmobiliteit in de openbare ruimte, wordt de uitrol van innovatief deelvervoer gefaciliteerd, zonder dat daarbij onevenredig veel hinder en overlast ontstaat in de openbare ruimte. Hiertoe wordt een gemeentelijk beleids- en vergunningenkader deelmobiliteit opgesteld. Dit wordt in 2024 opgepakt.

Onderzoek kansen first & last-mile (deelvervoer) Drachten

We zien de fietsers en voetganger als belangrijke schakels in de vervoersketen in combinatie met het openbaar vervoer. Hiervoor is het van belang dat op de transferpunten voldoende goede stallingsmogelijkheden voor fietsers en wachtvoorzieningen aanwezig zijn. Ook onderzoeken we hoe de bedrijventerreinen in Drachten beter bereikbaar kunnen worden vanaf de transferpunten, bijvoorbeeld door de inzet van innovatief deelvervoer.

Uitrol openbare laadinfrastructuur door deelname regionale samenwerking

In het afwegingskader voor elektrische laadinfrastructuur is de gemeentelijke strategie bepaald waarmee we in de komende jaren de transitie naar duurzame mobiliteit in de gemeente stimuleren en faciliteren. Hiertoe neemt de gemeente Smallingerland onder andere deel aan een regionale samenwerking met de provincie en andere Friese gemeenten. We werken daarbij in beginsel vooral vraag-gestuurd.

Verkenning duurzame logistiek Smallingerland

In Drachten is relatief veel logistieke mobiliteit. Met lokale wet- en regelgeving versnellen we de transitie naar duurzame mobiliteit in het centrumgebied, mede om zo de uitstoot, hinder en overlast tegen te gaan. Denk aan venstertijden centrumgebied en ZE-zones.

Specifiek voor het goederenvervoer speelt de gemeente in op de mogelijkheden voor transport over water. Bij het bedrijventerrein De Haven en Tussendiepen in Drachten liggen hiervoor goede mogelijkheden. We blijven streven naar de realisatie van een klasse-Va vaarweg naar Drachten, zodat ook de grootste categorie binnenvaartschepen Drachten vanaf het Prinses Margrietkanaal kan bereiken.

Beleidsstukken

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Mobiliteitskader.pdf

3.6 Leidend principe duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

Energie en warmte

We gebruiken zo min mogelijk energie en wat we gebruiken is zoveel mogelijk duurzaam opgewekt. Het energienetwerk wordt zo efficiënt mogelijk gebruikt. We werken aan het veiligstellen van de energievoorziening voor onze inwoners. Voor alle inwoners en bedrijven is energie toegankelijk en beschikbaar. Onze leefomgeving nodigt uit tot duurzame en gezonde vervoersbewegingen. Hierdoor verminderen we de CO₂-uitstoot en worden de negatieve effecten op het klimaat tegengegaan. In 2050 hebben wij in Smallingerland geen aardgas meer nodig om in onze energiebehoefte te voorzien.

Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Als uitwerking van de Omgevingsvisie Smallingerland en in het kader van de Visie Duurzaamheid is het Klimaatadaptatieplan Smallingerland 2024-2028 opgesteld. Het plan richt zich op de thema's wateroverlast, droogte, hittestress en biodiversiteit en bestaat uit drie onderdelen: de groenblauwe structurenkaart, de klimaatadaptatiestrategie en de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie. Het klimaatadaptatieplan is door het college en de raad vastgesteld in het voorjaar van 2024.

De groenblauwe structuren en de knelpunten in de structuren zijn geïnventariseerd. Het product is een groenblauwe structurenkaart die geldt voor alle ruimtelijke ontwikkelingen en het beheer binnen onze gemeente. Deze kaart is een randvoorwaarde voor alle ruimtelijke ontwikkelingen. Het behoud en de versterking van groenblauwe structuren is van groot belang voor het oplossen van problemen die rondom de vier thema's spelen. De structuren zijn dus van groot belang voor de leefbaarheid binnen de woonwijken.

Om een helder kader voor alle ruimtelijke ontwikkelingen te beschrijven, is een klimaatadaptatiestrategie uitgewerkt. Er is een strategie per wijk beschreven en er zijn strategieën per categorie waarbij ook de consequenties voor de ruimtelijke ontwikkeling en het beheer worden uitgewerkt. De klimaatadaptatieve randvoorwaarden gelden voor alle ruimtelijke ontwikkelingen. De meeste randvoorwaarden gelden voor het openbaar terrein. Een aantal randvoorwaarden gelden voor het privaat terrein.

Er is een uitvoeringsagenda klimaatadaptatie samengesteld waarbinnen projecten worden benoemd met bijbehorende kosten, kostendekking en planning. De uitvoeringsagenda is verdeeld in drie soorten projecten: uitvoeringsprojecten, bewustwordingsprojecten en onderzoeken (kennis).

Circulariteit

Gemeente Smallingerland streeft naar een circulaire samenleving waarin we zorgvuldig omgaan met de grondstoffen en materialen die beschikbaar zijn. We gebruiken wat de aarde ons geeft zodanig dat onze vraag en het aanbod van de aarde in balans zijn. We maken optimaal gebruik van onze grondstoffen en door het sluiten van kringlopen doen we meer met minder. Afval bestaat niet.

Duurzame bedrijfsvoering

De gemeente Smallingerland heeft een voorbeeldfunctie als het gaat om duurzame bedrijfsvoering. We minimaliseren onze CO₂-voetafdruk. Om deze voorbeeldrol te kunnen aannemen hanteren we een integrale aanpak. De belangrijkste pijlers zijn energie, klimaatadaptatie en circulariteit. Om de gemeentelijke organisatie draaiende te houden gebruiken we energie voor onze gebouwen, voor ons vervoer, produceren we afval, kopen we producten in en besteden we werkzaamheden aan. Onze activiteiten hebben een impact op de klimaatverandering, onze leefomgeving en de economie.

Wat gaan we daar voor doen?

Energie besparen en verduurzamen gebouwde omgeving

We intensiveren de gemeente brede aanpak voor inwoners met activiteiten gericht op energiebesparing en CO₂-reductie. Met het Nationaal Isolatie Programma (NIP) bieden we financiële ondersteuning aan woningeigenaren voor isolatie van hun woning. Hiervoor heeft de gemeente van het Rijk €2,1 miljoen ontvangen in de vorm van een specifieke uitkering. De uitvoering van het NIP doen we samen met de andere Friese gemeenten en de provincie. Door het aannemen van een adviseur woningverduurzaming geven we invulling aan de doelstelling van het coalitieakkoord door het gemeentelijk duurzaamheidsloket te versterken en uit te breiden. Ook faciliteren we onze energiecoaches die de inwoners helpen energie te besparen en de woning te verduurzamen.

Energieopwek en -beschikbaarheid

In Smallingerland is sprake van netcongestie (zie ook programma Economie). Bedrijven met plannen voor uitbreiding of nieuwbouw en daarvoor een grote stroomaansluiting nodig hebben van netbeheerder Liander kunnen niet worden gefaciliteerd. Om er voor te zorgen dat Drachten de komende jaren economisch niet op slot komt te staan, zijn middelen nodig voor pilots. Deze zijn gericht op het creëren van (tijdelijke) oplossingen van de netcongestie op het bedrijventerrein Azeven-Noord en het bedrijventerrein De Haven. De pilots dragen ook bij aan kennisontwikkeling over netcongestie en de inrichting van een toekomstig en duurzaam energiesysteem. Met bedrijven op het bedrijventerrein Azeven-Noord onderzoeken we de mogelijkheden voor een smart grid om de bedrijven te faciliteren in hun stroomvraag ondanks de netcongestie. Ook voor woningbouw en verduurzaming onderzoeken we hoe we het elektriciteitsnet zoveel mogelijk kunnen ontlasten.

Door een bronnenstrategie brengen we in kaart hoe het (duurzame) energiesysteem van Smallingerland in 2050 eruit zou kunnen zien. We werken verschillende scenario's uit in lijn met de Friese Energievisie. Deze scenario's worden geconcretiseerd in het ruimtelijk ontwikkelperspectief (zie ook Buitengebied) waarin de verschillende ambities van de gemeente ruimtelijk vertaald worden. De bronnenstrategie en het ruimtelijk ontwikkelperspectief vormen de basis voor onze inbreng in de Provinciale Omgevingsvisie (POVI).

Uitvoering Transitievisie Warmte

De gemeente werkt aan de warmtetransitie om woningen en gebouwen aardgasvrij te maken. We werken aan wijkuitvoeringsplannen aardgasvrije wijken voor de startwijken uit de Transitievisie Warmte (TVW). We onderzoeken hoe we de warmteketen (distributienet en warmtebedrijf) kunnen inrichten, zodat we voldoen aan de Wet collectieve warmte.

De TVW moet uiterlijk in 2026 worden geactualiseerd als verplicht warmteprogramma onder de Omgevingswet. In het warmteprogramma wordt per wijk of buurt het tijdpad van verduurzaming beschreven en worden potentieel beschikbare duurzame warmte-alternatieven in beeld gebracht voor de wijken waar de gemeente de komende tijd aan de slag gaat. Het opstellen van een

warmteprogramma vergt een zorgvuldig proces waar wij in 2025 mee zullen beginnen. De gemeenteraad wordt hierbij periodiek betrokken en geïnformeerd.

Uitvoeringsagenda klimaatadaptatieplan

Als uitwerking van de Omgevingsvisie Smallingerland en in het kader van de Visie Duurzaamheid heeft de gemeente Smallingerland een Klimaatadaptatieplan opgesteld. Dit plan gaat over wateroverlast, droogte, hittestress en biodiversiteit en bestaat uit drie belangrijke onderdelen: de groenblauwe structurenkaart, de klimaatadaptatiestrategie en de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie. Zowel de groenblauwe structurenkaart als de klimaatadaptatiestrategie gelden als randvoorwaarde voor alle ruimtelijke ontwikkelingen en het beheer binnen de gemeente Smallingerland. Binnen de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie worden projecten benoemd met bijbehorende kosten, kostendekking en planning. Er zijn drie typen projecten te onderscheiden:

- Uitvoeringsgerichte projecten;
- Projecten om de bewustwording bij bewoners en bedrijven te vergroten;
- Projecten die bijdragen aan het verbeteren van de kennis om in de toekomst het beleid te monitoren.

Uitvoering is van belang om stappen te zetten in de klimaatadaptieve inrichting in bestaande wijken waar de komende jaren ook andere opgaven liggen. Bewustwording is ook van belang om niet alleen de openbare ruimte aan te passen aan het klimaat, maar ook de private eigendommen in onze gemeente klimaatadaptief in te richten. Naast het vergroenen van straten, pleinen en parkeerplaatsen is het ook van belang om het aangrenzende gebied in de vorm van tuinen, daken en bedrijventerreinen te vergroenen. Bij groene tuinen stroomt het regenwater niet of sterk vertraagd naar de bergingsvoorzieningen van de gemeente. Verder zorgen groene tuinen voor demping van hittestress en droogte en voor een toename van de biodiversiteit. Met de aanvullende kennisverbetering is monitoring van het beleid en de doelen mogelijk en kunnen vragen uit de samenleving beter worden beantwoord.

Realiseren van circulaire inkoop en circulair bouwen

De gemeente werkt aan circulaire inkoop en circulair bouwen volgens de afspraken die er liggen. We zoeken zowel bij het circulair inkopen als bij het circulair bouwen nadrukkelijk de samenwerking met Vereniging Circulair Friesland en regionale overheden met de kennis- en intervisieprogramma's 'Circulair Opdrachtgeven & Inkopen Friese Overheden' en 'Fryslân bouwt Circulair'. Voor het laatste programma is het woningbouwproject 'Vrijburgh fase 3' aangedragen. Ook de verbouwing van het gemeentehuis is inmiddels onderdeel van 'Fryslân bouwt Circulair'.

Het inzetten van grondstoffen en groen-reststroom

Vanuit de Actieagenda Economie en het Programma Duurzaamheid werken we de komende jaren samen aan het versnellen van de transitie naar een circulaire economie. Op basis van de Routekaart die we samen met de Vereniging Circulair Fryslân voor bedrijventerrein "De Haven" hebben opgesteld, ontwikkelen we (als onderdeel van ontwikkelplan De Haven) een aanpak om bedrijventerreinen circulair te maken. De hierin benoemde opgaven en interventies worden voortgezet in 2025. Ook gaan we de komende jaren aan de slag met in het kaart brengen van onze waardevolle grondstofstromen. Zo creëren we een kans om grondstoffen optimaal in te zetten of her te gebruiken, denk hierbij bijvoorbeeld aan het inzetten van onze groen-reststroom (vrijgekomen bij groenonderhoud en infra-projecten).

Metten en monitoren met de milieubarometer

We willen in 2025 meer grip krijgen op de duurzaamheidsimpact van de eigen gemeentelijke organisatie en de resultaten in kaart brengen. Door te communiceren over deze resultaten werken we actief aan meer bewustwording en werken we resultaatgericht aan het verkleinen van onze CO2-voetafdruk. Daarom gaan we actief aan de slag met het meten en monitoren met de Milieubarometer. Daarnaast onderzoeken we de kansen van het certificeren met de CO2-prestatieladder. We zetten bij de voorbereidingen van de verbouwing van het gemeentehuis in op een duurzaam gebouw, circulaire toepassingen en materialen.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel staan de nieuw op te nemen budgetten voor de opgave leiden principe duurzaamheid.

<i>Bedragen * €1.000</i>	
Naam	2025
Structureel	
Uitvoeringsagenda klimaatadaptatieplan	100
Totaal	100

Beleidsstukken

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Klimaatadaptatieplan-Smallingerland-2024-2028.pdf
- Bijlage 1 - Samen duurzame stappen zetten Visie (deel A).pdf
- Bijlage 2 - Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid 2023-2026 - Samen duurzame stappen zetten (deel B).pdf

Programma Economie

Algemene toelichting

In het programma Economie van Smallingerland wordt gewerkt aan de vitaliteit en toekomstbestendigheid van de lokale economie. Het programma draagt direct en indirect bij aan de maatschappelijke opgaven uit de Omgevingsvisie en Sociale koers. Centraal in de uitvoering staat de Actieagenda Economie, het uitvoeringsprogramma voor de komende bestuursperiode. In het programma Economie staat de mens voorop en hebben alle inwoners kans op passend werk en om zich te ontwikkelen. De gemeente zet zich ervoor in dat opleidingen en de kwaliteiten van de beroepsbevolking aansluiten op de vraag van werkgevers. Ondernemers krijgen ruimte en ondersteuning bij innovatie en groei. En er wordt gewerkt aan een blijvend aantrekkelijk vestigingsklimaat. Daarmee stimuleren wij economische ontwikkeling en werken we toe naar een nog positievere balans op de arbeidsmarkt, passend bij de regiofunctie. In Smallingerland wordt daarmee ingezet op economische groei, maar dan wel één die bijdraagt aan een hoger welvaartsniveau in brede zin. Een duurzame en eerlijke economie met een innovatief karakter.

Wat mag het kosten

In de onderstaande tabel het totaal van baten en lasten voor dit programma. Inclusief de onttrekkingen en toevoegingen aan de reserve.

In bijlage d van de begroting zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen.

*Bedragen * €1.000*

Omschrijving	Begroting 2024	Begroting 2025
Baten	346	431
Lasten	-4.061	-2.734
Saldo voor reservemutaties	-3.715	-2.303
Onttrekking aan reserves	1.991	845
Toevoeging aan reserves	0	0
Netto resultaat	-1.724	-1.458

Verplichte beleidsindicatoren

Hieronder de verplichte beleidsindicatoren voor het programma economie.

Indicator	Small 2022	NL 2022	Small 2023	NL 2023
Functiemenging [%]	54,6	53,8	55,3	54,2
Vestigingen [van bedrijven]	148,3	174,1	156,9	181,8
Banen [per 1.000 inwoners van 15-64 jaar]	898,1	825,4	933,2	836,6

4.1 Optimaliseren ondernemerschapsklimaat

Wat willen we bereiken?

Het optimaliseren van het ondernemerschapsklimaat

Wat willen we bereiken?

Met het 'optimaliseren van het ondernemerschapsklimaat' zet de gemeente in op werklocaties (inclusief het centrum van Drachten), het stimuleren van ondernemerschap en innovatie in het MKB en op de profilering van Drachten als innovatie maakstad.

Wat gaan we daar voor doen?

Realiseren van hoogwaardige werklocaties

Wat gaan we daar voor doen?

Begin 2022 is de visie op werklocaties vastgesteld door de gemeenteraad. Vanuit het bijhorende uitvoeringsprogramma werken wij aan onze werklocaties met als doel ook op de lange termijn over voldoende kwalitatief hoogwaardige werklocaties te kunnen beschikken.

Door de groeiende interesse in onze bedrijventerreinen is de strategische voorraad bedrijventerreinen momenteel lager dan de verwachte vraag die de gemeente op de middellange termijn op haar af ziet komen. Om over voldoende bedrijventerreinen te kunnen blijven beschikken, continueert de gemeente de inspanningen om in 2025 in samenwerking met de gemeente Opsterland 20 hectare bedrijventerrein te realiseren op Bedrijvenpark 'Drachten Azeven'. Daarnaast is er via de gemeenschappelijke regeling Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten voor fase vier 35 hectare grond aangekocht voor toekomstige ontwikkeling van het bedrijventerrein Azeven Noord. Tevens continueren we de gesprekken met de provincie om de vastgestelde programmeringsafspraken naar voren te halen. Hierbij worden de uitkomsten van de vraagbehoefte van grote (groter dan 3 hectare) en watergebonden kavels meegenomen.

Het verbeteren van het bedrijventerrein "De Haven"

Wat gaan we daar voor doen?

Drachten heeft de grootste binnenhaven van Fryslân. Het aangrenzende bedrijventerrein is één van de grootste aaneengesloten bedrijventerreinen van Noord-Nederland. Het vervult dan ook een belangrijke werkgelegenheidsfunctie voor de regio.

Sinds 2022 zijn de nodige stappen gezet voor een ontwikkelplan "De Haven". Zo zijn diverse onderzoekstrajecten gestart die meer inzicht geven in de specifieke opgaven op het bedrijventerrein. Bijvoorbeeld het tegengaan van hittestress en wateroverlast, de transitie naar een circulaire economie en de bereikbaarheid van bedrijven over water. Ook is het ambitiedocument 'Op weg naar de groenste Circulaire haven van Noord-Nederland' opgesteld. En zijn er serieuze stappen gezet in een (economisch) houdbaar model om de kaden van de industriehaven structureel te kunnen onderhouden. Voor de ondernemers op het bedrijventerrein is er een consultatieronde om ook van hen te horen welke opgaven zij zien. Dit traject vormt tegelijkertijd ook een eerste aanzet om de organisatiegraad (en investeringsbereidheid) op het terrein te vergroten.

In januari 2024 is de bouwstenen notitie voor de ontwikkeling van bedrijventerrein "De Haven" vastgesteld. Hierin zijn drie ambities benoemd. De uitwerking daarvan vindt de komende jaren plaats. In 2025 continueren we de ingezette route om samen met ondernemers te werken aan een

toekomstbestendig havengebied. Dit leidt tot een ruimtelijk ontwikkelperspectief inclusief financieringsstrategie. Hieruit volgen een aantal kansrijke zones waarmee we de komende jaren aan de slag gaan.

Tevens werken we samen met de sociëteit "De Haven" aan de uitbouw en professionalisering van het georganiseerde bedrijfsleven.

Beter energienetwerk op het bedrijventerrein

Wat gaan we daar voor doen?

De afgelopen jaren is er veel belangstelling geweest en is er veel verkocht op de bedrijventerreinen Azeven-Noord, De Haven en Nijtap. In Drachten is sprake van netcongestie. Dit houdt in dat er geen stroom geleverd of terug geleverd kan worden aan het net. Dat betekent dat grote aansluitingen voor nieuwe bedrijven, of bedrijven die willen uitbreiden, niet meer mogelijk zijn en bedrijven op de wachtlijst komen bij Liander. Dit is een risico voor de grondverkopen voor de komende jaren en zet economische ontwikkelingen onder druk. De oplossing is een nieuw onderstation. Realisatie daarvan duurt 6 tot 8 jaar. Samen met (nieuwe) bedrijven, Liander en Tennet wordt gezocht naar oplossingen voor de korte en middellange termijn.

In 2025 willen we starten met pilots op bedrijventerreinen De Haven en Azeven-Noord, die oplossingen bieden voor de netcongestie. Dit sluit ook goed aan bij onze ambitie om Drachten als de innovatie maakstad van Noord-Nederland te profileren. De financiële middelen die voor de pilots nodig zijn, staan in het programma Fysiek Domein van deze begroting.

Het contact met de ondernemers verbeteren

Wat gaan we daar voor doen?

In 2025 gaan we door met de werkwijze die is ingezet met de herijking van de strategische visie op accountmanagement. Dit betekent dat de gemeente, naast het leveren van de reguliere publieke dienstverlening, ook zelf proactief naar buiten gaat voor contact met de ondernemers binnen de gemeente. Zo zijn we als gemeente in staat snel in te spelen op de behoefte die bij ondernemers leeft. Om optimaal in te kunnen spelen op de behoefte van specifieke doelgroepen zoals starters, maken wij gebruik van het ondersteuningsaanbod van andere partijen in de regio. Voorbeelden zijn Ynbusiness, Founded in Fryslân, Kamer van Koophandel en Samenwerkingsverband Noord Nederland. Als onderdeel van onze strategische visie op accountmanagement zijn wij ook voortdurend met deze partijen in gesprek en organiseren we (thematisch) ondernemersbijeenkomsten met bijvoorbeeld de Ondernemersvereniging Drachten. Dat doen we om samen het ondersteuningsaanbod zo goed mogelijk bij de behoefte van de ondernemers in de gemeente aan te laten sluiten.

In de lijn van het gebiedsprogramma centrum Drachten wordt verder gewerkt aan de aantrekkelijkheid van het centrum. Daarbij wordt ook gekeken naar trends en ontwikkelingen en de gevolgen daarvan op de inrichting van het gebied. De gemeente wil ervoor zorgen dat het centrum van Drachten een plek blijft waar het goed ondernemen is.

4.2 Positionering en profilering Smallingerland

Wat willen we bereiken?

Talent en bedrijven verleiden om te blijven vestigen in Smallingerland

Positionering en profilering van onze gemeente is noodzakelijk om talent en bedrijven te verleiden om zich in Smallingerland te blijven vestigen. En om anderen te verleiden mee te investeren in de realisatie van onze (ontwikkel)opgaven.

Wat gaan we daar voor doen?

Profileren van Drachten als de innovatie maakstad van Noord-Nederland

In de Omgevingsvisie Smallingerland heeft de gemeenteraad de ambitie uitgesproken om de positie van Drachten in het regionale verzorgingsgebied te willen versterken. En ook in te willen zetten op de profilering van Drachten als de innovatie maakstad van Noord-Nederland.

Majeure evenementen aansluitend bij de identiteit van Smallingerland kunnen een belangrijke rol spelen in de realisatie van bovenstaande ambities. Niet alleen omdat zij Drachten | Smallingerland op de kaart kunnen zetten bij een groter publiek. En op die manier de aantrekkingskracht van Drachten op inwoners en bedrijven van buiten vergroten. Maar vooral ook omdat zij de trots van eigen inwoners voeden en zorgen voor een economische impuls van onze bedrijven. Evenementen leveren daarmee ook een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid in onze gemeente.

Daarom is vanuit de Actieagenda Economie een initiatief gestart voor een meer structurele en grootschalige evenementenplanning in de gemeente. In dit kader wordt met de Centrummanager, Platform Gastvrij Smallingerland en de ondernemersverenigingen (HA&IE, OVD, De Kades) verkend welk type evenementen een aanvulling kunnen zijn op hetgeen in Smallingerland al plaatsvindt. In 2025 worden gesprekken gestart met de hiervoor genoemde organisaties om te kijken hoe er invulling wordt gegeven aan het evenementenplan.

De reclamebelasting wordt onder meer aangewend voor activiteiten in de decembermaand en is ontoereikend om grote evenementen te organiseren. Als onderdeel van bovengenoemd traject wordt daarom gekeken naar andere financieringsmodellen waarmee meer middelen kunnen worden opgehaald om activiteiten te organiseren.

Vestigingsklimaat en acquisitie

De gemeente blijft inzetten op het aantrekken van bedrijven die een bijdrage leveren aan het verdienvermogen van Smallingerland en de welvaart van onze inwoners. Daarbij bundelen wij onze krachten met de overige gemeenten in de F4 (gemeente Leeuwarden, Heerenveen en Súdwest-Fryslân). Het accent in de acquisitie ligt voor een belangrijk deel op bedrijven die de positie van Drachten als stad voor innovatieve maakindustrie kunnen versterken. Bestaande proposities die samen met het ICD en de NOM zijn opgesteld, worden in 2025 gebundeld tot een acquisitiestrategie voor de gemeente Smallingerland.

Beleidsstukken

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Bijlage 1 - Actieagenda economie 2023-2026 _ Deel A economische koers.pdf
- Bijlage 2 - Actieagenda economie 2023-2026 _ Deel B beoogde activiteiten en projecten.pdf

4.3 Thematische aanpak

Wat willen we bereiken?

Het realiseren van de transitie van een lineaire naar een circulaire economie

We werken aan een aantal thema's die deze bestuursperiode extra aandacht vragen. Dit zijn de thema's die samenhangen met de schaarste opgave en met de grote transities in de economie en samenleving. Specifiek gaat het om de transitie van een lineaire naar een circulaire economie, de digitalisering van de economie en de vraagstukken op het gebied van Mens & Werk (human capital), bijvoorbeeld op-, om- en bijscholing, maar ook inclusie.

Wat gaan we daar voor doen?

Het versterken van de samenwerking tussen de gemeente en de ondernemers

In de afgelopen jaren heeft de gemeente geïnvesteerd in de samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid rondom arbeidsmarkt-vraagstukken. De samenwerking moet bijdragen aan een sterkere arbeidsmarkt in Smallingerland en daarmee aan doelstellingen vanuit zowel het Programma Economie en programma Sociaal domein. Ook in 2025 wil de gemeente een stevige gesprekspartner voor het MKB blijven. Dit doen wij primair door kennis en ondersteuning van onszelf en derden te ontsluiten voor onze ondernemers en inwoners en bestaande samenwerkingsverbanden verder uit te bouwen.

Een voorbeeld van een samenwerkingsverband is het netwerk van ondernemers, werkgevers en onderwijsinstellingen dat zich in Smallingerland heeft gevormd rond de opgave voor een inclusievere arbeidsmarkt: Smallingerland Inclusief. In 2025 wil de gemeente dit netwerk verder uitbouwen door samen met onze ambassadeurs nog meer werkgevers te verleiden concrete stappen te zetten voor inclusief ondernemen en 'een leven lang ontwikkelen'. In 2025 zet de gemeente daarnaast in op concrete pilots in samenwerking met onder andere het ICD om talent aan te trekken en op te leiden in Smallingerland.

Het versnellen van de transitie naar een circulaire economie

Vanuit de Actieagenda Economie en het programma duurzaamheid zetten wij de komende jaren in op het versnellen van de transitie naar een circulaire economie. Dit doen wij onder meer door vanuit ons reguliere accountmanagement kennis en ondersteuning te ontsluiten die ondernemers kan helpen de transitie te maken naar een circulair business model. Ook willen wij met clusters van bedrijven verkennen hoe ketens lokaal kunnen worden gesloten. Op basis van de routekaart die Circulair Fryslân voor bedrijventerrein "De Haven" heeft opgesteld, ontwikkelen we (als onderdeel van ontwikkelplan De Haven) een aanpak om bedrijventerreinen circulair te maken.

4.4 Benutten kracht van Smallingerland

Wat willen we bereiken?

Uitbouwen van de krachtige economische pijlers van Smallingerland: (high tech) industrie, haven gerelateerde bedrijvigheid en vrijetijdseconomie

Vanuit de Actieagenda Economie werkt de gemeente gericht aan het uitbouwen van de krachtige economische pijlers van Smallingerland. Deze pijlers zijn de (high tech) industrie, haven gerelateerde bedrijvigheid en de vrijetijdseconomie.

Wat gaan we daar voor doen?

Het uitbouwen van de innovatieve maakindustrie

De gemeente Smallingerland kent samen met de provincie Fryslân een langlopende subsidierelatie met het 'Innovatiecluster Drachten' (ICD). Deze financiële ondersteuning heeft er mede voor gezorgd dat Drachten in de afgelopen jaren is uitgegroeid tot centrum van hoogwaardige en innovatieve maakindustrie in Noord-Nederland. In de afgelopen subsidieperiode is een beschikking afgegeven voor een projectperiode van 2 jaren. De verwachting is dat het ICD eind 2024 een nieuw projectplan oplevert voor de periode 2025 - 2027. Het ICD heeft aangegeven dat zij effectiever kunnen zijn bij een projectperiode van 3 jaren. Dit geeft meer zekerheid om lange termijn projecten aan te gaan met relevante stakeholders. De gemeente Smallingerland staat hier positief tegenover omdat het ICD de afgelopen periode veel heeft bijgedragen aan ontwikkelingen in en rond Smallingerland zoals de komst van de Engineering Doctorate. Het ICD is tevens een belangrijke partner bij de campusontwikkeling in Drachten. De provincie Fryslân verstrekt net als de gemeente Smallingerland subsidie aan het ICD. De provincie Fryslân heeft tot en met 2027 middelen gereserveerd. Het college stelt daarom voor om ook in 2027 een bedrag van €400.000,- te reserveren voor het ICD.

Als onderdeel van de subsidieafspraken zijn in de afgelopen periode samen met de provincie Fryslân, IPF en het ICD ook plannen gemaakt om het netwerk voor de innovatieve maakindustrie in het Noorden verder uit te bouwen. Daarvoor werken de partners in 2025 onder meer aan de ontwikkeling van de Campus Drachten met als onderdeel een Hightech Startersfaciliteit en de profilering van Drachten als innovatieve maakstad (vanuit het merk Open Drachten).

Daarnaast intensificeert de gemeente de samenwerking met relevante partners zoals de Noordelijke Ontwikkelings Maatschappij (NOM), Innovatiepact Fryslân (IPF), ICD, de provincie Fryslân en de noordelijke kennisinstellingen om een gunstig high tech ecosysteem te creëren. In 2025 geven we samen met deze partners onder andere verder invulling aan de noordelijke propositie in het kader van project Beethoven van het Rijk. Hiermee wordt ingezet op het ontwikkelen en aantrekken van talent in de high tech industrie en het bevorderen van Research & Development.

De gemeente streeft er verder naar de aanwezige (innovatie)kracht en uitstraling van partijen in het netwerk meer te gaan benutten voor maatschappelijke opgaven in Smallingerland. Dat zijn bijvoorbeeld innovatieve projecten in het openbaar vervoer gericht op het oplossen van de 'last mile'. Dit vanuit het gegeven dat onderwijsfaciliteiten en met name (stage)bedrijven in Drachten voor studenten en leerlingen lastig te bereiken zijn. Deze projecten dienen daarbij ook bij te dragen aan de uitstraling en herkenbaarheid van Drachten als innovatiestad.

Het bevorderen van verkeer over water in plaats van via de weg

In 2021-2022 is een verkenning uitgevoerd naar de behoefte onder havenondernemers en logistieke partijen op en rond de industriehavens in Friesland aan netwerkvorming en samenwerking. Vanuit deze verkenning is het Havennetwerk Fryslân ontstaan, een samenwerkingsverband tussen haven gebonden ondernemers, kennisinstellingen en overheden. Het doel van het Havennetwerk Fryslân is om samen met betrokken partijen het vervoer over water rendabel te houden, te maken en uit te bouwen, zodanig dat de verschuiving (modalshift) van weg naar water wordt gestimuleerd en bevordert.

Centraal in de samenwerking staat de strategische agenda. In 2025 blijft de gemeente deelnemen in het Havennetwerk Fryslân en de initiatiefnemers faciliteren bij het verder uitbouwen van het netwerk. Daarnaast zetten we als gemeente zelf in op het in orde houden van de randvoorwaarden om in de industriehaven Drachten goed te kunnen (blijven) ondernemen. Ook in 2025 spant de gemeente zich in voor de bereikbaarheid van de industriehaven Drachten voor Klasse Va-schepen. En blijven we, als havenbeheerder, adequaat invulling geven aan de exploitatie en het beheer en onderhoud van de industriehaven Drachten.

Voor de verwezenlijking van onze ambities heeft de gemeente Smallingerland in samenwerking met diverse partners een beroep gedaan op het Europees Fonds Connecting Europe Facilities (CEF). Het CEF subsidieert studies en de uitvoering van infrastructurele werken die bijdragen aan de verduurzaming van het goederenvervoer tussen de lidstaten. Havens en vaarwegen worden daaronder begrepen, als deze onderdeel zijn van het Europese netwerk TEN-T.

De aanvraag van de gemeente had betrekking op het opwaarderen van de reeds bestaande kaden naar klasse Va en de nieuwbouw van ontbrekende kaden. Hiermee wordt de verduurzaming van het goederenvervoer bevordert en de verschuiving (modal-shift) naar meer vervoer van lading over water ingezet. Deze aanvraag is helaas afgewezen. De aanvraag heeft als overall waardering "Goed" gekregen. Dit tezamen met het gescoorde aantal punten geeft aan dat er een goed projectvoorstel is ingediend met een positief effect op de door de CEF gegeven doelstellingen.

Uiteraard is de afwijzing een tegenvaller gezien het belang van het project en de inzet die is gedaan. Echter met het wegvallen van deze subsidie vervalt niet het belang van de vastgestelde ambities en investeringen. Om deze reden gaat de gemeente Smallingerland samen met haar partners in gesprek over de te nemen vervolgstappen. Onderdeel hiervan is een heroverweging van de te nemen investeringen, alternatieve financiering, etc.

Verder uitbreiden toeristische sector Smallingerland

In 2025 werken we samen met het in 2022 opgezette platform 'Gastvrij Smallingerland' aan de verdere verbetering van Smallingerland als aantrekkelijke bestemming voor toeristen en recreanten. Het opgestelde toeristische marketingplan in opdracht van de sector vormt daarbij de leidraad. In dit plan zijn onder meer verhaallijnen benoemd die sturing dienen te geven aan marketing en ontwikkeling van product-marktcombinaties vanuit de sector. In 2025 worden deze verhaallijnen nader uitgewerkt. Daarbij wordt ingezet op het ontwikkelen van het benodigde promotiemateriaal en producten om te laten zien wat er voor bezoekers in Smallingerland te beleven is. Waar nodig vindt afstemming plaats met citymarketing en het merk Open Drachten.

In de toeristische marketing en promotie van Drachten en Smallingerland werkt de gemeente verder nadrukkelijk samen met 'Merk Fryslân' en de 'Stichting Toerisme Regiomarketing Zuidoost Friesland' (TRZF). Het niveau van dienstverlening van deze stichting willen we ook in 2025 vasthouden. De gemeente wil daarin, samen met de partnergemeenten in Zuidoost Friesland, de stichting faciliteren door jaarlijks € 20.000 extra beschikbaar te stellen. Samen met het Platform Gastvrij Smallingerland

Begroting 2025

(PGS) zorgen wij ervoor dat Smallingerland optimaal een plek krijgt in de initiatieven vanuit deze regionale partners. Per 2024 komen de inkomsten vanuit de toeristenbelasting voor het platform, c.q. de sector beschikbaar.

In 2025 wordt verkend op welke wijze het platform een rol kan krijgen om, samen met de gemeente, ondernemers in de vrijetijdseconomie te ondersteunen bij arbeidsmarktvoorwaarden, digitalisering en verduurzamingsopgaven.

De uitvoering van de Regionale Toeristische Ontwikkelstrategie Zuidoost-Friesland (2022) vormt daarbij voor de gemeente de leidraad. We werken daarin nauw samen met de gemeenten in Zuidoost-Friesland en doen dat via drie ontwikkellijnen:

- Bestemmingsontwikkeling
- Bestemmingsmarketing
- Bestemmingsmanagement

Beleidsstukken

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Presentatie Strategisch ontwikkelplan de Haven.pdf

4.5 Investeren in duurzame regionale samenwerking

Wat willen we bereiken?

Realiseren van de eigen economische beleidsambities

In toenemende mate constateert de gemeente dat het realiseren van de eigen economische beleidsambities vraagt om regionale samenwerking. Soms omdat de oplossing van lokale vraagstukken op een regionaal schaalniveau gevonden kan worden, vaker omdat we door samen op te trekken met andere overheden, het onderwijs en het bedrijfsleven efficiënter en/of effectiever kunnen zijn in het realiseren van onze ambities.

Op steeds meer onderwerpen (o.a. bedrijventerreinen, woningbouwprogrammering, infrastructurele ontwikkeling) worden er buiten onze gemeente beslissingen genomen die van invloed zijn op het ontwikkelperspectief van Smallingerland. Ook zijn buiten Smallingerland diverse budgetten beschikbaar voor de opgaven in Smallingerland. De mate waarin wij als gemeente onze opgaven kunnen realiseren wordt daarmee deels buiten onze directe invloedssfeer bepaald. Positionering en profilering van onze gemeente is noodzakelijk om talent en bedrijven te verleiden om zich in Smallingerland te blijven vestigen. En om anderen te verleiden mee te investeren in de realisatie van onze (ontwikkel)opgaven.

Wat gaan we daar voor doen?

Stimuleren van samenwerkingen binnen Fryslân

De regionale economische samenwerking vindt primair plaats in F4-verband. Dat zijn de gemeenten Leeuwarden, Smallingerland, Heerenveen en Súdwest-Fryslân. Ook de Provincie Fryslân en het Innovatiepact Fryslân zijn hierbij aangehaakt.

De gemeente Smallingerland neemt ook deel aan Europapact Fryslân, een initiatief van de provincie Fryslân om het project genererend vermogen binnen de drie o's (ondernemers, onderwijs, overheid) te vergroten.

Daarnaast werkt de gemeente samen met het programma Founded in the North in 2025 om het aantal startups te vergroten. Met specifiek de inzet in de gemeente Smallingerland om startups vanuit het bestaande bedrijfsleven te 'spinnen'.

Tevens participeert de gemeente Smallingerland in het Havennetwerk Fryslân om de 'natte economie' circulair te maken. In de Alliantie van Drachten werkt men samen aan de brede welvaart van de gemeente Smallingerland.

Realiseren van een campusomgeving in Drachten

In de Alliantie Drachten hebben zeven partijen uitgesproken de krachten te bundelen en intensiever te gaan samenwerken. Alliantie Drachten richt zich op het versterken van:

- het economische profiel.
- de intensivering van de samenwerking tussen onderwijs, zorg, bedrijven en overheid.
- de realisatie van de ambities uit de Omgevingsvisie Smallingerland op het gebied van het versterken van de positie van Drachten als regionaal verzorgingsgebied en als plek voor innovatieve maakindustrie.

De samenwerking is in de afgelopen periode zo ingericht dat er een structureel gesprek is ontstaan over de ontwikkelkansen van Drachten van waaruit projectideeën worden uitgewerkt tot uitvoerbare projectvoorstellen. In 2025 wordt op initiatief van Alliantie Drachten verder gewerkt aan de realisatie van een Campusomgeving in Drachten.

Realiseren van een leefbare regio met vitale kernen in een veerkrachtig landschap

Vanuit het economische programma zoeken we rondom onze activiteiten in de gastvrijheidseconomie actief de verbinding met de Regiodeal Zuid- en Oost-Friesland. In deze regiodeal staat de ambitie centraal: “een leefbare regio met vitale kernen in een veerkrachtig landschap”. Onze voorgenomen projecten binnen de Actieagenda Economie dragen bij aan het realiseren van deze ambitie.

Versterken van de sociale cohesie, klimaat, milieu, water, landschap en biodiversiteit

LEADER is een Europees subsidieprogramma voor de financiering van projecten op het platteland. De focus ligt op sociaaleconomische ontwikkeling, versterken sociale cohesie, klimaat, milieu, water, landschap en biodiversiteit. Als Zuidoost-Friesland een LEADER-gebied wordt dan komt er voor vier jaar € 3,7 miljoen beschikbaar. Hiervan dragen de gemeenten in de regio € 80.000 per gemeente bij voor vier jaar. De provincie Fryslân en Europa dragen het grootste deel van de cofinanciering.

Benutten van subsidiemogelijkheden

De gemeente heeft een traject doorlopen met als doel een beter beeld te krijgen van de concrete externe financieringsmogelijkheden op nationale en Europese schaal in relatie tot de vastgestelde opgaven en te bepalen wat nodig is om deze externe financiering daadwerkelijk te benutten. We hebben de meest kansrijke thema's die in aanmerking komen voor Europese subsidies geïdentificeerd. Dit zijn de centrumvernieuwing, innovatie & high-tech en bedrijventerrein De Haven. Daarnaast zijn we aangesloten bij Europapact Fryslân. Vanuit dit samenwerkingsverband worden kansrijke Europese subsidiemogelijkheden met ons gedeeld.

In 2025 zetten we in om aan te sluiten bij relevante Europese netwerken zodat de gemeente meer ervaring op kan doen en projectpartners voor projecten kan vinden die aansluiten bij de ambities van de gemeente Smallingerland.

Beleidsstukken

Geen bestanden geüpload

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene toelichting

In het overzicht "algemene dekkingsmiddelen" zijn de inkomsten opgenomen die vrij besteedbaar zijn en waar geen directe tegenprestatie tegenover staat. Het gaat hierbij om de Algemene uitkering van het Rijk, Onroerendezaakbelasting, overige belastingen en dividend opbrengsten. Daar tegenover staan uitvoeringskosten.

Verplichte beleidsindicatoren

Indicator	Small 2022	NL 2022	Small 2023	NL 2023
Woonlasten meerpersoons-huishouden [€]	911	905	915	942
Woonlasten éénpersoons-huishouden [€]	869	823	873	860
WOZ-waarde woningen [* €1.000]	234	317	276	369

Onder dit programma vallen de volgende taakvelden:

- 0.5 Treasury
- 0.61 OZB woningen
- 0.62 OZB niet-woningen
- 0.64 Belastingen overig
- 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

In bijlage d van de begroting zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen.

Saldo baten en lasten algemene dekkingsmiddelen

*Bedragen * €1.000*

Omschrijving	Begroting 2024	Begroting 2025
Baten	166.454	175.489
Lasten	-1.126	-481
Saldo voor reservemutaties	165.328	175.008
Onttrekking aan reserves	0	0
Toevoeging aan reserves	0	0
Netto resultaat	165.328	175.008

Overhead

Algemene toelichting

Het onderdeel Overhead is een verplicht onderdeel van de begroting. Onder het onderdeel Overhead worden alle kosten die gerekend worden onder de definitie van overhead verantwoord.

Onder dit programma vallen de volgende taakvelden:

- 0.8 Overige baten en lasten

In bijlage d van de begroting zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen.

*Bedragen * €1.000*

Omschrijving	Begroting 2024	Begroting 2025
Baten	558	579
Lasten	-24.854	-25.768
Saldo voor reservemutaties	-24.296	-25.189
Onttrekking aan reserves	2.581	350
Toevoeging aan reserves	0	
Netto resultaat	-21.715	-24.839

Indicator	Small 2023	NL 2023	Small 2024	NL 2024
Formatie in FTE	8,90	0	9,2	0
Bezetting in FTE	8,90	0	8,9	0
Apparaatskosten per inwoner [€]	919	0	946	0
Externe inhuur [%] van totale loonsom	17,6	0	4,1	0
Overhead [%] van totale lasten	8,6	0	9,8	0

Heffing Vennootschapsbelasting

Algemene toelichting

De gemeente wordt voor vergelijkbare activiteiten als in het bedrijfsleven, fiscaal gelijk behandeld. Een aantal activiteiten valt daardoor onder de vennootschapsbelasting.

Op dit moment is nog geen inschatting te maken wat het te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting is in 2025.

Onvoorzien

Algemene toelichting

Jaarlijks is in de begroting een bedrag van € 100.000 beschikbaar voor niet voorziene uitgaven. Het college heeft met dit budget de mogelijkheid om snel en adequaat te handelen in onvoorziene situaties. In de bestuursrapportage en/of jaarrekening worden de uitgaven verantwoord.

Saldo baten en lasten onvoorzien

*Bedragen * €1.000*

Omschrijving	Begroting 2024	Begroting 2025
Baten	0	0
Lasten	-100	-100
Saldo voor reservemutaties	-100	-100
Onttrekking aan reserves	0	0
Toevoeging aan reserves	0	0
Netto resultaat	-100	-100

Meerjarenbegroting 2025-2028

Bedragen * € 1.000(=-nadeel)

Omschrijving	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Baten						
Dienstverlening	1.512	1.031	1.122	1.257	1.382	1.202
Sociaal Domein	49.696	51.596	43.887	33.808	32.963	33.263
Fysiek domein	31.958	35.362	33.321	29.451	29.509	29.649
Economie	284	346	431	431	431	431
Overhead	1.455	558	579	579	579	579
Algemene dekkingsmiddelen	159.901	166.454	175.489	167.220	168.613	170.082
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	244.806	255.347	254.829	232.746	233.477	235.206

Bedragen * € 1.000(=-nadeel)

Omschrijving	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Lasten						
Dienstverlening	-12.323	-12.700	-13.374	-13.252	-13.294	-13.076
Sociaal Domein	-152.375	-159.941	-156.291	-145.919	-145.712	-145.859
Fysiek Domein	-52.564	-69.723	-60.619	-55.441	-56.015	-56.233
Economie	-3.196	-4.061	-2.734	-2.434	-2.037	-1.617
Overhead	-23.003	-24.854	-25.768	-24.837	-25.222	-24.874
Algemene dekkingsmiddelen	-1.809	-1.126	-481	-475	-430	-430
Onvoorzien	0	-100	-100	-100	-100	-100
Vennootschapsbelasting	-126	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	-245.396	-272.505	-259.367	-242.458	-242.810	-242.189

*Bedragen * € 1.000(=-nadeel)*

Omschrijving	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Saldo van baten en lasten						
Dienstverlening	-10.811	-11.669	-12.252	-11.995	-11.912	-11.874
Sociaal Domein	-102.679	-108.345	-112.404	-112.111	-112.749	-112.596
Fysiek Domein	-20.606	-34.361	-27.298	-25.990	-26.506	-26.584
Economie	-2.912	-3.715	-2.303	-2.003	-1.606	-1.186
Overhead	-21.548	-24.296	-25.189	-24.258	-24.643	-24.295
Algemene dekkingsmiddelen	158.092	165.328	175.008	166.745	168.183	169.652
Onvoorzien	0	-100	-100	-100	-100	-100
Vennootschapsbelasting	-126	0	0	0	0	0
Totaal van baten en lasten	-590	-17.158	-4.538	-9.712	-9.333	-6.983
Mutaties reserves						
Onttrekkingen reserves	18.180	39.642	7.438	3.669	2.434	0
Toevoegingen reserves	-854	-20.450	-2.830	0	0	0
Saldo mutaties	17.326	19.192	4.608	3.669	2.434	0
Geraamd resultaat	16.736	2.034	70	-6.043	-6.899	-6.983

Paragrafen

Lokale heffingen

Algemene toelichting

Lokale heffingen vormen een belangrijk deel van de gemeentelijke inkomsten. Het gaat om inkomsten uit gemeentelijke belastingen (OZB) en heffingen: afvalstoffenheffing, rioolheffing en de leges.

Deze paragraaf geeft informatie over de opbrengsten en tariefontwikkeling van de lokale heffingen. Ook komen het algemene en kwijtscheldingsbeleid met betrekking tot de lokale heffingen aan bod. Voor 2025 is in de Kadernota 2025 een stijgingspercentage van 3,4% (het accres) van de lokale heffingen aangehouden.

Hierbij geldt als wettelijk kader dat heffingen maximaal 100% kostendekkend mogen zijn. Voor de belangrijkste gemeentelijke heffingen; de afvalstoffen- en rioolheffing, begraafrechten en omgevingsvergunningen, hebben we de kostendekking voor 2025 inzichtelijk gemaakt. In december 2024 bieden we de gemeentelijke belastingverordening van 2025 ter vaststelling aan de raad aan.

OZB

De Onroerende Zaak Belasting (OZB) wordt verhoogd met de trendmatige ontwikkeling van 3,4%. De definitieve tarieven voor 2025 kunnen we nog niet presenteren. Die zijn mede afhankelijk van de definitieve uitkomsten van de jaarlijkse herwaardering. In december 2024 leggen we de tarieven op basis van de bovenstaande uitgangspunten ter vaststelling voor aan de raad.

Afval

In 2024 zijn de tarieven voor de afvalstoffenheffing verhoogd met 6,5%. Voor 2025 kiezen we ervoor om het tarief te verhogen met 0,95%. Deze tariefstijging is een stuk lager, omdat we gebruik maken van het geld dat in de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing zit. Het tarief voor een meerpersoonshuishouden komt daarmee uit op € 298,- per jaar en voor een eenpersoonshuishouden € 253,50. Zoals uit de berekening blijkt dekken deze tarieven de kosten niet volledig, maar na de egalisatie met de voorziening is de afvalstoffenheffing alsnog volledig kostendekkend.

Riool

Ons voorstel is om de tarieven voor de rioolheffing te verhogen met de vastgestelde indexering (3,4%) en een extra verhoging van 5%. Deze extra verhoging is benodigd omdat we op basis van de actuele doorrekeningen van het GRP voor de komende jaren een behoorlijke investeringsopgave voorzien die voor de komende begrotingsjaren een forse stijging van de rioolkosten tot gevolg heeft. Daarmee zal het tarief in 2025 voor eigenaren € 205,- bedragen (voorheen € 189,-) en voor gebruikers € 116,- (voorheen € 107,-). De verwachte inkomsten zijn daarmee niet kostendekkend en het tekort wordt zoveel als mogelijk gecompenseerd vanuit de bestemmingsreserve riolering en egalisatievoorziening riolering. Het resterende tekort komt ten laste van de algemene middelen.

De komende periode wordt de dekking van het GRP en mogelijke waterheffing verder geconcretiseerd in een uitvoeringsplan voor de komende jaren. Dit gaat mogelijk nog een effect hebben op de rioolkosten voor de komende jaren en de kostendekking zoals die nu is

gepresenteerd in deze paragraaf. We verwachten dit effect mee te kunnen nemen in de eerste bestuursrapportage van 2025.

Parkeertarieven

Naast de trendmatige verhoging van 3,4% wordt voorgesteld om een extra verhoging toe te passen. Een voorstel hiervoor is nog in behandeling. Afhankelijk van het besluit hierop worden in december 2024 de definitieve parkeertarieven ter vaststelling aan de raad voorgelegd.

Leges

De Omgevingswet is per 1 januari 2024 in werking getreden. Onder het nieuwe stelsel vindt er een verschuiving plaats van vergunningverlening naar administratieve werkzaamheden. Bovendien van toezicht aan de voorzijde naar toezicht en handhaving achteraf. De raad heeft besloten om met ingang van 2024 een 100% kostendekkend tarief voor leges Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging in te voeren.

Begraafplaatsen

In 2016 heeft de raad de kostendekkendheid van de begraafplaatsen als doel op zich losgelaten. De kostendekkendheid hangt met name af van de opbrengst uit verlengingen van het grafrecht in een bepaald jaar. Het aantal aflopende grafuurtermijnen en daarmee het aantal verlengingen van het grafrecht fluctueert per jaar, waardoor de begraafplaatsen niet ieder jaar kostendekkend zullen zijn. De tarieven worden in 2025 geïndexeerd met 3,4%.

Kwijtschelding

Kwijtschelding van de lokale heffingen kan worden verleend aan personen met een inkomen gelijk of lager dan de bijstandsnorm. Zelfstandigen komen niet in aanmerking voor kwijtschelding. Voor kwijtschelding komen de volgende heffingen in aanmerking: afvalstoffenheffing, het gebruikersdeel rioolheffing, de hondenbelasting (1e hond) en de ID-kaart. Het totaalbedrag voor 2025 wordt geraamd op bijna € 661.000. De kwijtscheldingen voor de rioolheffing (€ 193.000) en voor de afvalstoffenheffing (€ 450.500) drukken niet op de begroting van de gemeente. We nemen dit mee bij de bepaling van het tarief voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

Geraamde inkomsten

In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten van de gemeentelijke heffingen:

*Bedragen * € 1.000*

Belastingen	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Onroerende zaakbelasting woningen	7.300	7.823	8.141
Onroerende zaakbelasting niet-woningen	8.347	8.448	9.016
Hondenbelasting	263	284	293
Parkeeropbrengsten (incl. naheffing)	2.429	2.480	2.627
Parkeergarage (excl. abo houders)	667	620	637
Reclamebelasting	107	115	119
Toeristenbelasting	0	0	154
Subtotaal	19.113	19.770	20.987
Heffingen en leges			
Woonforensenbelasting	9	15	15

Belastingen	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Afvalstoffenheffing	6.574	6.962	7.252
Reinigingsrechten	36	40	40
Rioolheffing	7.825	8.068	9.003
Marktgeden (jaarverg. Weekmarkt)	3	2	2
Leges omgevingsvergunning	2.029	1.160	1.191
Leges burgerzaken	754	987	1.024
Begraafrechten	509	501	494
Havengelden industriehaven	108	112	165
Woonschepen haven	8	16	17
Ligplaats recreatieve havens (huur)	62	55	56
Veergelden	75	62	63
Algemene + bijzondere regelgeving	38	85	87
Subtotaal	18.034	18.065	19.409
Totaal	37.147	37.835	40.396

Kostendekkendheid

De tarieven van de belangrijkste gemeentelijke belastingen en heffingen staan in onderstaande tabel. Er staat ook bij of ze wel of niet kostendekkend zijn.

*Bedragen * € 1.000*

Kostendekkendheid	Omgevings vergunning	Afvalstoffen heffing	Begraven	Rioolhef fingen Eigenar en	Rioolh effing Gebrui kers
Verwerkingskosten, salarissen en kapitaallasten	1.478	6.530	496	2.685	2.146
Te compenseren BTW	45	813	35	2.820	341
Aandeel overhead	885	1.260	153	266	944
Overige baten en subsidies	0	-960	0	0	-199
Te dekken lasten	2.408	7.643	684	5.771	3.232
Opbrengst heffingen	1.191	7.292	494	5.771	3.232
Percentage kostendekking (%)	49	95	72	73	83

Gemiddelde woonlasten

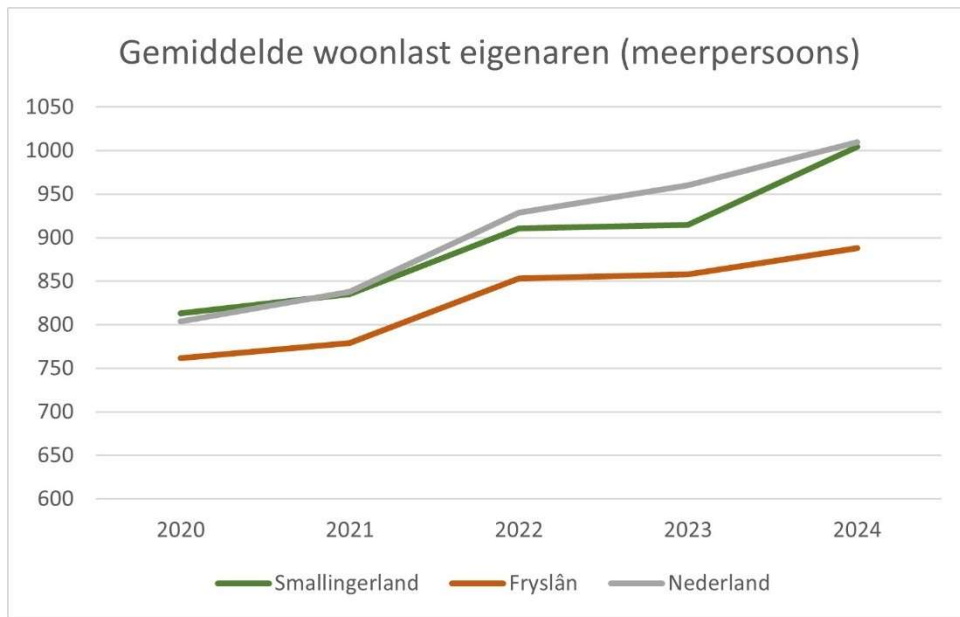
Voor het schetsen van een beeld van de woonlasten die samenhangen met de hoogte van de lokale belastingdruk, wordt onderscheid gemaakt tussen de 'eigenaar-bewoner' en de 'huurder'. Hierbinnen wordt nog onderscheid gemaakt tussen één- en meerpersoonshuishoudens.

In onderstaande tabellen zijn de gemiddelde woonlasten voor het jaar 2025 weergegeven met daarbij ter vergelijking de gemiddelde lastendruk over 2024 van Nederland en Fryslân. De cijfers komen uit de Coelo Atlas van de lokale lasten 2024.

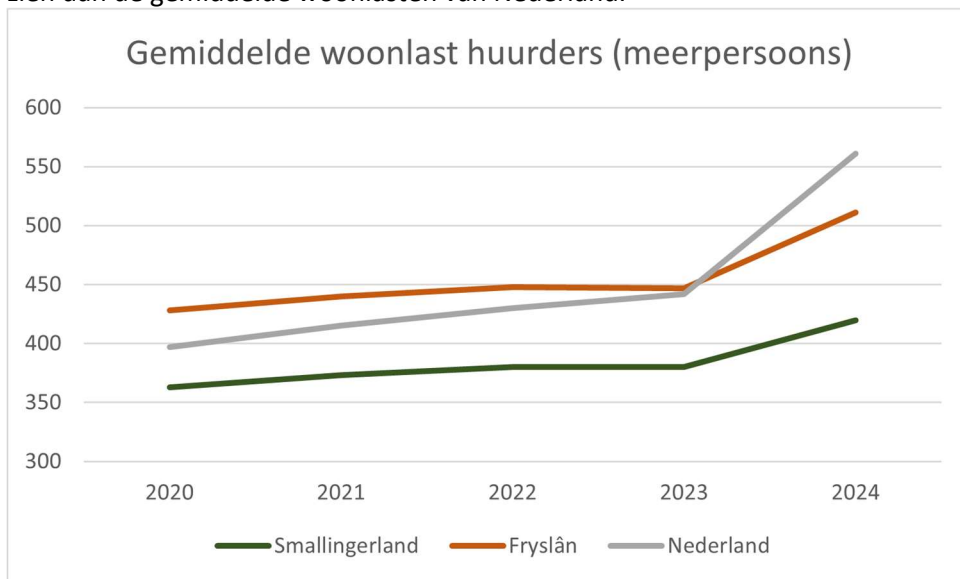
Gemiddelde woonlasten woning eigenaren Bedragen in €	Eenpersoons	Meerpersoons
Onroerende zaak belasting	379	379
Afvalstoffenheffing	258	304
Rioolrechten	321	321
Totale woonlasten 2025	958	1.004
Lastendruk Smallingerland 2024	914	958
Stijging lokale lastendruk 2025 (%)	4,82	4,83
Landelijke gemiddelde lastendruk 2024	923	1.010
Fries gemiddelde lastendruk 2024	786	888

Gemiddelde woonlasten huurder Bedragen in €	Eenpersoons	Meerpersoons
Afvalstoffenheffing	258	304
Rioolrechten	116	116
Totaal woonlasten 2025	374	420
Gemiddelde woonlasten 2024	358	403
Stijging woonlasten 2025 (%)	4,36	4,42
Landelijk gemiddelde lastendruk 2024	474	561
Fries gemiddelde lastendruk 2024	409	511

In de onderstaande grafiek zijn de gemiddelde woonlasten voor woningeigenaren door de jaren heen opgenomen. Hierbij is de vergelijking gemaakt tussen Smallingerland en het gemiddelde van Fryslân en Nederland. Lange tijd schommelde de woonlasten van Smallingerland rond het Nederlands gemiddelde. Sinds 2022 is een kentering zichtbaar doordat de lasten in Smallingerland minder hard zijn gestegen dan gemiddeld in Nederland.

In de onderstaande grafiek zijn de gemiddelde woonlasten voor de huurder opgenomen. Ook hierbij is een vergelijking gemaakt met Smallingerland, Fryslân en Nederland. De gemiddelde woonlasten voor de huurders van Smallingerland liggen een stuk lager dan de gemiddelde woonlasten van Fryslân en Nederland. Daarnaast laten de woonlasten van Smallingerland een minder snelle stijging zien dan de gemiddelde woonlasten van Nederland.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemene toelichting

Inleiding

Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om financiële risico's op te vangen met de beschikbare weerstandscapaciteit. De berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit is een momentopname. Datzelfde geldt voor de risico's. Beide worden daarom zowel bij de begroting als bij de jaarstukken geactualiseerd.

Beleid gemeente Smallingerland

Het risicomanagement binnen de gemeente Smallingerland wordt uitgevoerd op basis van de financiële verordening Smallingerland 2023 en de nota reserves, voorzieningen en risicobeleid waarin wordt verwezen naar artikel 11 van BBV.

Voor de vaststelling van de weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen neemt de gemeente Smallingerland de algemene reserve als uitgangspunt. Bij de begroting worden daarnaast ook de onbenutte exploitatieruimte, onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien meegenomen in de berekening.

Het accepteren van een kwantificeerbaar risico, met een hoge waarschijnlijkheid dat dit zich gaat voordoen, leidt al snel tot het verplicht opnemen van een voorziening. Een voorziening wordt verplicht verwerkt in de cijfermatige begroting en jaarstukken. In deze paragraaf komen de risico's aan de orde die zich daar niet voor lenen. Het gaat daarmee in deze paragraaf om risico's die moeilijker kwantificeerbaar zijn en/of waarvan het onduidelijk of ze zich zullen manifesteren en in welke omvang. Het is daardoor vaak lastig om er een bedrag voor te bepalen.

Weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit

Voor de financiële risico's die niet afgedekt kunnen worden uit voorzieningen, verzekeringen, project- en/of exploitatiebudgetten geldt dat de aanwezige weerstandscapaciteit binnen de algemene middelen op de begroting en balans als achtervang dient. Het aanhouden van voldoende weerstandscapaciteit maakt het mogelijk om zonder beleidsaanpassing financiële nadelen op te vangen die zich, ondanks toegepast risicomanagement, manifesteren en waarvoor geen andere dekking aanwezig is.

Risico's die een structureel effect veroorzaken kunnen een beperkt aantal jaren uit de beschikbare eenmalige weerstandscapaciteit gedekt worden. Op die manier ontstaat er tijd om alsnog structurele dekking te vinden, zoals door bezuinigingen op bestaand beleid met structurele dekking.

De algemene reserve is de voornaamste bron voor de eenmalige weerstandscapaciteit. Een adequate weerstandscapaciteit kan de meest waarschijnlijke tegenvallers afdekken. Een te lage buffer is onverstandig, maar een te grote buffer is evenmin wenselijk.

De verwachte weerstandscapaciteit voor de jaren 2025-2028 is als volgt:

<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Weerstandscapaciteit	2025	2026	2027	2028
Stand algemene reserve 31-12 incl. begrotingsruimte/tekort	37.730	28.640	20.390	13.407
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Onvoorzien	100	100	100	100
Totaal generaal	37.830	28.740	20.490	13.507

Bij de berekening van de weerstandscapaciteit in het vermogen wordt uitgegaan van de verplichtingen die op dit moment op de reserve liggen. Uiteraard is het mogelijk deze verplichtingen te heroverwegen, waarbij de kanttekening geplaatst moet worden dat wanneer er sprake is van lopende projecten er mogelijk al verplichtingen zijn aangegaan. De incidentele begrotingsruimte wordt voorzichtigheidshalve niet in de berekening meegenomen in de stand van de algemene reserve voor het jaar hierop volgend. Op basis van de aangegane verplichtingen is de beschikbare weerstandscapaciteit eind 2028 € 13,5 miljoen.

Risico's

Materiële risico's

De belangrijkste risico's, onzekerheden en niet-gekwantificeerde ontwikkelingen staan hieronder opgesomd. Er is een indicatieve inschatting gemaakt van het maximale financiële risico. Voor die ontwikkelingen waarvoor deze indicatie (nu nog) niet gemaakt kan worden, is een bedrag van € 100.000 opgenomen.

	Omschrijving risico's	Financieel gevolg (maximaal) €	I/S*	Bestaand of nieuw risico
1	Project verbouwing gemeentehuis	100.000	S	Bestaand
2	Project Topaccommodatie De Welle	100.000	I	Nieuw
3	Project Nieuwbouw S(B)O	100.000	I	Nieuw
4	Project Oudega aan het water	100.000	I	Nieuw
5	Project gebiedsprogramma Centrum	100.000	I	Nieuw
6	Project Strategisch ontwikkelplan industriegebied de Haven	100.000	I	Nieuw
7	Prijsstijgingen en rentestijgingen	100.000	S	Bestaand
8	Wet open overheid en wet elektronische publicaties	100.000	S	Bestaand
9	Cyberaanval	80.000	I	Bestaand
10	Organisatieontwikkeling	100.000	S	Bestaand
11	Algemene bedrijfsmatige risico's	100.000	S	Bestaand
12	Rampen en calamiteiten	2.000.000	I	Bestaand
13	Compensatie voor diverse ontwikkelingen door Rijk	100.000	S	Bestaand
14	Compensatie voor duurzaamheid door Rijk	100.000	S	Bestaand
15	Risico's bij kapitaalgoederen in de openbare ruimte (o.a. actualisatie IBOR)	100.000	S	Bestaand
16	Overdracht geluidswal	450.000	I	Bestaand
17	Invoer functiewaarderingssysteem HR 21	150.000	S	Nieuw
18	Projecten	100.000	S	Nieuw
19	Herstelwerkzaamheden rechtmatigheid	100.000	I	Nieuw
20	Wet DBA (deregulering beoordeling arbeidsrelatie)	100.000	I	Nieuw
	Totaal	4.280.000		

* I, incidenteel, S, structureel

Mochten er zich risico's voordoen dan worden de structurele risico's gedekt uit het exploitatieresultaat en de incidentele risico's gedekt uit de algemene reserve.

De uitkomst van het vullen van de software is dat bovenstaande risico's een onvoldoende beeld geven op een realistisch benodigd weerstandsvermogen. Daarbij zien we landelijk de ontwikkeling dat er anders naar risico's en het aan te houden weerstandsvermogen gekeken wordt, waarbij het causale verband tussen beschreven risico's en het aan te houden weerstandsvermogen minder relevant is.

Fiscale risico's

In 2023 zijn er diverse fiscale risico's geïdentificeerd voor gemeente. Dit heeft geleid tot een uitgebreide fiscale risicoscan door een externe partij waarbij onderzoek is gedaan naar de loonbelastingen, vennootschapsbelasting en met extra aandacht voor de omzetbelasting. De uitkomsten van dit onderzoek zijn begin 2024 besproken en op basis hiervan zijn er diverse acties ondernomen om de fiscale risico's te kunnen verminderen. Een aantal risico's worden verder uitgewerkt en in samenwerking met externe partijen verminderd dan wel opgelost.

Volgend op de risicoscan is er een fiscale commissie opgericht waarin de belangrijkste partijen voor de fiscaliteit plaatsnemen zodat zij gezamenlijk de risico's kunnen monitoren, eventueel nieuwe risico's tijdig kunnen signaleren en om deze risico's gezamenlijk en gericht te kunnen verminderen. Om het kennisniveau en de kwaliteit van de fiscaliteit binnen de organisatie te verhogen is er een fiscaal adviseur aangesteld. Daarnaast wordt er een fiscaal statuut opgesteld waarmee de gemeente haar fiscale visie en strategie vaststelt en daarmee ook handvatten geeft voor de behandeling van fiscale zaken binnen de organisatie.

Met de ondernomen en geplande acties voortkomend uit de fiscale risicoscan hebben wij het vertrouwen dat we op de juiste weg zijn om de geconstateerde fiscale risico's effectief aan te pakken. We blijven de voortgang nauwlettend volgen en zullen verdere verbeteringen doorvoeren om onze fiscale processen optimaal te beheersen.

Weerstandsvermogen

In de algemene reserve wordt een minimale weerstandscapaciteit van € 13,0 miljoen aangehouden. Op basis van bovenstaande risico-inschatting is € 4,28 miljoen minimaal noodzakelijk.

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de mogelijk benodigde middelen vanwege risico's en de werkelijk beschikbare weerstandscapaciteit. De berekende weerstandscapaciteit bedraagt € 13,5 miljoen (zie tabel weerstandscapaciteit jaar 2028).

Op basis van de berekende benodigde weerstandscapaciteit van € 4,28 miljoen en het minimaal aanhouden van € 13 miljoen, betekent dat met een beschikbaar weerstandsvermogen van € 13,5 miljoen er voldoende weerstandsvermogen aanwezig is om risico's die zich daadwerkelijk voordoen in de eerste jaren met eenmalige middelen af te kunnen dekken.

Bij deze berekening is rekening gehouden met voor de jaren 2026 tot en met 2028 negatieve incidentele begrotingsruimte. Deze negatieve begrotingsruimte zal door ombuigingsmaatregelen minder negatief worden. Dit heeft dan een positief effect op de berekende weerstandscapaciteit.

Financiële kengetallen

De onderstaande tabel laat de financiële kengetallen zien. Een belangrijke kanttekening is, dat deze kengetallen gebaseerd zijn op de huidige begroting waarin de ombuigingsmaatregelen **niet verwerkt zijn**. De begroting 2025 laat voor het jaar 2025 een positief begrotingssaldo zien. Voor de jaren daarna is het exploitatiesaldo negatief. Middels het doorvoeren van ombuigingsmaatregelen wordt het negatief exploitatiesaldo beperkt. Deze ombuigingsmaatregelen hebben daarom ook effect op de financiële kengetallen.

Financiële kengetallen	Rekening 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Netto schuldquote (%)	60	73	101	128	147	158
Idem, gecorrigeerd voor verstrekte leningen (%)	59	72	100	127	145	157
Solvabiliteitsratio (%)	31	22	19	19	16	15
Bouwgrondexploitaties (%)	3	-1	-2	-3	-3	-3
Structurele exploitatieruimte (%)	0	2	0	-4	-4	-3
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde (%)	101	97	99	99	99	99

Netto schuldquote

De hoogte van de schuld die een gemeente kan dragen hangt af van de hoogte van de inkomsten. Om een grove indicatie te krijgen van de verhouding tussen beide grootheden (schuld en inkomen) wordt de netto schuldquote berekend. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog volgens de VNG. Als de netto schuldquote boven de 130% uit komt dan bevindt een gemeente zich zelfs in de gevarenzone.

De netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, loopt de komende jaren op. Dit komt vooral door de geplande investeringen zoals het centrum, integraal huisvestingsplan onderwijs en het gemeentelijk rioleringsplan. Doordat investeringen verschuiven in de tijd zien we wel dat de schuldquote later oploopt dan in de eerdere begrotingen was verwacht.

Een (hoge) schuldpositie is overigens geen gevolg van onjuiste financiële keuzes maar vloeit voort uit een door de gemeente(raad) gewenst uitvoerings-, omgevings- en investeringsniveau in combinatie met het niet voor handen zijn van eigen financieringsmiddelen. Belangrijk is dat de rentelasten structureel in de begroting zijn gedekt. Met een stijgende rente is dat wel een risico voor de toekomst.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft de verhouding tussen het eigen vermogen (het totaal van de algemene reserve en de bestemmingsreserves) en de totale balansomvang weer. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. Ook hier geldt dat het belangrijk is om het kengetal te duiden in de context.

De berekende ratio's voor de solvabiliteit van onze gemeente kennen de laatste jaren een dalende tendens. De reserves zijn de laatste jaren afgenomen, en de financieringsbehoefte neemt juist toe vanwege de grote investeringen die gedaan worden. Daarmee komen we uit onder de signaalwaarde van 20% in 2025.

Nederlandse gemeenten gaan echter vanwege het artikel 12 vangnet uit de Financiële Verhoudingswet niet failliet en worden nooit geliquideerd. Daarom heeft dit kengetal ondanks deze signaalwaarde maar beperkte waarde. Ook worden investeringen in maatschappelijk nut geactiveerd die niet verkoopbaar zijn, zodat de reserves niet een liquiditeitswaarde weergeven. De vraag of de gemeente de schuld met zijn inkomen kan betalen is daarom belangrijker. Op dit moment is dat nog geen probleem. Als de markttrente blijft stijgen dan kan dit in de toekomst mogelijk wel tot problemen leiden.

Bouwgrondexploitaties

De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar. Bij een negatief percentage is er sprake van hogere geprognosticeerde opbrengsten dan kosten. Het risico op de grondexploitaties lijkt daarmee verwaarloosbaar.

Structurele exploitatieruimte

Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen. Vanaf 2026 en verder is het saldo negatief. Dat betekent dat er in die jaren vooralsnog geen structurele begrotingsruimte is.

Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde

Dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven.

Sinds 2023 zit de gemeente Smallingerland voor het eerst in jaren onder het landelijk gemiddelde, gemeten voor meerpersoonshuishoudens met een woning. Wat de ontwikkelingen van andere gemeenten in de komende jaren zal zijn is nog onbekend. We verwachten dat we onder het landelijk gemiddelde zullen blijven uitkomen.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In de openbare ruimte bedoelen wij met kapitaalgoederen: de wegen, wandel- en fietspaden, groen, bomen, speelvoorzieningen, riolering, water, straatmeubilair, verlichting, bruggen, enz. Kortom alles wat we in de openbare ruimte zien.

De kwaliteit van de kapitaalgoederen is van directe invloed op onze inwoners.

Een mooie, schone, groene en veilige openbare ruimte zorgt voor leefbaarheid, beleving, het aanzien en de uitstraling van onze gemeente.

Het in stand houden van de kapitaalgoederen verdelen wij onder in de volgende onderdelen:

- Onderhoud (het op niveau houden voor dagelijks gebruik)
- Beheer (het op niveau houden zodat de te verwachten levensduur wordt gehaald)
- Vervanging (na einde levensduur)

Maar er zijn ook een aantal risico's. Die staan ook in deze paragraaf.

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Bijlage - Notitie Beheer Kapitaalgoederen 2023-2026.pdf

Beleid en kaders

De raad heeft in 2022 de kadernotitie ‘Beheer kapitaalgoederen’ vastgesteld met bijbehorend kwaliteitsniveau en financiële paragraaf. Om een zo laag mogelijke claim te doen op de financiële middelen is bij het beheer het niveau ‘sober en doelmatig’ het uitgangspunt. Voor de prachtige en kleurrijke vaste planten op rotondes en in plantbakken in het centrum van Drachten is een uitzondering gemaakt, omdat we vinden dat dit de visitekaartjes van onze gemeente zijn.

In het algemeen geldt dat alle in de gemeente aanwezige voorzieningen duurzaam in stand worden gehouden op basis van sober en doelmatig, tenzij in de desbetreffende hoofdstukken anders wordt aangegeven. Sober en doelmatig betekent dat de voorzieningen voldoen aan de minimale eisen van veiligheid, functionaliteit en op een zodanige wijze worden onderhouden zodat er geen kapitaalvernietiging optreedt. Kapitaalvernietiging treedt op, als door bijvoorbeeld slecht onderhoud een voorziening voortijdig moet worden vervangen. Hierdoor zullen de totale kosten hoger worden en kan de veiligheid niet meer worden gegarandeerd en is de gemeente aansprakelijk voor letsel en schade bij ongelukken door bijvoorbeeld te hoog liggende trottoirtegels, dode takken in bomen of verrotte steigerplanken.

Een duurzame instandhouding is een wettelijk verplichting vanuit het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten).

Overzicht Beheer- en beleidsplannen

Beheer- /beleidsplan	Kapitaalgoed	Vastgesteld door de Raad	Actualisatie	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Notitie Beheer Kapitaalgoederen					
	Wegen	2022	2026	ja	nee
	Riolering (duikers)	2022	2026	ja	nee
	Water	2022	2026	ja	nee
	Groen	2022	2026	ja	nee
	Gebouwen	2022	2026	ja	nee
	Civiel Kunstwerken	2022	2026	ja, behalve vervanging kades	nee
	Openbare Verlichting	2022	2026	ja	nee
	Speelvoorzieningen	2022	2026	ja	nee
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan	Riolering & Regenwaterafvoer	2021	2026*	ja	nee
Beleidsplan Openbare Verlichting		2020	2025	ja	nee

* In 2024 wordt de financiële paragraaf van het vGRP geactualiseerd naar prijsstijging.

Uitvoering beheer en vervanging gemeentelijke kapitaalgoederen

De gemeentelijke kapitaalgoederen worden beheerd volgens het principe van asset-management: "Wat is de beste oplossing op deze plek?". Waarbij prestaties, risico's en kosten in balans zijn en de openbare ruimte op de meest duurzame wijze onderhouden en in stand gehouden wordt.

Bij vaststelling van de nieuwe notitie "Beheer kapitaalgoederen 2023-2026" wordt het onderhoud, beheer en vervanging volgens dit beleidskader en bijbehorende budgetten in 2025 uitgevoerd. De vervangingsbudgetten 2023- 2026 worden niet geïndexeerd. Dat kan leiden tot meerkosten en risico's omdat de prijzen van materiaal en urenlonen wel stijgen.

Risico's

Het beheer van de kapitaalgoederen brengt risico's met zich mee. In deze paragraaf worden de belangrijkste risico's besproken.

De financiële risico's zijn meegenomen in de bepaling van de weerstandscapaciteit. Hier wordt in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing nader op ingegaan.

Vertraging en uitstel van projecten

Ook in 2025 is nog steeds het risico aanwezig dat niet alle projecten volgens planning kunnen worden uitgevoerd omdat materialen een langere leveringstermijn hebben en dat er geen voldoende personeel beschikbaar is. Dit kan betekenen dat een deel van de uitvoering van investeringsprojecten langer kunnen gaan doorlopen.

Kades industriehaven Drachten

Er spelen een aantal ontwikkelingen rondom de kades in de industriehaven in Drachten. Inmiddels zijn de onderhoudswerkzaamheden uitgewerkt en een deel van de werkzaamheden zal in de komende periode worden uitgevoerd. Een ander deel zal vooreerst nog worden uitgesteld in afwachting over duidelijkheid in de vervangingsopgave van de kademuren.

In de haven is bodemerosie langs kades een risico, deze wordt veroorzaakt door schroefbewegingen van vrachtschepen. De haven is een paar jaar geleden gebaggerd en gaten zijn gedicht. Jaarlijks wordt de bodemhoogte gemonitord en er blijkt op een aantal plekken weer sprake te zijn van bodemerosie. Het aanvullen van de gaten zal worden meegenomen in de onderhoudswerkzaamheden. Het lijkt dat deze extra kosten kunnen worden meegenomen in de beschikbare middelen voor onderhoud.

Ook de voorbereidingen voor het herstellen van de kademuur bij Agrifirm is opgestart. In een bouwteam zal samen met een aannemer en Agrifirm uitgewerkt worden hoe de kade hersteld moet worden en wat de beste uitvoeringsmethode in relatie met de bedrijfsvoering is. De verwachting dat de daadwerkelijk herstel werkzaamheden eind 2025 zijn uitgevoerd.

Over de stand van zaken en het vervolg rondom de vervangingsopgave van de kades in de industriehaven Drachten zal de raad nader over worden geïnformeerd.

Inventarisatie straatmeubilair en bebording

Op dit moment wordt alle straatmeubilair zoals banken en afvalbakken en alle verkeers- en straatnaamborden in geïnventariseerd en toegevoegd in de gemeentelijk digitale beheerpakketten. Voor deze kapitaalgoederen zullen vervolgens ook onderhoud- en vervangingschema worden gemaakt. Eventuele financiële gevolgen worden meegenomen in de volgende herziening van de notitie Beheer Kapitaalgoederen of indien nodig eerder in een apart voorstel.

Verbreed Gemeentelijk Riolerings Plan (vGRP)

Duurzaamheid, circulariteit, klimaatverandering, biodiversiteit, mobiliteit en bewegen. Dit zijn allemaal ambities uit het coalitieakkoord, die waar mogelijk in combinatie met de noodzakelijke rioolvervanging wijkgericht worden aangepakt.

Rioolvervanging

Onderzoek naar de status van het rioelstelsel heeft aangetoond dat de riolering in zes wijken van zodanig slechte kwaliteit is dat deze de komende jaren vervangen moet worden om te kunnen blijven voldoen aan onze wettelijke zorgplichten vanuit de Waterwet. Daarnaast zijn alle kostenoverzichten geactualiseerd en doorgerekend tegen het huidige prijspeil. De combinatie van

noodzakelijke rioolvervanging en gestegen kosten heeft ertoe geleid dat er onvoldoende geld is gereserveerd in het vGRP.

Voor de uitvoering van de noodzakelijke rioolvervanging zijn in 2025 extra opbrengsten vanuit de rioolheffing benodigd. Het onderzoek naar de mogelijkheden van differentiatie van de tarieven, waarbij de rioolheffing wordt gekoppeld aan het waterverbruik of het aantal personen is nog niet afgerond. De invoering van een nieuw rioolheffingsstelsel is een jaar uitgesteld. Dit uitstel heeft financiële gevolgen voor de begroting aangezien de geplande rioleringswerkzaamheden in 2025 zonder vertraging uitgevoerd moeten worden.

Klimaatadaptatie

De binnen de wijkaanpak noodzakelijke klimaatadaptatieve maatregelen en het uitvoeringsprogramma van het klimaatadaptatieplan worden vanuit de algemene middelen betaald. Als onderdeel van een nieuw rioolheffingsstelsel wordt ook onderzoek gedaan naar dekking van deze maatregelen vanuit een waterzorgheffing voor inwoners en bedrijven.

Overeenkomst OSW met Wetterskip

Voor het onderhoud van watergangen krijgen we een vergoeding van het Wetterskip. Het Wetterskip wil de vijverregeling wijzigen. Welke gevolgen dit heeft is niet bekend op dit moment.

Afspraken met Wetterskip over waterdiepte zijn ook nog niet afgerond (ook onderdeel van de overeenkomst OSW). Het risico is dat het toekomstige onderhoudsprofiel (de diepte waar op gebaggerd wordt) van het Wetterskip per 2026 niet overeenkomt met het huidige onderhoudsprofiel. Nu is er altijd gebaggerd tot de vaste bodem wat ook nodig is voor de doorstroming. Wanneer het Wetterskip zich houdt aan de waterdiepte dan is de vraag wie de kosten voor het dieper baggeren voor de doorstroming op zich neemt. Welke gevolgen dit heeft voor hekkelen is op dit moment ook niet bekend.

Onderhoud Schouwwater is geen structureel beheer

Het baggeren van schouwwater in het buitengebied hebben we niet in beheer. Wanneer zich problemen voordoen dan worden we hiervoor aangeschreven door het Wetterskip. Vooraf weten we niet wanneer en hoeveel. In het verleden waren de kosten ongeveer € 100.000 per 4 jaar. Als dit aan de orde is zullen deze kosten worden meegenomen in de desbetreffende Bestuursrapportages.

Baggerslib meer vervuild

Voor stortkosten is een gemiddelde gerekend (vervuild en schone bagger). De bagger van de laatst gebaggerde wateren en vaarwegen was tot nu voor een groot deel erg vervuild waardoor de afvoerkosten aanmerkelijk hoger zijn. Tot nu toe hebben we de gemiddelden nog niet aangepast naar deze vervuilingsgraad omdat dit op dit moment niet goed te bepalen is.

Overdracht Vaarweg Oudega

De vaarweg naar Oudega wordt in beheer overgedragen naar de Provincie. De kosten hiervoor zijn onderdeel van het project Oudega aan het water en niet opgenomen in deze begroting.

Overdracht Vaarweg Polderhoofdkanaal

De vaarweg Polderhoofdkanaal wordt in beheer overgedragen naar de Provincie / Wetterskip. De kosten hiervoor zijn niet opgenomen in deze begroting. Afhankelijk van afspraken over baggerdiepte kunnen de kosten worden berekend. Hiervoor is nog geen overeenkomst.

Exoten

Momenteel bestrijdt/beheerst de gemeente invasieve exoten in het kader van het gemeentelijk waterbeheer. Daarnaast worden invasieve exoten op kleine schaal bestrijdt/beheerst in het openbare groen. De totale bestrijding-/beheerskosten bedragen op dit moment ongeveer € 100.000. Deze kosten worden betaald vanuit de bestaande beheerbudgetten voor de openbare ruimte. Het risico bestaat dat deze middelen in de komende jaren niet toereikend zijn.

Elektrakasten en Watertappunten

Het areaal aan Elektrakasten en Watertappunten is een voorlopige tussenstand. Het kan zijn dat er nog meer objecten zijn die onder de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen. Dit geldt ook voor alle specifiek afspraken en doorberekening naar de gebruikers.

Buurtbudget en uitbreiding speeltoestellen

Vanuit het buurtbudget worden de laatste jaren steeds meer speeltoestellen geplaatst. Buurtbudget is een eenmalig budget. Er is geen budget voor extra onderhoud aan deze toestellen. Eens per 4 jaar wordt dit gecorrigeerd in deze notitie kapitaalgoederen beheer.

Financiering

Inleiding

Deze paragraaf financiering geeft inzicht in de financieringsfunctie van de gemeente Smallingerland voor de jaren 2025-2028. We beschrijven de wettelijke kaders en gaan in op de renteontwikkeling, het verwacht renteresultaat en de renteomslag. We geven ook een toelichting op het renterisico met de zogenaamde renterisiconorm en kasgeldlimiet. Tenslotte komt de financieringsbehoefte voor de komende jaren aan de orde.

Wettelijke kaders

Voor de uitvoering van de treasury functie heeft de gemeente naast Gemeentewet en BBV te maken met verschillende wettelijke kaders. De belangrijkste zijn de wet Fido (Financiering decentrale overheden), Wet HOF (houdbare overheidsfinanciën) en de Ruddo (Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden). In onze financiële verordening en het treasury statuut staan de kaders beschreven waar binnen het college geldstromen, vermogenswaarden, posities en risico's kan en moet beheren.

De commissie BBV heeft een afzonderlijke rentenotitie opgesteld waarin de uitgangspunten voor de verwerking van de rentelasten en –baten in de begroting opgenomen zijn.

Renteontwikkeling

De rentetarieven die wij moeten betalen op de geld- en kapitaalmarkt worden voornamelijk bepaald door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De afgelopen jaren stegen de rentes snel om de oplopende inflatie tegen te gaan. In 2024 is de inflatie inmiddels weer flink afgenomen richting de doelstelling van de ECB. Met daarbij tekenen van een afkoelende economie heeft de ECB aangegeven weer stapsgewijs de rente te willen gaan verlagen. In september 2024 is al de tweede verlaging van 0,25 procentpunt doorgevoerd na eenzelfde verlaging in juni eerder dit jaar.

Het komende jaar zullen volgens veel economen waarschijnlijk nog een aantal renteverlagingen van 0,25 procentpunt worden doorgevoerd. Dit zal ook een positief invloed hebben op de rentetarieven die wij moeten betalen. Wij rekenen met een rentepercentage van 3,25% (in begroting 2024 was dat 3,75%) voor de nieuw aan te trekken leningen in deze begroting.

In onderstaand overzicht is het verwacht renteresultaat voor 2025 toegelicht:

Bedragen x € 1.000

Renteresultaat			
a.	Externe rente over korte en lange financiering		4.612
b.	De externe rentebaten		0
	Totaal door te rekenen externe rente		4.612
c.	Doorberekende rente grondexploitaties	148	
	Rente 'projectfinanciering'	0	
	(o.a. doorgeleende gelden aan woningbouwverenigingen)		0
	Saldo door te rekenen externe rente		4.760
d1.	Rente over eigen vermogen (reserves)		0
d2.	Rente over voorzieningen		0
	Totaal toe te rekenen rente aan taakvelden + overhead		4.760
e.	Werkelijk toegerekende rente aan taakvelden + overhead (op basis van 1,8%)		5.497
f.	Renteresultaat op taakveld treasury (voordelig)		738

Wij hanteren voor de begroting 2025 net als in de begroting 2024 een omslagrente van 1,8%. Op basis van de door te rekenen externe rente zou het rentepercentage uitkomen op 1,56%. Met het oog op de toekomst handhaven wij echter de omslagrente van 1,8%. Volgens de rentenotitie BBV is een afwijking van maximaal 25% toegestaan tussen de berekende toegerekende rente op basis van de omslagrente (1,8%) en de werkelijke toe te rekenen rentelasten (1,56%). De afwijking tussen deze twee bedraagt circa 13% en daarom kan conform de BBV de omslagrente van 1,8% gehandhaafd blijven.

De omslagrente wordt gebruikt om de rente toe te rekenen aan de taakvelden op basis van de boekwaarde van de activa gerelateerd aan dat taakveld. Ook aan lopende projecten wordt rente toegerekend op basis van het omslagpercentage. Tot de begroting 2025 was een afwijkend rentepercentage voor de grondexploitaties van toepassing. Vanaf de begroting 2025 geldt voor de toerekening aan de grondexploitaties dezelfde rentomslag.

Renterisico

Voor de beheersing van de renterisico's gelden twee concrete richtlijnen, namelijk de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

Renterisiconorm

In de Wet Financiering decentrale overheden staat vermeld dat gemeenten zich moeten houden aan de renterisiconorm. Het doel van de renterisiconorm is om ervoor te zorgen dat het renterisico bij herfinanciering beheerst wordt. De jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen mogen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Dit laatste is voor de gemeente Smalingerland € 262,3 miljoen in 2025. De renterisiconorm voor 2025 is daardoor € 52,4 miljoen. We voldoen met een aflossingsverplichting van € 12,1 miljoen komend jaar ruim aan deze norm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximale bedrag dat een gemeente mag financieren met kortlopende schuld. Deze limiet bedraagt voor alle gemeenten 8,5% van het begrotingstotaal. Dit komt voor ons in 2025 neer op € 22,3 miljoen. Tot dit bedrag kunnen we 'rood' staan bij de Bank Nederlandse Gemeenten of kortlopende kasgeldleningen aantrekken. Het kasgeld limiet wordt gebruikt om seizoensschommelingen op te vangen en te anticiperen op schommelingen op de rentemarkt.

Komen we hierboven, dan kunnen we maximaal 2 aaneengesloten kwartalen het meerdere financieren door kasgeldleningen (looptijd < 1 jaar). Na deze periode moet de korte financiering worden omgezet in een financiering met een looptijd van meer dan een jaar.

Financieringsbehoefte en schuldpositie

Financieringsbehoefte en schuldpositie

Door de geplande investeringen in bijvoorbeeld de wijkgerichte vervanging van de riolering, gebiedsprogramma centrum en integraal huisvestingsplan onderwijshuisvesting ontstaat er de komende jaren extra financieringsbehoefte. Ook moeten aflopende leningen worden geherfinancierd. Hiervoor moeten extra leningen worden aangetrokken.

Op basis van een meerjarige kasstroomprognose is een inschatting gemaakt van de planning voor het aantrekken van de nieuwe leningen en de passende financieringsvorm.

Onderstaand is per jaar aangegeven hoeveel nieuwe leningen we verwachten aan te moeten trekken:

*Bedragen *€1.000*

Financieringsbehoefte Smallingerland	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Nieuwe langlopende leningen	55.000	70.000	75.000	65.000

De rente waar tegen we deze leningen moet aantrekken (3,25%) is hoger dan de gemiddelde rente die we betalen op de bestaande al aangetrokken leningen. Hierdoor zal het gemiddelde rentetarief van onze leningen, als de tarieven op de geld- en kapitaalmarkt niet gaan dalen, de komende jaren geleidelijk gaan stijgen.

Schatkistbankieren

Het kabinet verplicht de gemeenten hun kasoverschotten, boven een drempelbedrag, onder te brengen bij de rijksoverheid. Door consolidatie van de onderlinge schuldverhoudingen tussen de rijks- en decentrale overheden zou de EMU-schuld van de collectieve sector dalen. Gemeenten mogen hun overtollige financiën tot een bepaald bedrag buiten de schatkist van het Rijk aanhouden. In 2021 heeft het rijk de drempelbedragen aangepast om de administratieve lasten voor de decentrale overheden bij het schatkistbankieren te beperken. Voor gemeenten met een begrotingstotaal kleiner of gelijk aan € 500 miljoen is het drempelbedrag verhoogd van 0,75% naar 2,0% van het begrotingstotaal, waarbij het nieuwe drempelbedrag minimaal € 1.000.000 bedraagt. Voor onze gemeente is de drempel € 5,2 miljoen in 2025.

Bedrijfsvoering

Inleiding

In Smallingerland staat de mens voorop. We handelen en denken bij de uitvoering van onze taken vanuit het perspectief van inwoners en ondernemers. We vinden het belangrijk om hier als ambtelijke organisatie op een goede manier invulling aan te geven. Dit betekent dat de gemeentelijke organisatie daarin een doorontwikkeling blijft doormaken en dat de bedrijfsvoering van de organisatie ondersteunend is in het waarmaken van de ambities. Tegelijkertijd staat dit onder druk. We hebben te maken met hoog verzuim, een krappe arbeidsmarkt en steeds meer taken worden bij gemeenten belegd.

Programmabrede ontwikkelingen

Openbare orde en veiligheid

Het effect van deze maatregel is dat bepaalde doelen uit het Kernbeleid veiligheid niet of nauwelijks gehaald kunnen worden. Afgelopen jaar is beleid ontwikkeld, dat zal aankomende periode niet tot uitvoering kunnen worden gebracht. Te denken valt aan de inzet op jeugdproblematiek of het borgen van de cyberveiligheid.

Vermindering kosten bedrijfsvoering

Binnen de bestaande budgetten van bedrijfsvoering worden de ombuigingen gerealiseerd. Bij de kadernota is aangegeven dat in de aanloop naar de begroting duidelijk zal worden hoe invulling te geven aan deze taakstelling. In het kader van realistisch begroten hebben we op bestaande budgetten een korting kunnen doorvoeren.

Wat mag het kosten?

In de onderstaande tabel een overzicht van kosten van het nieuw beleid en de verwachte besparingen van de Ombuigingsmaatregelen.

*Bedragen * € 1.000*

Onderwerp	2025
Structureel	
Ombuigingsmaatregelen	
Openbare orde en veiligheid	-50
Vermindering kosten bedrijfsvoering	-50
Totaal	-100

Optimaliseren van de samenwerking Wat willen we bereiken?

SAMENWERKEN

"We werken samen op basis van openheid, transparantie en inlevingsvermogen. We gaan samen aan de slag en benutten daarbij alle mogelijkheden om bij te dragen".

DE BEDOELING

"We hebben soms verschillende belangen, zowel intern als extern. We houden voor ogen dat we altijd werken aan een gezamenlijke bedoeling voor de Smalingerlandse samenleving".

EENVOUDIG

"Eenvoud betekent voor ons dat we helder en duidelijk communiceren. We zeggen wat we doen en doen wat we zeggen".

We komen vanuit een beheerorganisatie en we werken toe naar een wendbare organisatie. Het gevolg hiervan is dat er -logischerwijs- wijzigingen zijn geweest in rollen, taken en verantwoordelijkheden en de daarachter liggende processen. Om vanuit eenvoud en de bedoeling te kunnen blijven werken, vraagt dit om gerichte inzet op het optimaliseren van de samenwerking en om het verder verduidelijken van processen. Hetgeen bijdraagt aan een verdere professionalisering van onze organisatie. Met de hierna genoemde ontwikkelingen geven we uitvoering aan het realiseren van bovengenoemde ambities uit onze organisatievisie 'De mens voorop':

Wat gaan we daarvoor doen?

Procesmanagement

We actualiseren het overzicht met processen en eigenaren dat in 2024 is vastgesteld. Ook bepalen en prioriteren we welke processen -en wanneer- in 2025 beschreven en geoptimaliseerd worden. We gebruiken hiervoor de beschikbare procesmethodieken en data-analyse, en verbeteren de informatiehuishouding in die processen. Opleveren van beschreven en geoptimaliseerde processen via het proceshandboek op intranet, waarmee leren in de organisatie wordt gestimuleerd en nieuwe collega's snel hun werk kunnen doen. Het geactualiseerde procesoverzicht en de prioriteitenkalender voor 2025 worden begin 2025 vastgesteld.

Tijdelijke huisvesting door verbouw gemeentehuis

In het kader van het project Verbouw Gemeentehuis zijn het afgelopen jaar een aantal belangrijke stappen gezet. Eerder dit jaar is door de raad besloten de doelstelling om Carins te huisvesten binnen het gemeentehuis te laten vervallen en het huidige gebouw geheel te gebruiken voor de gemeentelijke organisatie. Het Voorlopig Ontwerp is inmiddels breed afgestemd met de organisatie en de benodigde financiering is door de raad beschikbaar gesteld.

Ten aanzien van de realisatiefase is een afweging gemaakt tussen "kort en hevig" en "lang en gefaseerd". De voorkeur gaat uit naar een kort uitvoeringsperiode waarbij de aannemer vrij spel heeft om de benodigde aanpassingen uit te voeren.

Om dit mogelijk te maken is het noodzakelijk om diverse onderdelen extern te faciliteren tijdens de uitvoeringsfase. Het gaat hierbij om de publieksfunctie, de bestuursfunctie en de gemeentelijke organisatie.

Er is geïnventariseerd wat een tijdelijke verplaatsing voor deze onderdelen tot gevolg heeft en wat hiervan de financiële gevolgen zijn. De kosten worden ingeschat op een bedrag van 1,7 miljoen euro voor de gehele uitvoeringsperiode.

Professionaliseren communicatie

We werken aan het verder professionaliseren van onze communicatie. Betrouwbaar, persoonlijk en open communiceren staat hierin centraal. Daarvoor hebben we de communicatietoolbox in de Werkwijzer ontwikkeld, die we blijven doorontwikkelen. Daarnaast hebben we in 2024 een communicatievisie en strategisch communicatiebeleidsplan opgesteld. Die werken we in 2025 uit in een betere en duidelijkere dienstverlening van de afdeling Communicatie aan de organisatie. Ook in 2025 wordt de ambtelijke organisatie getraind in het schrijven van beleidsstukken wat moet resulteren in structureel heldere en transparante voorstellen.

Zaakgericht werken

We vervolgen de ingeslagen weg om het zaakgerichte werken te herijken door de nieuw vastgestelde wettelijke kaders te implementeren. Dit leidt tot een efficiëntere dienstverlening en bedrijfsvoering en tot transparante overheidsinformatie. Zaakgericht werken draagt bij aan het op orde brengen en houden van de informatiehuishouding.

Procesverbetering WOZ taxatie

Na jaarlijkse stijgingen van het aantal bezwaren hadden we 1.768 bezwaren in 2023. De impact van het aantal bezwaren over de afgelopen jaren heeft ertoe geleid dat we nog net voldoen aan de minimale eisen gesteld door de Waarderingskamer. We behalen hiermee nog een goede beoordeling om te mogen beschikken in het volgende belastingjaar. We verwachten over 2025 weer een forse daling tot rond de 800 bezwaren. Hierdoor kunnen we ons meer richten op de ingezette optimalisatie van de processen rondom bezwaren. Ook verbeteren we de datakwaliteit van de basisregistratie WOZ en de uitwisseling van data tussen de basisregistraties BAG en WOZ. Verder verwachten we gebruik te kunnen maken van een vernieuwd taxatieverslag voor Woningen welke zorgt voor meer transparantie over de beschikking naar de inwoners.

Verbouw gemeentehuis

Door een integrale verbouw van het gemeentehuis kunnen we de verouderde installaties in het gemeentehuis verduurzamen, zodat deze voldoen aan huidige en toekomstige eisen en ambities. Daarnaast wordt er een werkomgeving gerealiseerd voor de verschillende onderdelen van de gemeentelijke organisatie, waarbij de voorzieningen en inrichting voldoen aan de eisen van deze tijd. In het project worden een aantal fasen doorlopen. In 2024 is de technische voorbereiding doorlopen waarbij het voorontwerp is uitgewerkt tot een definitief ontwerp en een uitvoeringsontwerp. De intentie is om in het eerste helft van 2025 de aanbesteding te doorlopen, waarna de verwachting is dat in het najaar van 2025 de verbouw gestart kan worden.

Projectmatig werken

In 2025 wordt het projectmatig werken versterkt en verbeterd, door:

1. de sturing op de realisatie van projecten wordt verbeterd door de invoering van een gestructureerde wijze van projectcontrolling, aan de hand waarvan de uitvoering van projecten wordt gevolgd en getoetst.
2. De wijze van projectfinanciering wordt daaraan aangepast. Organisatiekosten van een project worden mee begroot in het vast te stellen projectbudget en maakt daarmee deel uit van projectcontrolling
3. We streven er naar om meer goede projectleiders op arbeidscontract in dienst te nemen: dat is goed voor de continuïteit en het leervermogen van de organisatie van projecten.
4. In samenwerking met de gemeente Leeuwarden worden intern basis trainingen 'Projectmatig Werken verzorgd.

Grote projecten 2025

Zoals opgenomen in de Leidraad 'Grote projecten' van 20 oktober 2020 doet het college jaarlijks, in de begroting, een voorstel voor projecten die in het aankomende jaar als 'groot project' worden aangeduid. De raad wordt op belangrijke momenten van informatie voorzien over deze projecten door middel van de rapportage 'Grote projecten'. Dit sluit beter aan bij de wens vanuit de raad om project specifiek én actueel geïnformeerd te worden. De verbeterde informatie voorziening betekent ook meer sturing en beheersing van de risico's.

Het voorstel van het college is om de volgende zes projecten voor 2025 aan te merken als 'Grote projecten':

- Nieuwbouw S(B)O
- Verbouw gemeentehuis
- Strategisch ontwikkelplan industriegebied de Haven
- Centrum Ontwikkeling Drachten
- Wijkaanpak (rioleringsvervangning in 4 wijken en bedrijventerrein)

Wat mag het kosten?

*Bedragen * € 1.000*

Onderwerp	2025
Incidenteel	
Tijdelijke huisvesting door verbouw gemeentehuis	900
Totaal	900

Verbeteren van de sturing en beheersing Wat willen we bereiken?

EIGENAARSCHAP

We werken vanuit eigenaarschap. "We faciliteren het eigenaarschap van de medewerkers in de gehele organisatie. Er wordt vertrouwen gegeven en meegedacht in oplossingen. Iedereen voelt betrokkenheid en neemt verantwoordelijkheid".

WAARMAKEN

"We zorgen voor duidelijke doelen die we met elkaar vastleggen en bewaken. Iedereen weet wat bijgedragen kan worden en toont daarbij eigenaarschap".

De sturing en beheersing is in de gemeente Smallingerland nog niet volledig op orde. Er zijn de afgelopen jaren stevige stappen gezet. Om dit volledig op orde te krijgen, moet de lijn van de afgelopen jaren doorgetrokken worden. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid, waarbij we inzetten op het verstevigen van de financiële (control) functie en de organisatie faciliteren met duidelijke kaders op het gebied van inkoop- en aanbesteding. Met de hierna genoemde ontwikkelingen geven we uitvoering aan het realiseren van bovengenoemde ambities uit onze organisatievisie 'De mens voorop'.

Wat gaan we daarvoor doen?

Inkoopbeleid en inkooporganisatie

De professionalisering van ons inkoop- en aanbestedingsbeleid staat hoog op de agenda. Het inkoopbeleid en de inkooporganisatie spelen een cruciale rol in dit proces. Het inkoopbeleid legt de basis voor rechtmatig en transparant handelen terwijl de inkooporganisatie verantwoordelijk is voor de uitvoering en coördinatie van alle inkoopactiviteiten. Het organiseren en bieden van een solide basis staat nooit stil en is nooit af. De lijn van professionalisering van de inkoopfunctie wordt in 2025 verder gezet waarbij er wordt gewerkt aan de volgende thema's:

- het geven van interne inkooptrainingen.
- Inkoopprocessen promoten, uitvoeren en controleren
- proactief adviseren
- bestendigen contractbeheer
- deelname regionale inkoopkennisplatformen

Uitbreiden formatie fiscaal adviseur

Doorontwikkeling van de financiële functie heeft een hoge urgentie bij de gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie. Hier moet op geïnvesteerd worden op verschillende vlakken. De hoogste prioriteit heeft op dit moment de functie van senior financieel beheer en de uitbreiding van de formatie fiscaal adviseur.

Door onze accountant worden in de managementletter diverse fiscale risico's benoemd. Er is een fiscale scan uitgevoerd waarin de fiscale risico's gespecificeerd worden en beheersmaatregelen benoemd zijn. Belangrijk hierin is een aanjager/aanspreekpunt in de vorm van een fiscaal adviseur.

Wpg Audit

Buitengewone opsporingsambtenaren van de gemeente Smallingerland verwerken, zoals te doen gebruikelijk, persoonsgegevens bij de uitvoering van hun taken. Wanneer de taak betrekking heeft op het opsporen van strafbare feiten is de Wet politiegegevens (Wpg) van toepassing. De Wpg verplicht de gemeente om periodiek audits uit te voeren op het feit of zij voldoet aan de verplichtingen vanuit de wet. De Wpg-audits bestaan uit een jaarlijkse interne audit en een vierjaarlijkse externe audit. Hier zijn middelen voor nodig om deze audits uit te kunnen voeren.

Senior financieel beheer team financiën

Doorontwikkeling van de financiële functie heeft een hoge urgentie bij de gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie. Hier moet op geïnvesteerd worden op verschillende vlakken. De hoogste prioriteit heeft op dit moment de functie van senior financieel beheer en de uitbreiding van de formatie fiscaal adviseur.

Er is sprake van een hoog verloop bij deze functie. Dit zien we onder andere terug in de moeizame jaarrekening trajecten en andere P&C documenten. Om hier een kentering in te brengen is personele invulling noodzakelijk. Op dit moment is er sprake van tijdelijke inhuur, dit leidt indirect tot resultaat. Structurele invulling is nodig om direct resultaat te realiseren.

Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf het verslagjaar 2023 moet de gemeente zelf verantwoording afleggen over de rechtmatigheid van hun financiële beheer en uitgaven aan de gemeenteraad. Dit gebeurt via de jaarrekening en de paragraaf bedrijfsvoering in het jaarverslag, die worden gecontroleerd door de externe accountant. Voor de jaarrekening 2023 zijn uit dit proces diverse verbeterpunten naar voren gekomen die we in 2024 projectmatig oppakken.

Externe advisering t.b.v. complexe inkoop- en accountantvraagstukken

De complexiteit van de diverse controleactiviteiten neemt toe door veranderende wet- en regelgeving. De benodigde kennis is veelal in huis en voorhanden waardoor de onafhankelijke control rol goed ingevuld kan worden. Echter bij complexe dossiers blijkt het noodzakelijk te zijn om extra kennis van bijvoorbeeld een registeraccountant of een aanbestedingsjurist in te kunnen huren. Het gaat dan voornamelijk om het toetsen/valideren van eigen adviezen. Het incidenteel inhuren van deze kennis is op de momenten waarop dit noodzakelijk is effectiever dan dit zelf in huis halen. Naast de controleactiviteiten worden ook instrumenten ingezet voor de bewustwording op bijvoorbeeld het gebied van de privacy en cybersecurity.

Wat mag het kosten?

*Bedragen * €1.000*

Onderwerp	2025
Incidenteel	
Uitbreiden formatie fiscaal adviseur	54
Externe advisering t.b.v. complexe inkoop- en accountantvraagstukken.	50
Structureel	
Wpg Audit	12
Senior financieel beheer team financiën	96
Totaal	203

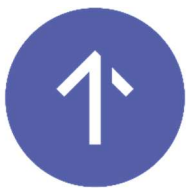
Aantrekken en behouden van goed personeel

Wat willen we bereiken?

DESKUNDIG

Wij zijn deskundig. "Onze deskundigheid is geen gegeven, maar iets waarin we onszelf altijd willen blijven ontwikkelen".

WAARMAKEN

"We zetten ons vakmanschap in daar waar nodig en we zijn effectief in het behalen van resultaat met de gewenste impact op de samenleving".

Net als iedere gemeente hebben we te maken met een krappe arbeidsmarkt. Medewerkers -en zeker goede- hebben het dikwijls voor het kiezen. Tegelijkertijd wordt van gemeenten verwacht dat zij steeds meer taken uitvoeren wat niet altijd gepaard gaat met de bijbehorende middelen. Om nu en in de toekomst onze taken, zowel kwalitatief als kwantitatief te kunnen blijven uitvoeren, zetten we in op het aantrekken en behouden van goed personeel. Met de hierna genoemde ontwikkelingen geven we uitvoering aan het realiseren van bovengenoemde ambities uit onze organisatievisie 'De mens voorop'.

Wat gaan we daarvoor doen?

Strategische personeelsplanning

Doel van strategische personeelsplanning is om te komen tot een optimale bezetting van medewerkers, nu en in de toekomst. Deze kennis is van belang om goed in te spelen op de verschillende ontwikkelingen en uitdagingen op het gebied van in,- door- en uitstroom. In 2023 zijn daarmee de eerste stappen gezet, dit heeft geresulteerd in een formatieve uitvraag in de kadernota ten behoeve van de begroting 2024. In 2025 bouwen we daar op voort door kwalitatief en kwantitatief onze personele opbouw vast te stellen en een marktanalyse te maken naar beschikbaarheid van mensen.

Ziekteverzuim

Gemeente Smallerland zet zich actief in om het verzuimpercentage verder te verlagen. Dit doen we door diverse initiatieven zoals gerichte gezondheidstrainingen, verbeterde werkplekfaciliteiten en werk-privébalans. Daarnaast investeren we in trainingen voor leidinggevenden om hen beter toe te rusten in het herkennen en aanpakken van verzuimgerelateerde problemen. In het afgelopen jaar

is het ziekteverzuimpercentage gedaald van 8,9% naar 6,8%. Daarmee is het percentage van gemeente Smallingerland net iets hoger dan het gemiddelde van andere gemeenten met dezelfde omvang (6,2%).

Medewerkerstevredenheid

Om onze medewerkers voorop te kunnen blijven zetten, is het van belang om te weten wat er leeft en speelt in onze organisatie. Dit omvat het begrijpen van waar behoeftes liggen, wat er beter kan en wat er juist heel goed gaat. Hiervoor maken we o.a. gebruik van het medewerkersonderzoek en de Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E). De respons op het medewerkersonderzoek was met 75,5% erg hoog (in totaal 400 personen). Op veel onderdelen zien we een vooruitgang ten opzichte van de vorige keer. Zo zijn medewerkers tevreden over de inhoud van hun werk en tonen ze een hoge mate van bevlogenheid. Er is voldoende ondersteuning en er zijn goede kansen voor loopbaanontwikkeling. Wel liggen er nog verbeterkansen op het gebied van werkdruk en integrale samenwerking.

Tijdelijke huisvesting (sociale binding)

In 2025 en 2026 wordt het gemeentehuis verbouwd. Voor veel medewerkers betekent dit een andere manier van werken. In de periode 2025/2026 zullen medewerkers meer hybride en ook meer thuis werken dan nu het geval is. Naar verwachting neemt de verbouwing minimaal anderhalf jaar in beslag. Dit heeft mogelijk impact op de medewerker. Denk aan social distancing, (online) thuiswerken, verandering van de context van het werk en een nieuwe balans tussen privé- en werktijd. Het is daarom van belang om in deze periode het welzijn van medewerkers te monitoren, te bespreken en te bevorderen.

Het tot stand brengen van de verbinding met andere collega's is in deze periode een uitdaging. We willen in deze periode daarom extra investeren in de onderlinge sociale binding (zowel binnen de teams als buiten de teams).

Bestendinging managementondersteuning

In 2024 zijn incidenteel middelen toegekend voor het uitbreiden van de managementondersteuning. De gemeente Smallingerland wil als werkgever goed personeel aantrekken en behouden en met structurele middelen wordt bewerkstelligd dat leidinggevend -daar waar nodig- ondersteund worden en daardoor meer tijd krijgen voor het leiding geven aan diens medewerkers. Hierdoor zijn medewerkers op hun beurt ook beter in staat om hun werk te doen. Daarnaast wordt met structurele middelen voorkomen dat er een verhoging van werkdruk ontstaat en een vergroot risico op uitval.

Personeelsinformatie systeem

Naast dat we strategisch willen kijken hoe we tot een optimale bezetting kunnen komen, is het ook belangrijk om beter te kunnen sturen. Daarbij staat 'De mens voorop' centraal en dragen we bij aan de organisatieontwikkeling. We willen medewerkers en management faciliteren met betrouwbare informatie en de efficiëntie van HR verhogen door taken te automatiseren en gegevens inzichtelijker en toegankelijker te maken. Het systeem gaat bijdragen aan het verlagen van kosten door efficiëntere processen en beter beheer van personeelsgegevens.

HR21

De gemeente Smallingerland wil in 2025 over naar HR21. HR21 is een functiewaarderingssysteem van de (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) VNG en is een gemeenschappelijke "meetlat" voor functiebeschrijvingen en -waarderingen. Circa 300 organisaties in Nederland hanteren dit systeem, het gaat hier met name om gemeenten, samenwerkingsverbanden, SW-bedrijven,

omgevingsdiensten en veiligheidsregio's. Het overgaan naar HR21 kan gepaard gaan met een stijging in de loonkosten wanneer functies hoger worden ingedeeld. De externe implementatie adviseurs verwachten op basis van een analyse van de functies dat dit gaat gelden voor 4 á 8 procent van de medewerkers.

Wijziging organisatiestructuur

We ontvangen van onze medewerkers en leidinggevenden signalen dat het binnen de organisatie knelt op het vlak van de werkdruk (dit komt ook naar voren uit het medewerkersonderzoek, SOEP-sessies, DOE-dagen en overleggen met de Ondernemingsraad). De thema's die hierbij naar voren komen gaan onder meer over de omvang van de teams, het kunnen besteden van tijd en aandacht van management richting medewerkers en het verschaffen van duidelijkheid over rollen, taken en verantwoordelijkheden. We hebben daarom onze huidige structuur tegen het licht gehouden aan de hand van de recent vastgestelde organisatievisie 'de mens voorop'.

Het doel is om voor medewerkers en leidinggevenden een robuuste en toekomstbestendige organisatiestructuur te ontwikkelen die bestand is tegen groeiende en complexe publieke taken en welke sneller, flexibeler en met meer impact kan reageren op vragen uit de (veranderende) samenleving. Onze uitgangspunten zijn o.a. het verlagen van de werkdruk, meer aandacht voor de medewerker (de mens voorop) en het vergroten van onderlinge samenhang, verbinding en integraliteit.

We willen daarom voortaan duidelijke grenzen stellen aan de grootte van een team (span of control/span of attention). We hanteren hierbij een maximale bandbreedte per team tussen de 30 a 35 fte. Als het team te groot wordt gaat de teammanager in gesprek met HR/Directie over de mogelijkheid van een additionele teamleider, boven de 35 fte zal er altijd een teamleider ter ondersteuning bij komen (maximaal een teamleider per team). Drie van deze functies worden gedekt uit de bestaande begroting. Dit betekent dat we voor vier functies formatie aanvragen, de kosten bedragen hiervoor 427.000 Euro.

Wat mag het kosten?

*Bedragen *€1.000*

Onderwerp	2025
Incidenteel	
Tijdelijke huisvesting (sociale binding)	18
Bestendinging managementondersteuning	146
Structureel	
HR21	300
Wijziging organisatiestructuur	427
Totaal	889

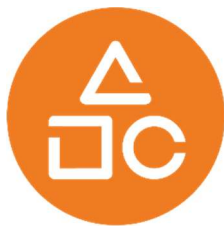
Digitalisering

Wat willen we bereiken?

SAMENWERKEN

We werken samen. "We werken samen om tot de gewenste uitkomsten te komen. Dit kan zowel vanuit een vast als vanuit een tijdelijk team".

EENVOUDIG

"We gaan uit van een eenvoudig proces, met minder bureaucratie. We doen simpel wat simpel kan en we doen het goed".

Digitalisering biedt een gemeentelijke organisatie veel kansen, ook de samenleving heeft daar verwachtingen bij. Het is ook het een ontwikkeling die niet stopt, met of zonder ons. We willen kansen benutten om eenvoudig en effectief met elkaar te kunnen blijven samenwerken in een digitaal datatijdperk. Waarbij IT en informatie analyse faciliterend is aan het bereiken van inhoudelijke opgaven. Omdat we mee willen (en moeten) in deze digitale transformatie, zetten we hier op in. Met de hierna genoemde ontwikkelingen geven we uitvoering aan het realiseren van bovengenoemde ambities uit onze organisatievisie 'De mens voorop'.

Wat gaan we daarvoor doen?

Datagedreven werken

Vanuit het coalitie akkoord is de behoefte beschreven om als Smallingerland meer data gedreven te gaan werken. Het vraagt de komende jaren een aanvullende investering om datagedreven werken en sturen te realiseren. De vast te stellen datastrategie Smallingerland (2024) helpt de organisatie om met bestaande middelen zo veel mogelijk in lijn met de datavisie te organiseren. We verwachten dat er een aanvullende investering nodig is na 2025 om te blijven aansluiten bij de samenleving waarin data een steeds grotere rol speelt en de context waarin de gemeente haar taken uitvoert.

Onderzoek dataorganisatie en tools

Wat gaan we daar voor doen?

De gemeente Smallingerland heeft in de Datavisie Smallingerland (2023) als doel gesteld om meer datagedreven te werken. Onderzoek en expertise is nodig om de vertaling van datavisie naar

passende architectuur, governance en datavaardigheden te realiseren. Door de uitwerking van de verschillende pijlers van de datastrategie kan datagedreven werken verankerd worden in de organisatie. We verwachten dat het in 2024 aangevraagde onderzoeksbudget voor een beperkt deel ingezet wordt in 2025.

Onderzoek e-depot

Een e-depot is een systeem waarin de gemeente digitale stukken langdurig toegankelijk kan houden en bewaren. Het gaat hier met name om archiefstukken die (semi-)permanent moeten worden bewaard. Het is vergelijkbaar met het gemeentelijke archiefdepot voor de papieren archieven. In 2024 en deels 2025 wordt er een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden en de kosten door e-depots van diverse leveranciers te vergelijken, en wat er van de informatiehuishouding van de gemeente nodig is voordat er sprake kan zijn van aanbesteding en implementatie.

Onderzoek ISMS-tool

Een ISMS (Information Security Management System) geeft snel inzicht in de huidige stand van zaken rondom informatiebeveiliging en zorgt ervoor dat op een gestructureerde manier informatiebeveiliging beheerd kan worden. De tool biedt de benodigde ondersteuning aan de Functionaris Gegevensbescherming, de CISO en de kwaliteitsbeheerders van de basisregistraties bij het uitvoeren van hun wettelijke taken. Alle actuele normen zijn in een ISMS tool uitgewerkt in beleid, richtlijnen en procedures. In 2023 en doorlopend in 2024 is onderzocht welke ISMS-tool voor de gemeente het meest geschikt is, zodat deze eind 2024 kan worden aangeschaft en begin 2025 geïmplementeerd.

Automatiseringsexploïtatie

Meerdere ontwikkelingen rond de softwarecontracten vallen samen waardoor de vaste kosten van reeds in gebruik zijnde software zullen stijgen. Stopzetten van deze contracten is voor de korte termijn geen optie, het effect hiervan is een toename van 50.000 euro.

Over andere, in het verleden zeer scherp afgesloten contracten zal opnieuw onderhandeld moeten worden. We voorzien een structurele toename van 45.000 euro.

De prijsstijgingen van de afgelopen periode hebben effect op de indexeringspercentages voor aanwezige contracten. In de begroting 2024 is rekening gehouden met een lager indexeringspercentage, het effect hiervan is een structurele toename van 30.000 euro.

ICT Ontwikkelingen (Van Gemnet naar GGI en Cloudtransitie software)

Van Gemnet naar GGI

GGI is de Gemeentelijke Gemeenschappelijke Interface via VNG, onderdeel van GT Vast, een gesloten netwerk waar gemeenten, leveranciers en overheden beveiligd met elkaar kunnen communiceren. Op dit moment maken wij gebruik van Gemnet. Gemnet is duurder, heeft een lagere snelheid en wordt door de leverancier niet meer geïnvesteerd voor toekomstige ontwikkelingen. De overgang zal geleidelijk gaan en zal per informatiestroom in overleg met de andere partij (leveranciers) overgezet moeten worden. Inventarisatie zal uitwijzen wat hier de exacte kosten zijn.

Cloudtransitie software

Op dit moment draait nog veel software van de gemeente in de eigen centrale serverruimte. De komende jaren gaan veel leveranciers afstappen van het leveren van lokale software en verplaatsen dat naar eigen servers. Deze zogenaamde cloudtransitie is een paar jaar geleden al begonnen, we voorzien dat leveranciers daar de komende jaren meer tempo mee maken. Het verplaatsen zal gepaard gaan met conversiekosten.

Beschikbaarheid en stabiliteit kritische processen

Het is belangrijk dat onze kritische processen, in dit geval de bereikbaarheid van de telefooncentrale en de burgerzaken applicaties (wat te maken heeft met o.a. rijbewijzen en paspoorten) beschikbaar zijn en dat de achterliggende processen stabiel zijn. Dit zijn processen die direct van invloed zijn op onze inwoners en ondernemers. We hebben daartoe een tweetal servers tot onze beschikking om dit te borgen. We zorgen dat we blijven met de huidige techniek en de benodigde software updates en het verrichten van de benodigde technische aanpassingen, zodat we blijvend voldoen aan de daarvoor gestelde normen.

Digitaal samenwerken

Er is steeds meer behoefte in de organisatie om digitaal samen te werken, zowel met collega's als met externe relaties en partners. Bijvoorbeeld rondom projecten, beleidsvormende processen en inwonerparticipatie. Hiervoor voeren we, zonder het wiel opnieuw uit te vinden, een digitaal platform in. Middels dit platform wordt het mogelijk om veilig samen te werken aan documenten, presentaties en plannen. Na afronding van de voorbereiding in 2024 vindt vanaf 2025 de gefaseerde uitrol plaats. Hiermee vervangen we onze netwerkmappen en gaan we volledig in de Cloud werken.

Wat mag het kosten?

*Bedragen * €1.000*

Onderwerp	2025
Incidenteel	
ICT Ontwikkelingen (Van Gemnet naar GGI en Cloudtransitie software)	150
	150
Structureel	
Automatiseringexploitatie	125
Totaal	275

Grondbeleid

Algemene toelichting

Deze paragraaf Grondbeleid gaat in op het te voeren grondbeleid en de te verwachten resultaten. De inhoud van deze paragraaf is in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) en bevat:

- De visie op het grondbeleid en manier waarop het wordt uitgevoerd.
- Een actuele prognose van de geraamde winstneming en resultaten van de grondexploitaties.
- Risico's in relatie tot het weerstandsvermogen.

Grondbeleid

Grondbeleid visie en uitvoering

Grondbeleid is een van de instrumenten om ambities en beleid van de gemeente met betrekking tot ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving te bevorderen zoals vastgelegd in de Visie Wonen, Omgevingsvisie en de Ontwikkelingsstrategie (vrijkomende gebouwen, braakliggende gronden en particuliere locaties). Per locatie/gebiedsontwikkeling wegen we telkens af welk grondbeleid en instrumentarium we toepassen om gebiedsontwikkelingen te regisseren en ruimtelijke en maatschappelijke doelen te bereiken. Dit uitgangspunt staat beschreven in de Nota Grond- en Vastgoedbeleid van augustus 2021. Voor alle keuzes geldt dat de gemeente de risico's zo veel mogelijk beperkt en beheerst.

Vanuit het vastgoedbeleid komt de komende jaren een aantal locaties, met een boekwaarde van ruim € 12 miljoen, beschikbaar voor herontwikkeling. Het vastgoedbeleid is opgenomen onder de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.

Actuele prognose van de grondexploitaties

Voor de Begroting 2025 geldt de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) als uitgangspunt. Hieronder staan de belangrijkste gegevens kort samengevat.

Parameters

Bij het opstellen van grondexploitaties vervullen de financiële parameters een belangrijke rol. De parameters gaan gepaard met de nodige onzekerheden. Hiermee wordt zoveel mogelijk rekening gehouden. Sinds de jaarrekening 2022 worden de volgende parameters gebruikt in de doorrekening van de grondexploitaties:

Parameters		Percentage (%)
Rekenrente		1,8 tot 3 (gedifferentieerd)
Kostenstijgingen v.a. 2024		4
Opbrengststijgingen 2024:	woningbouw	2
	bedrijventerrein	0 - 2
Opbrengststijging na 2024:	woningbouw	0
	bedrijventerrein	0
Disconteringsvoet		2

Rekenrente

De toerekening van rente aan grondexploitaties vindt plaats overeenkomstig de door de raad vastgestelde rentenotitie. Op grond van de nieuwe BBV richtlijn is de rente bepaald. Per 1-1-2024 is het rentepercentage voor de grondexploitaties vastgesteld op 1,8%, jaarlijks oplopend met 0,25% tot maximaal 3% voor de periode vanaf 2024 tot het einde van de grondexploitatie. Aan het eind van het jaar maken we een nieuwe berekening van het rentepercentage dat wordt verwerkt in de grondexploitaties voor de jaarrekening 2024.

Kosten- en opbrengststijging

Het te hanteren percentage voor kosten- en opbrengststijgingen wordt voornamelijk door externe factoren bepaald. Gekeken is naar de prijsindexen van GWW en naar de prijs van arbeid. De indexen schommelen sterk waarbij de schommelingen in beide indexen niet synchroon lopen. Om ervoor te zorgen dat de schommelingen in de kosten- en opbrengststijgingen niet te groot zullen zijn gaan we uit van de gemiddelde index over 3 jaar.

Index	2021	2022	2023	gemiddelde
Prijs van arbeid	0,9	6,7	3,03	3,5
GWW	5,19	15,95	3,59	8,2

Op grond van bovenstaande percentages wordt uitgegaan van een gemiddelde kostenstijging van af 2024 van 4% per jaar.

Na de jaarrekening 2023 hebben we de een verhoging van de grondprijzen voor woningbouw en bedrijventerreinen doorgevoerd, conform het landelijk verwachtingspatroon. De stijging van de grondprijzen gaat niet gelijk op met de stijging van de vrij op naam prijzen van de woningbouw. Deels wordt dat veroorzaakt doordat ook de bouwkosten het afgelopen jaar boven elke verwachting uitgestegen zijn.

Disconteringsvoet

De disconteringsvoet is het rekenpercentage dat gebruikt wordt om toekomstige kasstromen contant te maken om zo de waarde aan het eind van het begrotingsjaar te bepalen.

De commissie BBV schrijft in de notitie Grondexploitatie dat de disconteringsvoet voor alle gemeenten gelijk is gesteld aan het maximaal meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone. In 2024 bedraagt deze 2%.

Bouwgrond in exploitatie

Bouwgrond in exploitatie

Verkoopprognose bouwgrond

Programma wonen

Verkoopverwachting bouwkvelds aantal

Bedragen * €1.000

Projecten	2024	2025	2026	2027	Totaal
Middelgeast		1			1
Ontwikkelstrategie	30	9	169		208
Vrijburgh fase 1		1			1
Vrijburgh fase 2	45	55	2		102
Woonwagens	3				3
Totaal	78	66	171		315

Bovenstaande tabel geeft het de verkoopverwachting van bouwgrond voor woningbouw in aantallen weer. De aantallen betreffen de verkoopverwachting van de bouwkvelds opgenomen in de gronden die in exploitatie zijn. Deze aantallen zullen de komende jaren worden aangevuld met grondexploitaties die in voorbereiding zijn.

Programma economie

Verkoopverwachting bouwkvelds in hectares

Bedragen * €1.000

Projecten	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal
Azeven Noord	1,3	3,3	1,1		3,0	8,7
Eiland+zicht	0,6	0,4	0,2		0,9	2,0
Modern Gemengd hoofdas	0,2	2,1	0,4			2,7
Modern Gemengd overig	0,5	0,6	0,4		1,3	2,7
Eerken/wonen		0,2	0,1			0,3
Zicht N381					0,8	0,8
Insteekhaven	0,5	3,2	0,9	1,4	0,0	6,0
Kavel bedrijventerrein nat	0,5	3,2	0,9	1,4		6,0
Kantorenpark	0,3	0,4				0,7
Kantoor	0,3	0,3				0,6
Werken/wonen		0,1				0,1
Nijtap	1,3	0,8				2,1
Gemengd	0,7	0,8				1,5
Perifere detailhandel	0,6					0,6
Zichtlocaties						0
Totaal	3,4	7,7	2,0	1,4	3,0	17,5

Noot: in bovenstaand overzicht zijn de verkoopverwachtingen van Azeven Noord opgenomen in hectares. In de resultaatbepaling zullen deze niet worden meegenomen omdat Azeven Noord onderdeel uitmaakt van de Gemeenschappelijke Regeling Bedrijvenpark Drachten.

Resultaat

In onderstaande tabel is te zien hoe de winstverwachting is opgebouwd in de opeenvolgende rapportages.

*Bedragen * € 1.000.000*

Resultaat complex op eindwaarde	BP 2024	JV 2023	BP 2025
Industrieterrein de Haven	2,6	1,2	1,1
Middelgeast	1,1	0,2	0,2
Bedrijvenpark NHW/Nijtap 1)	0,4	0,1	0,3
Drachtstervaart West			
Vrijburgh fase 1	0,6	0,1	0,1
Vrijburgh fase 2	3,6	4,3	4,5
Maartenswouden	-0,6	-0,5	
De Peinder Mieden			
Woonwagenlocaties	-0,9		
Diverse complexen wonen	0,7	1,7	1,3
Totaal	7,5	7,1	7,5

In 2022 en 2023 is een deel van de Ontwikkelstrategie in exploitatie genomen. In de bovenstaande tabel is het deelresultaat (onder Diverse complexen wonen) opgenomen van de ontwikkeling van een deel van de locaties. Dit resultaat blijft echter gereserveerd binnen de Ontwikkelstrategie.

Tussentijdse winstneming

Winstneming uit onderhanden complexen	Bedrag/ bandbreedte
Jaarrekening 2021 (€)	0,6 mln.
Jaarrekening 2022 (€)	1,3 mln.
Jaarrekening 2023 (€)	0,6 mln.
Prognose jaarrekening 2024 (€)	0,5 - 1 mln.
Prognose jaarrekening 2025 (€)	0- 0,5 mln.

De BBV-regelgeving schrijft voor jaarlijks de winst te bepalen volgende de Percentage of Completion methode (POC). Bij de MPG wordt jaarlijks een berekening uitgevoerd binnen de lopende complexen om te bepalen of er sprake is van (tussentijdse) winstneming. Het afsluiten van lopende en het openen van nieuwe grondexploitaties zullen invloed hebben op de toekomstige (verwachte) jaarresultaten.

Verliesvoorziening

Voor grondexploitaties met een negatief planresultaat treffen we, conform de BBV regels, een voorziening: de voorziening verwachte tekorten grondexploitaties. We dekken in 2024 daarmee het verwachte tekort af van de grondexploitatie voor de nieuwe woonwagenlocaties. Maartenswouden laat vooralsnog ook een voorzienbaar verlies zien. Dat komt omdat in de grondexploitatie Maartenswouden alleen nog maar kosten zijn opgenomen. Door een bestemmingswijziging van Kantoren naar Wonen verwachten we het voorzienbare verlies goed te maken. Hiervoor wordt een herziene grondexploitatie opgesteld.

Gronden (nog) niet in exploitatie

In totaal is ruim 209 ha. grond opgenomen onder de materiële vaste activa met een waarde van ruim € 9 miljoen. De hoeveelheid grond met een stellig voornemen (ca. 11 hectare) tot het in

exploitatie nemen heeft een totale boekwaarde van € 0,9 mln. De voorbereidingskosten hiervan zijn verantwoord onder de immateriële vaste activa. Er resteert na het in exploitatie nemen van deze gronden een strategisch grondbezit heeft met een oppervlakte van ca. 198 hectare en een totale boekwaarde van ruim € 8 miljoen.

Kosten en opbrengsten voor de overige strategische gronden worden in de gemeentelijke exploitatie verantwoord.

Risico's en relatie tot het weerstandsvermogen

Risico's en relatie tot het weerstandsvermogen

Eventuele risico's verbonden aan grondexploitatie zijn onderdeel van de totale risicopositie en worden gedekt uit de in 2022 ingestelde reserve grondexploitaties en vervolgens, als het saldo van de reserve onvoldoende is, uit de totale weerstandscapaciteit van onze gemeente. Het totale risico bepalen we door te kijken naar de boekwaarde van de gronden niet in exploitatie ten opzichte van de marktwaarde. Voor de gronden in exploitatie kijken we naar de boekwaarde ontwikkeling in de planperiode.

De ontwikkeling van de boekwaarden, het verwacht resultaat en het risico zijn opgenomen in onderstaande tabel.

	<i>Bedragen * € 1 miljoen</i>		
	BP 2024	JV 2023	BP 2025
Boekwaarde voorraad gronden			
Begin planperiode	6,1	9,5	9,2
Eind planperiode	4,6	8,3	8,3
Agrarische waarde (180 ha.)	9,3	10,3	9,9
Maximaal verschil boekwaarde en agrarische waarde (is risico)	0	0	0
Boekwaarde grond in exploitatie			
Begin planperiode	-0,3	-3,2	-6,2
Eind planperiode	-4,4	-6,0	-6,9
Maximale boekwaarde	-0,3	-4,0	-6,2
Verwacht resultaat	7,5	7,1	7,5
Maximaal risico	3,1	1,0	0

Ontwikkeling reserve grondbedrijf komende vier jaar

Bij de jaarrekening 2023 is een winstneming gestort in de reserve Grondbedrijf. De reserve is bedoeld om tekorten van lopende en nieuwe grondexploitaties aan te vullen en risico's te dekken. Ook kan de reserve worden gebruikt bij strategische investeringsbeslissingen aangaande gebiedsontwikkelingen.

Reserve grondbedrijf	Bedrag
Saldo 1-1-2024	€ 1.876.000
Bij: Verwachte mutatie 2024	€ 250.000
Verwachte mutatie 2025-2028	€ 1.000.000

Reserve grondbedrijf	Bedrag
Af:	p.m.
Saldo 31-12-2028	€ 3.126.000

Particuliere initiatieven

Van een particulier initiatief is sprake als een andere partij dan de gemeente de ontwikkeling doet. De gemeente treedt dan faciliterend op. De ontwikkelende partij zal dan veelal een vergoeding betalen voor de kosten die de gemeente maakt, hetzij vooraf via een overeenkomst of afgedwongen via kostenverhaal.

Er zijn jaarlijks verschillende van dit soort initiatieven met min of meer een kosten-baten neutraal verloop voor de gemeente.

Ontwikkelingen

Omgevingswet

De omgevingswet is op 1-1-2024 in werking getreden. De invoering van deze wet heeft gevolgen hebben voor o.a. de huidige regels (Grondexploitatiewet) van het kostenverhaal.

Actief grondbeleid

De grote vraag naar woningen, maar ook de aanhoudende stroom van vluchtelingen maakt dat er een grote behoefte is aan locaties voor woningen. Naast een zorgvuldige afweging van de ruimte vraagt deze opgave ook het actief verwerven door de gemeente van grond en vastgoed.

Genoemde ontwikkelingen zullen worden meegenomen in de actualisatie van het gemeentelijke grond- en vastgoedbeleid dat in 2025 zal plaatsvinden.

Verbonden partijen

In deze paragraaf wordt informatie gegeven over de partijen waar de gemeente bestuurlijke en financiële banden mee onderhoudt. Instellingen waarmee alleen een subsidierelatie is aangegaan vallen buiten de definitie van ‘verbonden partij’. Die bespreken we hier dus niet.

Een ‘verbonden partij’ is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Van een ‘bestuurlijk belang’ is sprake wanneer de gemeente zeggenschap heeft door een vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht. Het ‘financiële belang’ gaat over het bedrag dat de gemeente aan de verbonden partij ter beschikking heeft gesteld en dat zij kwijt is in geval van een faillissement van de verbonden partij, respectievelijk het bedrag waarvoor de gemeente aansprakelijk kan worden gesteld als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

De reden dat de gemeente uitvoerende taken of beleidstaken ondergebracht heeft bij een verbonden partij is om de kwetsbaarheid te verkleinen, de kwaliteit te verhogen en om kosten te besparen. In een aantal gevallen is deelname aan een verbonden partij wettelijk verplicht. Bij de programma's staat per verbonden partij benoemd hoe deze organisatie een bijdrage levert aan het behalen van de beleidsdoelen.

Visie en beleidsvoornemens

Onze gemeente heeft geen Kadernota over verbonden partijen. Wij voeren een terughoudend beleid op dit gebied. Bij eventuele nieuwe verbonden partijen worden afhankelijk van de situatie per keer de voor- en nadelen in kaart gebracht. Die leggen we dan aan de raad voor.

Lijst verbonden partijen

Hieronder staan alle verbonden partijen, gegroepeerd naar rechtsvorm. Afhankelijk van de bepalingen in de (oprichtings)documenten, kan de raad een zienswijze geven over de begroting en/of jaarrekening van die verbonden partij.

Gemeenschappelijke regelingen	Programma	Begroting	Rekening
Veiligheidsregio Fryslân	Dienstverlening	Zienswijze	Zienswijze
Exploitatie maatschappij Drachten	Fysiek domein	Zienswijze	Zienswijze
Recreatieschap Marrekrite	Fysiek domein	Zienswijze	Zienswijze
Sociale werkvoorziening Fryslân	Sociaal domein	Zienswijze	Zienswijze
Openbaar lichaam afvalverwijdering Friesland	Fysiek domein	Zienswijze	Zienswijze
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing	Dienstverlening	Zienswijze	Zienswijze
Hûs en Hiem	Dienstverlening	Zienswijze	Zienswijze
Vennootschappen en coöperaties	Programma	Begroting	Rekening
Carins B.V.	Sociaal domein	Zienswijze	Ter info
Caparis N.V.	Sociaal domein		
Afvalsturing Friesland Omrin	Fysiek domein		
Huisvuilcentrale HVC	Fysiek domein		
Bank Nederlandse gemeenten (BNG)	Dienstverlening		
Stichtingen en verenigingen	Programma	Begroting	Rekening
Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	Dienstverlening		

Gemeenschappelijke regelingen	Programma	Begroting	Rekening
Vereniging Friese Gemeenten	Dienstverlening		
Stichting Vliegveld Drachten	Fysiek		
Data Fryslân	Dienstverlening		
Overig	Programma	Begroting	Rekening
Sociaal domein Fryslân	Sociaal domein		

In deze begroting is in een tabel meer informatie per verbonden partij opgenomen. Zo wordt bijvoorbeeld het 'eigen vermogen' en 'vreemd vermogen' weergegeven en er staat wat de begrote bijdrage van gemeente Smallingerland in 2022 is aan die organisatie.

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regelingen

Veiligheidsregio Fryslân

Algemene toelichting

Veiligheidsregio Fryslân (VRF) is een van de 25 veiligheidsregio's in Nederland. De Veiligheidsregio's zijn in het leven geroepen om de burgers beter te beschermen tegen de risico's van een ramp of crisis, in de breedste zin van het woord. Voor 2012 was rampen-en crisisbeheersing een aparte taak van iedere gemeente in Nederland afzonderlijk. Door die taak onder regionale bestuurlijke regie te plaatsen is de slagkracht en efficiency vergroot. Het regionaal organiseren van de rampen- en crisisbeheersing komt het multidisciplinair werken en de professionaliteit ten goede. De VRF werkt in opdracht van de Friese gemeenten. De burgemeesters vormen het algemeen bestuur. Het budget komt voor een gedeelte van de Friese gemeenten en voor een deel van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. De gemeenteraden van de Friese gemeenten beslissen over de financiële bijdragen aan de VRF. Onderdelen van de VRF is de afdeling crisisbeheersing. Deze draagt zorg voor een multidisciplinaire samenwerking bij ramp of crisis. Verder zijn ook de GGD en de brandweer bestuurlijk ondergebracht bij de VRF.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur.

Elke gemeente heeft één stem (stemverhouding 1:24) in het algemeen bestuur.

Lid bestuurscommissie Gezondheid: Wethouder dhr. P. Van der Zwan

Lid bestuurscommissie Veiligheid: Burgemeester dhr. J. Rijpstra

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage

Financiële gegevens

Bedragen * €1.000

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
9.527	8.868	70.330	71.496	-561	7.272

Potentiële risico's

Verhoging bijdrage, echter heeft de VRF voldoende eigen vermogen om incidentele tegenvallers op te vangen.

Bedrijvenpark Drachten Azeven

Algemene toelichting

In de gemeenschappelijke regeling Bedrijvenpark Drachten Azeven exploiteren de gemeenten Smallingerland en Opsterland gezamenlijk het bedrijventerrein. Alle beschikbare bouwkavels zijn in de verkoop. Jaarlijks worden de verkoopverwachtingen vastgesteld en zo nodig bijgesteld. Er is veel belangstelling echter niet altijd leidt dit tot verkopen van bouwkavels. Ten aanzien van de investeringen wordt een behoudend beleid gevoerd. Pas wanneer er voldoende kavelsverkopen zijn om investeringen ter rechtvaardigen worden deze uitgevoerd. Op deze manier wordt eraan gewerkt om de boekwaarde (€ 1,6 miljoen eind 2021) af te laten lopen. Om te kunnen blijven voldoen aan de vraag naar bedrijventerreinen wordt gewerkt aan een uitbreiding van ca. 10ha.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur.

Tien bestuursleden, vijf van gemeente Smallingerland en vijf van gemeente Opsterland.

Burgemeester dhr. J. Rijpstra

Wethouder dhr. R. Hartog Heys van de Lier

Raadslid mevr. M. de Voor-Veenstra

Raadslid dhr. R. Kooistra

Raadslid mevr. J. Mast-Nikkels

Financieel belang

Enmalige investering

Financiële gegevens

*Bedragen * €1.000*

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
6.043	6.531	10.507	9.563	-488	0

Potentiële risico's

De gemeenschappelijke regeling voert een behoudend beleid. Hierdoor zijn de risico's zeer beperkt.

Recreatieschap Marrekrite

Algemene toelichting

'De Marrekrite' bestaat sinds 1957 en is een samenwerkingsorgaan (GR) van de provincie Fryslân en bijna alle Fryske 'vaste wal' gemeenten. Marrekrite heeft als doel de recreatief-toeristische basisinfrastructuur in Fryslân zo goed mogelijk te laten functioneren, nadrukkelijk rekening houdend met de belangen van natuur en landschap. Zij richt zich met haar diensten zowel op de eigen inwoners (recreanten) als op bezoekende toeristen van buiten de provincie. Sinds de oprichting is het realiseren en onderhouden van aanlegvoorzieningen in het buitengebied de hoofdactiviteit. In 2012 is die taakstelling verbreed met activiteiten op 'land', waaronder het beheer en onderhoud van de provinciale fiets- en wandelknooppuntnetwerken. Deze en andere taken worden uitgevoerd door een compact team van 10 medewerkers, die deels op kantoor werken en die deels de buitendienst bemannen (7.5 fte). Daarnaast kan De Marrekrite vanouds terugvallen op een flink aantal trouwe vrijwilligers. Volgens onafhankelijke kwaliteitsmetingen behoort Fryslân met de door De Marrekrite beheerde recreatieve basisinfrastructuur al vele jaren tot de top in Nederland. Om haar taken naar behoren uit te kunnen voeren, werkt De Marrekrite nauw samen met tal van organisaties zoals provinciale en gemeentelijke diensten, waterschappen, natuurorganisaties en ondernemers. In het bestuur worden bestuurders afgevaardigd die de portefeuille 'Recreatie en toerisme' (R&T) in hun pakket hebben. De R&T-gedeputeerde van de provincie Fryslân is voorzitter van zowel het dagelijks bestuur (DB), als het algemeen bestuur (AB). In het DB hebben, naast deze gedeputeerde, 5 wethouders zitting vanuit de deelnemende gemeenten. In het AB zijn alle deelnemers vertegenwoordigd. Dat zijn er 14. Collectiviteit is het uitgangspunt. Alle deelnemers hebben één stem, ongeacht hun grootte of bijdrage. Het DB vergadert viermaal per jaar, het AB twee keer.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur.

Bestuur bestaat uit de provincie Fryslân en 13 deelnemende gemeenten.

Bestuursleden vanuit Smallingerland:

Wethouder dhr. S. Hoekstra

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage

Financiële gegevens

*Bedragen * €1.000*

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
4.704	4.328	4.813	4.894	91	73

Potentiële risico's

De omvang is deze deelname is beperkt. Het beschikbare eigen vermogen groot, waardoor het risico voor de gemeente Smallingerland verwaarloosbaar is.

Sociale werkvoorziening Fryslân

Algemene toelichting

De 'Gemeenschappelijke Regeling Sociale Werkvoorziening Fryslân' (GR Sw Fryslân) is een samenwerkingsverband van de gemeenten Achtkarspelen, Heerenveen, Leeuwarden, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland, Tytsjerksteradiel en Weststellingwerf. De GR Sw Fryslân heeft tot doel de wet Sociale werkvoorziening (Wsw) en daaruit voortvloeiende voorschriften uit te voeren voor de acht aangesloten gemeenten. De uitvoering van de Wsw heeft het bestuur van de GR opgedragen aan Caparis NV. Het bestuur van de GR wordt gevormd door leden van de colleges van B&W van de aangesloten gemeenten. Het bestuur voert de regie op de uitvoering van de Wsw. Door de wijziging in de eigendomssituatie van Caparis NV en de daaruit voortvloeiende dienstverleningsovereenkomsten is het beleidsaspect buiten de GR komen te liggen. De overlegvorm van de GR is hiertoe beperkt tot de momenten van financiële besluitvorming over de bedrijfshuishouding van de GR. Daartoe vergadert de GR gemiddeld drie keer per jaar, waarbij ook de algemeen directeur van Caparis NV aanwezig is als adviseur van het bestuur.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur

Gemeenschappelijke regeling met acht verschillende gemeenten. Elke gemeente heeft één lid in het bestuur.

Wethouder Dhr. P. van der Zwan

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage

Financiële gegevens

*Bedragen * €1.000*

Eigen vermogen begin stand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
0	0	3.719	4.210	0	2

Potentiële risico's

Risico is afhankelijk van de CAO stijging en de Rijksvergoedingen.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)

Algemene toelichting

Gemeenten en provincie zijn verplicht een deel van de uitvoeringstaken voor milieu onder te brengen bij een regionale uitvoeringsdienst. In de provincie Fryslân is daarvoor de 'Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing' (FUMO) opgericht.

Met de invoering van de Omgevingswet zijn in 2024 extra bedrijven overgegaan van de gemeente naar de FUMO. De verschuiving van bedrijven en (wettelijke) taken heeft voor ons en de FUMO ook structurele personele en financiële gevolgen. Wij zijn bezig om de gevolgen in kaart te brengen. De kans is aanwezig dat wij met het overdragen van de taken op een aantal deskundigheidsgebieden onder de kritieke grens van de kwaliteitscriteria uitkomen en alsnog taken moeten overdragen aan de FUMO.

Landelijk wordt sterk ingezet op het Interbestuurlijk Programma VTH. Hierin zijn ontwikkelingen opgenomen die van toepassing zijn op de Omgevingsdiensten. De digitale informatievoorziening, de robuustheid van de Omgevingsdienst en kwaliteit zijn hier onderdelen van. Ook zijn ontwikkelingen zoals Zeer Zorgwekkende Stoffen, Circulaire economie en nieuwe taken zoals CO2 personenmobiliteit onderwerpen waar we mee te maken hebben en die effect kunnen hebben op de taakuitvoering.

Bestuurlijk belang

Alle gemeenten in Friesland plus de provincie Fryslân en het Wetterskip Fryslân.
Vertegenwoordiging in het bestuur;
Wethouder mevr. M Le Roy

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage

Financiële gegevens

*Bedragen * €1.000*

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
1.207	1.279	3.795	5.090	72	821

Potentiële risico's

Voor incidentiele risico's heeft de FUMO voldoende eigen vermogen beschikbaar. De ontwikkelingen op het gebied van VTH kunnen leiden tot een bijstelling van de deelnemersbijdrage.

Hûs en Hiem

Algemene toelichting

Hûs en Hiem' is een samenwerkingsverband van Friese gemeenten. De rechtsvorm is een Gemeenschappelijke Regeling (GR). Hûs en Hiem geeft op verzoek van de gemeenten onafhankelijk en deskundig advies over ruimtelijke kwaliteit, welstand en monumentenbeleid. Het bestuur van de GR wordt gevormd door de wethouders van de deelnemende gemeenten. Uit hun midden kiest het Algemeen Bestuur één wethouder als voorzitter. Naast het Algemeen Bestuur kent de organisatie van Hûs en Hiem een Dagelijks Bestuur, dat leidinggeeft aan het bureau van de organisatie. Het budget van Hûs en Hiem wordt gefinancierd door de deelnemende gemeenten. Jaarlijks wordt de jaarrekening van het afgelopen jaar en de begroting van het komende jaar voorgelegd aan de gemeenteraad. De gemeenteraad heeft het recht een zienswijze op deze begroting in te dienen.

Hûs en Hiem is na de invoering van de Omgevingswet nog steeds aangewezen door de deelnemende gemeenten als gemeentelijke adviescommissie. De raad kan in het kader van de Omgevingsvisie keuzes maken hoe zij met het welstandsbeleid en de advisering wil omgaan. Dat betekent dat er bepaald kan worden welke diensten de gemeente zal afnemen. Voor 2025 zal de gemeente nog gebruik maken van de diensten van Hûs en Hiem. Wel dient de raad voor de periode erna hierover een keuze maken.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur.

Wethouder Mevr. M. Le Roy

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage

Financiële gegevens

*Bedragen * €1.000*

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Bijdrage
436	326	153	145	-84	147

Potentiële risico's

We zijn afnemer van diensten, derhalve zijn de risico's beperkt.

Vennootschappen en coöperaties

Gemeenschappelijke regelingen

Carins B.V.

Gemeente Smallingerland is sinds 2015 verantwoordelijk voor de uitvoering van de wet Maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet, Participatiewet en de wet Gemeentelijke schuldhelpverlening (Wgs). Eind 2018 is Carins opgericht om voor de gemeente Smallingerland de toegang tot de ondersteuning binnen deze wet- en regelgeving uit te voeren. De statuten van Carins omschrijven de betrokkenheid van de gemeenteraad. In drie overeenkomsten is in 2021 de opdracht aan Carins, de te leveren prestaties in deze opdracht en de samenwerking met de gemeente vastgelegd en ondertekend door beide partijen. De gemeente Smallingerland is de enige aandeelhouder van Carins, vertegenwoordigd door de wethouder met financiën in de portefeuille. De wethouder met het sociaal domein in de portefeuille is betrokken op inhoud van lokaal beleid en de wetgeving waarbinnen Carins opereert.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur.

Financieel belang

100% eigenaar

Financiële gegevens

Bedragen * €1.000

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
0	0	1.405	1.429	0	8.548

Potentiële risico's

De gemeente is 100% eigenaar van Carins en zal tekorten moeten aanvullen, conform afspraken in de uitvoeringsovereenkomst.

Caparis NV

De 'Gemeenschappelijke Regeling Sociale Werkvoorziening Fryslân' (GR Sw Fryslân) is een samenwerkingsverband van de gemeenten Achtkarspelen, Heerenveen, Leeuwarden, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland, Tytsjerksteradiel en Weststellingwerf. De GR Sw Fryslân heeft tot doel de wet Sociale werkvoorziening (Wsw) en daaruit voortvloeiende voorschriften uit te voeren voor de acht aangesloten gemeenten. De uitvoering van de Wsw heeft het bestuur van de GR opgedragen aan Caparis NV. Het bestuur van de GR wordt gevormd door leden van de colleges van B&W van de aangesloten gemeenten. Het bestuur voert de regie op de uitvoering van de Wsw. Door de wijziging in de eigendomssituatie van Caparis NV en de daaruit voortvloeiende dienstverleningsovereenkomsten is het beleidsaspect buiten de GR komen te liggen. De overlegvorm van de GR is hiertoe beperkt tot de momenten van financiële besluitvorming over de bedrijfshuishouding van de GR. Daartoe vergadert de GR gemiddeld drie keer per jaar, waarbij ook de algemeen directeur van Caparis NV aanwezig is als adviseur van het bestuur.

Bestuurlijk belang

Aandelen

Financieel belang

7.000 aandelen á € 1 per stuk

Financiële gegevens

*Bedragen * €1.000*

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
8.174	7.594	19.479	19.146	-580	11.348

Potentiële risico's

Het eigen vermogen van Caparis is voldoende groot om eventuele risico's eerst zelf op te kunnen vangen.

Afvalsturing Friesland (OMRIN)

Vanaf 2007 wordt ons huishoudelijk afval niet meer verwerkt door Afvalsturing Friesland N.V.. We zijn nog wel aandeelhouder gebleven.

Bestuurlijk belang

Stemrecht

Financieel belang

362 aandelen á € 450. In 2023 heeft de gemeente € 173.000 aan dividend ontvangen.

Financiële gegevens

*Bedragen * €1.000*

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
70.303	78.528	103.972	90.892	10.322	0

Potentiële risico's

Afvalsturing Friesland is een gezond bedrijf, de risico's als aandeelhouden zijn zeer beperkt.

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

De Bank Nederlandse Gemeenten N.V. is een Nederlandse bank en fungeert voor gemeenten als diens huisbankier. Al het betalingsverkeer van de gemeente Smallingerland loopt in principe via de BNG. Daarnaast hebben we diverse langlopende financieringen (leningen) lopen bij de BNG. De gemeente heeft geen bestuurlijk belang in de BNG. We zijn naast de Nederlandse Staat, provincies en andere Nederlandse gemeenten aandeelhouder van de BNG.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur.

Directeur dhr. S van der Berg

Stemrecht

Financieel belang

110.292 aandelen á €2,50 In 2022 heeft de gemeente € 251.000 dividend ontvangen

Financiële gegevens

Bedragen * €1.000

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen Eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
4.615.000	5.721.000	107.459.000	110.819.000	254.000	0

Potentiële risico's

De BNG heeft een gezonde financiële positie. De risico's als aandeelhouder zijn zeer daarom beperkt.

HuisVuilCentrale

Deze partij is verantwoordelijk voor het afvalbeheer van onder andere de gemeente Smallingerland. We zijn met andere gemeenten aandeelhouder van HVC. Dit vloeit voort uit het feit dat zij ons huishoudelijk afval verwerken. Als aandeelhouder staan wij – mede – garant voor de aangegane geldleningen van HVC. De garantstelling heeft alleen betrekking op de leningen die zijn aangegaan voor de verwerking van afval.

Bestuurlijk belang

Stemrecht

Financieel belang

Aantal aandelen + balanswaarde 78 aandelen á € 45,45. Garantstellingsprovisie ontvangen over 2023 € 131.617,00.

Financiële gegevens

Bedragen * €1.000

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen Eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
198.697	867.943	917.877	867.943	34.897	5

Potentiële risico's

HVC is een gezond bedrijf, de risico's als aandeelhouder zijn zeer beperkt.

Stichtingen en verenigingen

Gemeenschappelijke regelingen

Data Fryslân

Algemene toelichting

Coöperatie DataFryslân is een samenwerking tussen publieke en private organisaties met als doel om elkaar te versterken in de realisatie van maatschappelijke opgaven. DataFryslân draagt hieraan bij met organiseren van jaarlijkse data-events voor brede kennisdeling over maatschappelijke ontwikkelingen. Ook door uitvoeren van dataonderzoek voor gezamenlijk leren van dataonderzoek en de toepassing ervan met nieuwe technologie. Verder levert dataonderzoek inzicht op voor actief inspelen op maatschappelijke opgaven en draagt dataonderzoek bij aan datagedreven beleid en daardoor effectieve dienstverlening voor inwoners van Friesland. De oprichters van de coöperatie zijn Rijksuniversiteit Groningen, NHL/STENDEN, het Fries Sociaal Planbureau, Provincie Fryslân en gemeenten Leeuwarden, SudWest Fryslân en Smallingerland. De publieke en private organisaties die in aanmerking komen voor lidmaatschap hebben een maatschappelijke functie.

Bestuurlijk belang

Vertegenwoordiging in het bestuur.

Directeur, Dhr. S. van der Berg, functie in het bestuur secretaris

Vertegenwoordiger algemene leden vergadering:

Wethouder, dhr. S. Hoekstra

Financieel belang

n.v.t.

Financiële gegevens

Bedragen * €1.000

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
357	371	0	0	14	56

Potentiële risico's

Er worden geen financiële risico's gelopen.

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)

Algemene toelichting

De VNG is een vereniging die de belangen behartigt van alle Nederlandse gemeenten en zij biedt een platform voor opinievorming en vernieuwing in gemeenteland. Zij heeft ook als doel om de lokale overheid te versterken. De VFG is de Friese equivalent. Via VNG bijeenkomsten worden bijvoorbeeld geregeld gezamenlijk oproepen gedaan aan het Rijk of wordt kennis gebundeld en beschikbaar gesteld voor gemeenten. Gemeenten dragen bij aan deze verenigingen door middel van een jaarlijkse contributie.

Bestuurlijk belang

Directeur, dhr. S. van der Berg

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage

Financiële gegevens

*Bedragen * €1.000*

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse Bijdrage
51.704	56.301	122.794	116.669	-3.604	92

Potentiële risico's

Naast de jaarlijkse contributie zijn er nagenoeg geen risico's.

Vereniging Friese Gemeenten (VFG)

Algemene toelichting

De VNG is een vereniging die de belangen behartigt van alle Nederlandse gemeenten en zij biedt een platform voor opinievorming en vernieuwing in gemeenteland. Zij heeft ook als doel om de lokale overheid te versterken. De VFG is de Friese equivalent. Via VNG bijeenkomsten worden bijvoorbeeld geregeld gezamenlijk oproepen gedaan aan het Rijk of wordt kennis gebundeld en beschikbaar gesteld voor gemeenten. Gemeenten dragen bij aan deze verenigingen door middel van een jaarlijkse contributie.

Bestuurlijk belang

Wethouder, dhr. P van der Zwan, vicevoorzitter/ secretaris

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage

Financiële gegevens

*Bedragen * €1.000*

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
185	230	0	0	-45	30

Potentiële risico's

Naast de jaarlijkse contributie zijn er nagenoeg geen risico's.

Overig

Gemeenschappelijke regelingen

Sociaal Domein Fryslân

Algemene toelichting

'Sociaal Domein Fryslân' (SDF) is opgericht in 2015 en verzorgt voor alle Friese gemeenten inkoop, contractmanagement, beleidsvoorbereiding en verwerking van diverse (wettelijke) taken op de terreinen van Wmo en Jeugdwet. De rechtsvorm die ten grondslag ligt aan de samenwerking is een centrumregeling met gemeente Leeuwarden als centrumgemeente.

Bestuurlijk belang

Gemeente Leeuwarden is de mandaat gemeente.

Financieel belang

Jaarlijkse bijdrage op basis van het inwonersaantal

Financiële gegevens

*Bedragen * €1.000*

Eigen vermogen beginstand	Eigen vermogen eindstand	Vreemd vermogen beginstand	Vreemd vermogen eindstand	Resultaat	Jaarlijkse bijdrage
0	0	0	0	55	270

Potentiële risico's

Blijkt achteraf dat de kosten groter zijn dan vooraf begroot zal de gemeente een naheffing krijgen.

Wet Open Overheid

Inleiding

De Wet open Overheid (Woo) geldt sinds 1 mei 2022 en vervangt de voormalige Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

De Woo heeft de volgende drie doelen:

- een transparanter en actief openbaar makende overheid
- het dienen van het belang van openbaarheid
- publieke informatie openbaar maken

Deze doelen versterken de democratische rechtsstaat, de burger, het bestuur en de economische ontwikkeling.

De Woo verplicht de gemeente via een traject van vijf jaar om gefaseerd meer informatie actief openbaar te maken en richt zich hierbij op drie hoofdthema's:

- actief openbaar maken van informatie
- passief openbaar maken van informatie
- informatiehuishouding op orde

Actief openbaar maken van informatie

De Woo schrijft 11 verplichte informatie categorieën voor, na vijf jaar dient de gemeente voor alle 11 informatie categorieën actief alle informatie openbaar te hebben. De wet wordt stapsgewijs ingevoerd, met het doel dat alle gemeenten na vijf jaar volledig voldoen aan de verplichting om actief openbaar te maken.

In de onderstaande tabel staan de 11 informatie categorieën met het bijbehorende artikel nummer van de Woo. Vervolgens staat beschreven welke informatie openbaar gemaakt dient te worden. Tot slot wordt de planning en voortgang weergegeven.

Naam	Artikelnummer	Voortgang	Toelichting op voortgang	Planning verplicht landelijk openbaar Wooindex
Besluiten, beleidsregels, verordeningen	Art 3.3Woo		3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00
Anderen algemeen verbindende voorschriften	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00
Ontwerpen van besluiten, beleidsregels, verordeningen overige besluiten van algemeen strekking waarover een extern advies is gevraagd, met inbegrip van de adviesaanvraag	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00
Inzicht in de organisatie en haar werkwijzen, waaronder de taken en bevoegdheden van organisatieonderdelen	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00
Hoe de organisatie en haar onderdelen te bereiken zijn en hoe een informatieverzoek kan worden ingediend	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden). www.smallingerland.nl	01-05-2027 00:00:00
Bij de gemeenteraad ingekomen stukken, tenzij gaan over individuele gevallen	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden). https://smallingerland.notubiz.nl/dashboard	01-05-2027 00:00:00
vergaderstukken en verslagen van de raad, behalve waarop geheimhouding geldt	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden). https://smallingerl	01-05-2027 00:00:00

Naam	Artikelnummer	Voortgang	Toelichting op voortgang	Planning verplicht landelijk openbaar Wooindex
			and.notubiz.nl/dashboard	
Agenda's, besluiten en besluitenlijst van vergaderingen van colleges van B&W, ten zijn geheimhouding geldt	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00
Adviezen van officiële adviescolleges	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00
Convenanten, overeenkomsten, verbintenissen en soortgelijke afspraken van een bestuursorgaan met andere partij(en)	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00
De jaarplannen en -verslagen van het bestuursorgaan, behalve de jaarplannen en -verslagen van afzonderlijke afdelingen	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00
Verplichting tot verstrekking van subsidies, anders dan met een beschikking	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00
Inhoud van het verzoek, schriftelijke beslissing op het verzoek, de verstrekte informatie	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00
Onderzoeksrapport	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00
Beschikkingen in de zin van de algemene wet bestuursrecht	3.3 Woo	●	3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00
Schriftelijke oordelen n.a.v. klachtenprocedures over gedragingen van de organisatie	3.3 Woo		3.3 lid 1 en lid 2 Woo (nog niet in werking getreden).	01-05-2027 00:00:00

Passief openbaar maken van informatie

Naast de 11 verplichte informatie categorieën die de Woo voorschrijft kan de gemeente ook uit eigen beweging informatie openbaar maken. Daarnaast kan de gemeente ook verzoeken van burgers ontvangen om informatie openbaar te maken. De Woo schrijft een wettelijke afhandelingstermijn voor van maximaal 42 dagen voor het uitvoeren van een informatieverzoek.

In de onderstaande tabel staan laten we het aantal ontvangen Woo verzoeken op jaarbasis zien. Daarnaast geven we inzicht in de doorlooptijd van deze verzoeken.

Indicator	Streefwaarde	Realisatie 2023	Verwachting 2024
Aantal Woo verzoeken ontvangen		38	0
Aantal verzoeken informeel afgedaan		0	0
Aantal verzoeken toegekend		21	0
Aantal verzoeken afgewezen		14	0
Aantal verzoeken buiten behandeling gesteld		3	0
Behandeling door de gemeente binnen de door de wet gestelde doorlooptijd	80	2	0
Gemiddelde behandelingstermijn in weken	4	2	0
Aanvraag verzoeken waarbij precisering is gevraagd van de verzoeker in(%)	20	4	0

Informatiehuishouding op orde

Informatiehuishouding houdt in dat de gemeente weet waar welk document volgens de definitie uit de Woo (art. 2.1 en 2.2) te vinden zijn.

Documenten kennen verschillende voorgeschreven bewaartermijnen waarna ze vervolgens overgedragen dienen te worden naar de archiefbewaarplaats of vernietigd worden. Tijdens deze bewaartermijn dient de gemeente de documenten in goede, geordende en toegankelijke staat te houden. Met de komst van digitalisering is dit een behoorlijke uitdaging. Hier is een doorlooptijd voor opgenomen van acht jaar.

Bijlagen

Bijlage A: Structureel nieuw beleid

Bedragen * €1.000

Omschrijving	Grondslag	2025	2026	2027	2028
Nieuw beleid Kadernota 2025-2028					
Dienstverlening					
Formatie Informatieconsulent	Dienstverlening	91	91	91	91
Sociaal domein					
Indexering hulpmiddelen/ jeugdhulp WMO	Sociale koers	1.178	1.178	1.178	1.178
Formatie Cliëntadministratie/ financiële administratie	Sociale koers	96	96	96	96
Formatie Bedrijfsontwikkeling	Sociale koers	46	46	46	46
Wijkatlas	Sociale koers	38	38	38	38
Simmerdeis	Sociale koers	50	50	50	50
Museum Dr8888	Cultuurbeleid		75	150	150
Integraal huisvestingsplan	Onderwijshuisvesting				1.000
Fysiek domein					
Uitvoeringsagenda klimaatadaptatieplan	Omgevingsvisie	100	100	100	100
Aanbesteding openbaar groen	Omgevingsvisie	300	300	300	300
Areaaluitbreiding Openbare ruimte 2025	Omgevingsvisie	175	175	175	175
Wijkgerichte vervanging riolering	Omgevingsvisie	473	594	634	688
Gebiedsprogramma centrum Drachten	Omgevingsvisie		180	360	693
Formatie jurist handhaving en vergunningverlening	Omgevingsvisie		50	50	50
Formatie werkvoorbereider kunstwerken	Omgevingsvisie		85	85	85
Formatie beheerder speeltoestellen	Omgevingsvisie	67	67	67	67
Dekking binnen programma fysiek domein	Omgevingsvisie	-100	-100	-100	-100
Meerwaardetraject Sportlaan	Omgevingsvisie		93	93	93
Herinrichting openbare ruimte bij vervanging riolering	Omgevingsvisie	244	274	363	491
Bedrijfsvoering					
Automatiseringsexploitatie	Dienstverlening	125	125	125	125
WPG-audit	Dienstverlening	12	12	12	12
Formatie leidinggevenden in lijn brengen met groei organisatie	Dienstverlening	427	427	427	427
Formatie senior financieel beheer team financiën	Wetgeving	96	96	96	96
Implementatie HR 21	Dienstverlening	300	300	300	300
Totaal structureel nieuw beleid		3.768	4.352	4.736	6.251

Bijlage B: Eenmalig nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

Omschrijving		2025	2026	2027	2028
Nieuw beleid met eenmalige dekking in kadernota 2025-2028					
Dienstverlening					
Kwaliteitsverhoging burgerzaken		91			
Formatie fiscaal adviseur	Dienstverlening	54	54		
ICT Ontwikkeling (van Gemnet naar GGI en Cloudtransitie software)	Dienstverlening	150	150	100	
Adviseur dienstverlening	Dienstverlening	81	81	81	
Externe advisering t.b.v. complexe inkoop- en accountantsvraagstukken	Wetgeving	50	50		
Bestendigen managementondersteuning	Dienstverlening	73			
Tijdelijke huisvesting verbouw gemeentehuis	Dienstverlening	900	500	300	
Tijdelijke huisvesting (sociale binding)	Dienstverlening	18	90		
80 jaar bevrijding	Sociale koers	114			
Sociaal domein					
Dak- en thuisloze jongeren	Sociale koers	90			
Zwem Hub Noord topsport inspireert	Sportbeleid	20	20	20	
Seminar basisvaardigheden	Sociale koers	30			
Borging Armoedepact	Sociale koers	251			
Aanjager laaggeletterdheid	Sociale koers	70			
Bestendigen managementondersteuning	Dienstverlening	73			
Fysiek domein					
Ontwikkeling de Swetten	Omgevingsvisie	250			
Totaal eenmalig nieuw beleid kadernota 2025-2028		2.305	945	501	0
Nieuw beleid met eenmalige dekking uit eerdere begrotingen					
Dienstverlening					
Applicatie burgerzaken	Dienstverlening	50			
Digitaal samenwerken	Dienstverlening	150	150		
Sociaal Domein					
Inclusie	Sociale koers	70	70		
Pilot begrijpelijke taal	Dienstverlening	50	50	50	
Pilot Ernstige Psychiatrische Aandoening (EPA)	Sociale koers	10			
Programmabudget Sociale Koers	Sociale koers	237	237		
Human Capital	Sociale koers	75			
Afboeken boekwaarden Sint Lukasschool	Onderwijshuisvest.	245			
Betrekken sport en cultuur bij preventie	Sociale koers	200	200		
Verstevigen vrijwilligersnetwerk	Sociale koers	75	75		
Fysiek Domein					
Wamtransitie	Omgevingsvisie	80	80	80	
Netcongestie	Omgevingsvisie	100			
Programmabudget Omgeving	Omgevingsvisie	300	300	300	
Sloopkosten zwembad		490			
Gebiedsprogramma Centrum	Omgevingsvisie	400	400		
Economie					
Deelname LEADER Zuid-Oost Friesland	Omgevingsvisie	20	20	20	

Omschrijving		2025	2026	2027	2028
Open Drachten	Omgevingsvisie	200			
Majeure evenementen	Omgevingsvisie	125	120		
Cofinanciering Europa	Omgevingsvisie	100	0		
Subsidie ICD	Actieagenda economie	400	400	400	
Subtotaal incidenteel nieuw beleid eerdere begrotingen		3.377	2.102	850	0
<i>Overige raadsbesluiten</i>					
Dienstverlening					
Aanpak dienstverleningsbelofte	Dienstverlening	100			
Subtotaal overige raadsbesluiten		100	0	0	0
Totaal nieuw beleid met eenmalige dekking		5.782	3.047	1.351	0

Bijlage C: Ombuigingsmaatregelen

Bedragen * € 1.000

Naam	Programma	2025
Structureel		
Aframen jeugduitgaven	Sociaal domein	-100
Verminderen AV Frieso	Sociaal domein	-50
Analyse-, en diagnose-trajecten bij Caparis halveren	Sociaal domein	-100
Minderheden budget afschalen	Sociaal domein	-75
Reservering Breed Offensief vervallen	Sociaal domein	-100
Drempelhulpen algemeen gebruikelijk maken	Sociaal domein	-35
Verlagen budget economische agenda	Fysiek domein	-75
Verhogen parkeeropbrengst 2,5% per jaar	Fysiek domein	-80
Opbrengsten plaatsen reclamezuil A7	Fysiek domein	-75
Verhogen van liggelden	Fysiek domein	-50
Beheer en onderhoud openbare ruimte	Fysiek domein	-122
Duurzaamheid	Fysiek domein	-200
Openbare orde en veiligheid	Bedrijfsvoering	-50
Budget voor servicenormen verlagen	Bedrijfsvoering	-20
Vermindering kosten bedrijfsvoering	Bedrijfsvoering	-50
Totaal		-1.182

Bijlage D: Baten en lasten per taakveld

Bedragen * € 1.000

Programma	Taakveld	baten	lasten	Eindtotaal
		0	0	0
Dienstverlening	0.1 Bestuur	98	-3.196	-3.098
Dienstverlening	0.10 Mutaties reserves	1.543	0	1.543
Dienstverlening	0.2 Burgerzaken	1.024	-2.203	-1.179
Dienstverlening	0.4 Overhead	0	-50	-50
Dienstverlening	1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	-4.441	-4.441
Dienstverlening	1.2 Openbare orde en veiligheid	0	-1.967	-1.967
Dienstverlening	5.6 Media	0	-1.517	-1.517
Sociaal domein	0.10 Mutaties reserves	2.686	-2.830	-144
Sociaal domein	5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	-4.479	-4.479
Sociaal domein	4.2 Onderwijshuisvesting	307	-10.135	-9.828
Sociaal domein	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.212	-5.277	-3.065
Sociaal domein	5.1 Sportbeleid en activering	361	-706	-345
Sociaal domein	5.4 Musea	0	-604	-604
Sociaal domein	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	10.401	-17.027	-6.626
Sociaal domein	6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	205	-9.744	-9.539
Sociaal domein	6.3 Inkomensregelingen	28.971	-36.888	-7.917
Sociaal domein	6.4 WSW en beschut werk	0	-12.063	-12.063
Sociaal domein	6.5 Arbeidsparticipatie	100	-3.770	-3.670
Sociaal domein	6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	28	-2.716	-2.688
Sociaal domein	6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	511	-14.711	-14.200
Sociaal domein	6.71c Dagbesteding (WMO)	0	-2.059	-2.059
Sociaal domein	6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	-2.043	-2.043
Sociaal domein	6.72a Jeugdhulp begeleiding	0	-17.853	-17.853
Sociaal domein	6.72c Jeugdhulp dagbesteding	0	-1.027	-1.027
Sociaal domein	6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	0	-2.568	-2.568
Sociaal domein	6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	-415	-415
Sociaal domein	6.73b Gezinsgericht	0	-1.552	-1.552
Sociaal domein	6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	-1.495	-1.495
Sociaal domein	6.74c Gesloten plaatsing	0	-2.054	-2.054
Sociaal domein	6.81 Geëscaleerde zorg 18+	340	-685	-345
Sociaal domein	6.81a Beschermd wonen (WMO)	0	-51	-51
Sociaal domein	6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	-773	-773
Sociaal domein	6.82a Jeugdbescherming	0	-1.595	-1.595
Sociaal domein	7.1 Volksgezondheid	452	-4.001	-3.549
Fysiek domein	0.10 Mutaties reserves	2.014	0	2.014
Fysiek domein	0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	152	0	152
Fysiek domein	0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	916	-1.444	-528
Fysiek domein	0.4 Overhead	0	-118	-118
Fysiek domein	0.63 Parkeerbelasting	190	-58	132
Fysiek domein	2.1 Verkeer en vervoer	0	-295	-295
Fysiek domein	2.1 Verkeer en vervoer	324	-9.969	-9.645
Fysiek domein	2.2 Parkeren	3.400	-2.161	1.239
Fysiek domein	2.3 Recreatieve havens	77	-66	11
Fysiek domein	2.4 Economische havens en waterwegen	0	-17	-17
Fysiek domein	2.4 Economische havens en waterwegen	182	-614	-432
Fysiek domein	2.5 Openbaar vervoer	0	-23	-23
Fysiek domein	2.5 Openbaar vervoer	69	-94	-25

Begroting 2025

Programma	Taakveld	baten	lasten	Eindtotaal
Fysiek domein	3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.680	-1.680	0
Fysiek domein	5.2 Sportaccommodaties	94	-24	70
Fysiek domein	5.2 Sportaccommodaties	1.174	-6.358	-5.184
Fysiek domein	5.5 Cultureel erfgoed	2	-359	-357
Fysiek domein	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	217	-7.605	-7.388
Fysiek domein	6.3 Inkomensregelingen	0	-251	-251
Fysiek domein	7.2 Riolering	5.353	-1.744	3.609
Fysiek domein	7.2 Riolering	4.587	-6.604	-2.017
Fysiek domein	7.3 Afval	0	-1	-1
Fysiek domein	7.3 Afval	9.254	-6.571	2.683
Fysiek domein	7.4 Milieubeheer	0	-35	-35
Fysiek domein	7.4 Milieubeheer	1.505	-4.316	-2.811
Fysiek domein	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	0	-128	-128
Fysiek domein	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	494	-404	90
Fysiek domein	8.1 Ruimte en leefomgeving	53	-5.717	-5.664
Fysiek domein	8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	2.380	-2.380	0
Fysiek domein	8.3 Wonen en bouwen	1.218	-1.586	-368
Economie	0.10 Mutaties reserves	845	0	845
Economie	3.1 Economische ontwikkeling	2	-1.809	-1.807
Economie	3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	7	-105	-98
Economie	3.4 Economische promotie	421	-420	1
Economie	8.1 Ruimte en leefomgeving	0	-400	-400
Overhead	0.10 Mutaties reserves	350	0	350
Overhead	0.4 Overhead	170	-24.540	-24.370
Overhead	0.8 Overige baten en lasten	408	-1.327	-919
Algemene dekkingsmiddelen	0.5 Treasury	585	730	1.315
Algemene dekkingsmiddelen	0.61 OZB woningen	8.141	-671	7.470
Algemene dekkingsmiddelen	0.62 OZB niet-woningen	9.016	-505	8.511
Algemene dekkingsmiddelen	0.64 Belastingen overig	421	-36	385
Algemene dekkingsmiddelen	0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	157.326	0	157.326
Totaal		262.266	-262.200	66

Bijlage E: Prognose balans

Bedragen * €1.000

Activa	Ultimo 2023	Ultimo 2024	Ultimo 2025	Ultimo 2026	Ultimo 2027	Ultimo 2028
VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	1.052	1.052	1.052	1.052	1.052	1.052
Materiële vaste activa met economisch nut	171.209	228.616	236.366	245.515	257.768	263.404
Materiële vaste activa met economisch nut						
Waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	46.356	48.291	59.944	71.066	81.798	92.199
Materiële vaste activa met maatschappelijk nut	21.735	24.571	40.166	53.024	66.854	73.951
Financiële vaste activa	2.624	2.624	2.624	2.624	2.624	2.624
Totaal vaste activa	242.976	305.154	340.152	373.181	410.096	433.230
VLOTTENDE ACTIVA						
Vorraden	-3.150	-300	-6.200	-6.200	-6.200	-6.200
Vorderingen	15.814	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Liquide middelen	1.120	1.120	1.120	1.120	1.120	1.120
Overlopende activa	9.711	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Totaal vlottende activa	23.495	10.820	4.920	4.920	4.920	4.920
TOTAAL-GENERAAL	266.471	315.974	345.072	378.101	415.016	438.150

Bedragen * €1.000

Passiva	Ultimo 2023	Ultimo 2024	Ultimo 2025	Ultimo 2026	Ultimo 2027	Ultimo 2028
EIGEN VERMOGEN						
Reserves	65.256	70.710	66.102	62.503	54.026	47.127
Saldo van de rekening van lasten en baten	16.736	7.910	70	-6.043	-6.899	-6.983
VREEMD VERMOGEN						
Voorzieningen	10.321	10.321	11.592	13.080	14.567	14.567
Langlopende schulden	131.339	170.247	213.140	270.533	331.427	368.653
Totaal vaste financieringsmiddelen	223.652	259.188	290.904	340.073	393.121	423.364
VLOTTENDE PASSIVA						
Kortlopende schulden	11.521	11.521	11.521	11.521	11.521	11.521
Overlopende passiva	31.298	45.265	42.647	26.507	10.374	3.265
Totaal vlottende passiva	42.819	56.786	54.168	38.028	21.895	14.786
TOTAAL-GENERAAL	266.471	315.974	345.072	378.101	415.016	438.150

*Bedragen *€1.000*

Ontwikkeling EMU-saldo	2025	2026	2027	2028
Begrotingsresultaat voor mutaties reserves	-4.538	-9.712	-9.333	-6.983
Afschrijvingen	11.074	12.359	11.625	14.928
Investeringen	-46.072	-45.389	-48.539	-38.063
Mutatie voorzieningen	839	1.487	1.487	1.487
Mutatie voorraden grondexploitatie	-5.900	0	0	0
EMU-saldo	-44.597	-41.254	-44.760	-28.631
EMU-referentiewaarde	-13.225	-13.225	-13.225	-13.225
Overschrijding / onderschrijding	-31.372	-28.029	-31.535	-15.406

Bijlage F: Algemene reserve

Bedragen * € 1.000 (-=nadeel)

Omschrijving	Programma	2024	2025	2026	2027	2028
Jaarrekening 2023 stand 31-12 Algemene Reserve		48.784				
Jaarrekening 2023 stand 31-12 Reserve projecten		5.355				
Jaarrekeningresultaat 2023		16.736				
Resultaat primitieve begroting 2024		5.611				
Budgetoverheveling oude jaren		-17.923				
Overheveling naar reserve centrum ontwikkeling		-20.000				
Overige raadsbesluiten		-848				
Bestuursrapportage 2024-I: nadelig resultaat		-2.729				
Bestuursrapportage 2024-II: voordelig resultaat		5.876				
Stand 1/1			40.862	37.730	28.640	20.390
STORTINGEN						
Begroting 2025-2028						
Vluchtelingen Oekraïne			2.830	0	0	0
Totaal Stortingen begroting 2025-2028			2.830	0	0	0
Begroting 2025-2028						
Kwaliteitsverhoging Burgerzaken	Dienstverlening		-81			
Sr financieel beheerder en fiscaal adviseur	Dienstverlening		-54	-54		
ICT ontwikkelingen (van Gemnet naar GGI en Cloudtransitie software)	Overhead		-150	-150	-100	
Adviseur dienstverlening	Dienstverlening		-81	-81	-81	
Externe advisering tbv complexe inkoop- en accountantvraagstukken	Overhead		-50	-50		
Bestending managementondersteuning	Dienstverlening		-146			
Tijdelijke huisvesting verbouw gemeentehuis	Overhead		-900	-500	-300	
Tijdelijke huisvesting (sociale binding)	Overhead		-18	-90		
Bevrijdingsdag	Dienstverlening		-114			
Dak- en thuisloze jongeren	Sociaal domein		-90			
Zwemhub Noord	Sociaal domein		-20	-20	-20	
Seminar basisvaardigheden	Sociaal domein		-30			
Borging Armoedepact	Fysiek Domein		-116			
Borging Armoedepact	Sociaal domein		-135			
Aanjager laaggeletterdheid	Sociaal domein		-70			
Ontwikkeling De Swetten	Fysiek Domein		-250			

Begroting 2025

Omschrijving	Programma	2024	2025	2026	2027	2028
Subtotaal onttrekkingen begroting 2024-2027			-2.305	-945	-501	0
Onttrekkingen eerdere begrotingen						
Applicatie burgerzaken	Dienstverlening		-50			
Pilot Ernstige Psychiatrische Aandoening (EPA)	Sociaal domein		-10			
Afboeken sint lucas	Sociaal domein		-245			
Open Drachten	Economie		-200			
Deelname LEADER Zuid-Oost Friesland	Economie		-20	-20	-20	
Verstevigen vrijwilligersnetwerk	Sociaal domein		-75	-75		
Warmtetransitie	Fysiek Domein		-80	-80	-80	
Programmabudget Sociale Koers	Sociaal domein		-237	-237		
Sloopkosten de Welle	Sociaal domein		-490			
Subsidie ICD	Economie		-400	-400	-400	
Cofinanciering Europa	Economie		-100			
Programmabudget Omgeving	Fysiek Domein		-300	-300	-300	
Human Capital	Sociaal domein		-75			
Inclusie	Sociaal domein		-70	-70		
Pilot begrijpelijke taal	Sociaal domein		-50	-50	-50	
Digitaal samenwerken	Overhead		-150	-150		
Betrekken sport en cultuur bij preventie	Sociaal domein		-200	-200		
Majeure evenementen	Economie		-125	-120		
Gebiedsprogramma Centrum	Fysiek Domein		-400	-400		
Netcongestie	Fysiek Domein		-100			
Dienstverleningsbelofte GOED	Dienstverlening		-100			
Duurzaamheidsvouchers			-250			
Subtotaal onttrekkingen eerdere begrotingen			-3.727	-2.102	-850	0
Begrotingssaldo			70	-6.043	-6.899	-6.983
Totaal onttrekkingen (-) / stortingen (+)			-3.132	-9.090	-8.250	-6.983
Stand algemene reserve 31/12			37.730	28.640	20.390	13.407
Risicobuffer			-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Weerstandsvormogen algemeen voorlopig			-10.500	-10.500	-10.500	-10.500
Stand vrij besteedbare algemene reserve			24.730	15.640	7.390	407

Bijlage G: Bestemmingsreserve en voorzieningen

Ontwikkeling bestemmingsreserves

Bedragen * € 1.000

Omschrijving	Programma	1 jan 2025	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2025
Onderwijshuisvesting	Sociaal domein	2.573	0	-773	1.800
Onderhoud onderwijshuisvesting	Sociaal domein	560	0	0	560
Veranderbudget sociaal domein	Sociaal domein	581	0	0	581
Subtotaal		3.714	0	-773	2.941
Toerisme, recreatie en landinrichting	Fysiek Domein	266	0	0	266
Civiele kunstwerken	Fysiek Domein	645	0	0	645
Rioleringen	Fysiek Domein	1.456	0	-634	822
Onderhoudsreserve vastgoed	Fysiek Domein	1.463	0	0	1.463
Centrumontwikkeling	Fysiek Domein	20.000	0	0	20.000
Grondbedrijf	Fysiek Domein	599	0	0	599
Subtotaal		24.429	0	-634	23.795
Frictiekosten concern	Overhead	184	0	0	184
Coronacompensatie	Overhead	1.520	0	0	1.520
Subtotaal		1.704	0	0	1.704
Totaal bestemmingsreserves		29.847	0	-1.407	28.440

Bedragen * € 1.000

Omschrijving	Programma	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2026
Onderwijshuisvesting	Sociaal domein	0	-622	1.178
Onderhoud onderwijshuisvesting	Sociaal domein	0	0	560
Veranderbudget sociaal domein	Sociaal domein	0	0	581
Subtotaal		0	-622	2.319
Toerisme, recreatie en landinrichting	Fysiek Domein	0	0	266
Civiele kunstwerken	Fysiek Domein	0	0	645
Rioleringen	Fysiek Domein	0	0	822
Onderhoudsreserve vastgoed	Fysiek Domein	0	0	1.463
Centrumontwikkeling	Fysiek Domein	0	0	20.000
Grondbedrijf	Fysiek Domein	0	0	599
Subtotaal		0	0	23.795
Frictiekosten concern	Overhead	0	0	184
Coronacompensatie	Overhead	0	0	1.520
Subtotaal		0	0	1.704
Totaal bestemmingsreserves		0	-622	27.818

Bedragen * € 1.000

Omschrijving	Programma	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2027
Onderwijshuisvesting	Sociaal domein	0	-1.083	95
Onderhoud onderwijshuisvesting	Sociaal domein	0	0	560
Veranderbudget sociaal domein	Sociaal domein	0	0	581
Subtotaal		0	-1.083	1.236
Toerisme, recreatie en landinrichting	Fysiek Domein	0	0	266
Civiele kunstwerken	Fysiek Domein	0	0	645
Rioleringen	Fysiek Domein	0	0	822
Onderhoudsreserve vastgoed	Fysiek Domein	0	0	1.463
Centrumontwikkeling	Fysiek Domein	0	0	20.000
Grondbedrijf	Fysiek Domein	0	0	599
Subtotaal		0	0	23.795
Frictiekosten concern	Overhead	0	0	184
Coronacompensatie	Overhead	0	0	1.520
Subtotaal		0	0	1.704
Totaal bestemmingsreserves		0	-1.083	26.735

Bedragen * € 1.000

Omschrijving	Programma	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2028
Onderwijshuisvesting	Sociaal domein	0	0	95
Onderhoud onderwijshuisvesting	Sociaal domein	0	0	560
Veranderbudget sociaal domein	Sociaal domein	0	0	581
Subtotaal		0	0	1.236
Toerisme, recreatie en landinrichting	Fysiek Domein	0	0	266
Civiele kunstwerken	Fysiek Domein	0	0	645
Rioleringen	Fysiek Domein	0	0	822
Onderhoudsreserve vastgoed	Fysiek Domein	0	0	1.463
Centrumontwikkeling	Fysiek Domein	0	0	20.000
Reserve grondbedrijf	Fysiek Domein	0	0	599
Subtotaal		0	0	23.795
Frictiekosten concern	Overhead	0	0	184
Coronacompensatie	Overhead	0	0	1.520
Subtotaal		0	0	1.704
Totaal bestemmingsreserves		0	0	26.735

Ontwikkeling voorzieningen

Bedragen * € 1.000

		1 jan 2025	Toevoeging	Onttrekking	31-12 2025
Wachtgeld wethouders	Dienstverlening	2	0	0	2
Pensioenen wethouders	Dienstverlening	5.011	0	-98	4.913
Subtotaal		5.013	0	-98	4.915
Vervangingen riolering art.44-1d	Fysiek Domein	3.390	1.935	0	5.325
Riolering art.44-2	Fysiek Domein	695	0	-648	47
Afvalstoffenheffing	Fysiek Domein	946	0	-350	596
Degeneratiekosten	Fysiek Domein	589	0	0	589
Subtotaal		5.620	1.935	-998	6.557
Spaarverlof		120	0	0	120
Subtotaal		120	0	0	120
Totaal voorzieningen		10.753	1.935	-1.096	11.592

Bedragen * € 1.000

Omschrijving	Programma	Toevoeging	Onttrekking	31-12- 2026
Wachtgeld wethouders	Dienstverlening	0	0	2
Pensioenen wethouders	Dienstverlening	0	-98	4.815
Subtotaal		0	-98	4.817
Vervangingen riolering art.44-1d	Fysiek Domein	1.935	0	7.260
Riolering art.44-2	Fysiek Domein	0	0	47
Afvalstoffenheffing	Fysiek Domein	0	-350	246
Degeneratiekosten	Fysiek Domein	0	0	589
Subtotaal		1.935	-350	8.142
Spaarverlof		0	0	120
Subtotaal		0	0	120
Totaal voorzieningen		1.935	-448	13.079

Bedragen * € 1.000

Omschrijving	Programma	Toevoeging	Onttrekking	31-12- 2027
Wachtgeld wethouders	Dienstverlening	0	0	2
Pensioenen wethouders	Dienstverlening	0	-98	4.717
Subtotaal		0	-98	4.719
Vervangingen riolering art.44-1d	Fysiek Domein	1.935	0	9.195
Riolering art.44-2	Fysiek Domein	0	0	47
Afvalstoffenheffing	Fysiek Domein	0	-350	-104
Degeneratiekosten	Fysiek Domein	0	0	589
Subtotaal		1.935	-350	9.727
Spaarverlof		0	0	120
Subtotaal		0	0	120
Totaal voorzieningen		1.935	-448	14.566

Bedragen * € 1.000

Omschrijving	Programma	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2028
Wachtgeld wethouders	Dienstverlening	0	0	2
Pensioenen wethouders	Dienstverlening	0	-98	4.619
Subtotaal		0	-98	4.621
Vervangingen riolering art.44-1d	Fysiek Domein	1.935	0	11.130
Riolering art.44-2	Fysiek Domein	0	0	47
Afvalstoffenheffing	Fysiek Domein	0	-350	-454
Degeneratiekosten	Fysiek Domein	0	0	589
Subtotaal		1.935	-350	11.312
Voorziening spaarverlof		0	0	120
Subtotaal		0	0	120
Totaal voorzieningen		1.935	-448	16.053

Bijlage H: Subsiestaat

In onderstaand overzicht vindt u de subsidies groter dan € 1.000 die structureel van aard zijn. Incidentele subsidies en subsidies kleiner dan € 1.000 zijn niet in het overzicht opgenomen.

Aanvrager	Subsidie 2024 €	Subsidie 2025 €
Programma Dienstverlening		
Oranjevereniging	8.290	8.000
Veteranen comité	9.000	9.000
Stichting Slachtofferhulp	15.060	15.620
Stichting Halt	15.320	17.650
subtotaal	47.670	50.270
Programma Fysiek Domein		
Speeltuinen en St. Bass	69.260	71.820
Dierenparkjes	1.500	1.500
De Natuurij	50.000	60.170
VVV-Smallingerland	50.000	51.850
St. Toerisme Regiomarketing ZO Friesland	40.000	41.480
St. Platform Gastvrij Smallingerland*	130.000	120.000
Subtotaal	340.760	346.820
Programma Sociaal Domein		
Sportbedrijf Drachten	2.483.510	3.217.560
Veldsportaccommodaties	1.540	1.600
Verenigingsgebruik gymzalen	101.190	104.930
Topsport Noord TEAMNL	20.000	20.000
Openbare bibliotheek	1.416.060	1.468.450
Amateurkunstbeoefening	134.710	138.960
Elzer Educatie	0	10.000
Museum Dr8888	582.290	603.840
Van Doesburg- Rinsemahuis	0	15.000
Museumnacht	0	4.000
De Lawei	3.326.750	3.449.840
Simmerdeis	0	200.000
Iduna	345.680	358.470
Media lokale omroep	47.890	49.660
Minderheden en Inburgering	146.780	155.150
MOS	3.074.880	3.188.650
Dorpshuizen	50.310	50.310
Vrijwilligersactiviteiten	147.660	115.560
Wijkraden en dorpsbelangen	26.950	27.300
Inloopvoorzieningen Mindup en MOS	161.370	171.010
Stjoer	63.870	66.230
Verslavingszorg	63.010	65.340
Wender	321.520	333.420
Buurtgezinnen	83.700	83.700
Odensehuis	46.620	46.620
Homestart (Humanitas)	45.000	43.280
LaForsa	9.400	9.400
Lets'Sport	0	1.500
Voedselbank	10.360	10.000
Jeugdfonds sport en cultuur	176.120	180.000
Stichting Leergeld	196.840	190.000
Stichting Sportfonds Smallingerland	0	80.000
Subtotaal	13.084.010	14.459.780
Totaal	13.472.440	14.856.870

Bijlage I: Investeringsoverzicht

Omschrijving	2025	2026	2027	2028	Totaal
Investering met economisch nut	16.148	17.731	21.367	15.104	69.982
Voertuigen	0	180	0	45	225
Mobiele kraan	210	0	0	0	210
Veegmachine 17 Ravo vervanging diesel	250	0	0	0	250
Houtversnippercombinatie	130	0	0	0	130
Bestelauto/kipper 69	110	0	0	0	110
Bestelauto VW Transporter	43	0	0	0	43
Werktuigdrager nr. 22	88	0	0	0	88
Natzoutstrooier tbv.171	50	0	0	0	50
Vervanging rollentestbank	75	0	0	0	75
Sint Lukas	4.984	6.579	0	0	11.563
OBS de Swetten/ CBS it Ambyld	200	200	3.953	9.043	13.396
VSO de Zwaai (school)	200	1.093	12.533	0	13.826
De Trisken	100	200	200	3.051	3.551
De Boarne/de Finneblom	0	50	150	200	400
It Werflan	0	256	0	0	256
GBS Eben Haezer	0	0	0	50	50
Units onconventioneel wonen	300	0	0	0	300
Verbouwing gemeentehuis	7.052	7.052	3.526	0	17.630
Vervanging meubilair	176	176	88	0	440
Ibor: Gebouwen	79	51	278	0	408
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	1.522	1.626	350	0	3.498
Rolemmers	36	38	39	41	154
Automatische berekening sportvelden	368	0	0	0	368
Vervanging werkplekken 2025	100	0	0	0	100
Vervanging telefoons 2025	75	0	0	0	75
Vervanging telefoons 2026	0	75	0	0	75
Vervanging wifi-accespoints	0	55	0	0	55
Vervanging werkplekken 2026	0	100	0	0	100
Vervanging audiovisuele middelen vergaderruimtes	0	0	75	0	75
Vervanging telefoons 2027	0	0	75	0	75
Vervanging werkplekken 2027	0	0	100	0	100
Vervanging decentrale printers	0	0	0	129	129
Vervanging ICT-omgeving	0	0	0	2.370	2.370
Vervanging telefoons 2028	0	0	0	75	75
Vervanging werkplekken 2028	0	0	0	100	100
Investering met economisch nut en heffing	13.427	13.324	13.342	13.406	53.499
Wijkgerichte vervanging Riolering	13.427	13.324	13.342	13.406	53.499
Investerings met maatschappelijk nut	16.497	14.334	13.830	9.553	54.214
Buitensportaccommodaties	525	788	1.475	0	2.788
IHP infrastructurele aanpassingen	0	244	567	361	1.172
Gebiedsprogramma centrum	5.000	5.000	5.000	5.000	20.000
Meerwaarde traject Sportlaan	1.850	0	0	0	1.850
Wijkgerichte vervanging riolering	4.192	4.192	4.192	4.192	16.768
Wegen	1.989	1.875	833	0	4.697
Duikers	81	81	81	0	243
Groen	522	522	522	0	1.566
Civiele kunstwerken	1.308	605	125	0	2.038
Openbare verlichting	570	570	570	0	1.710
Speelvoorzieningen	460	418	465	0	1.343

Omschrijving	2025	2026	2027	2028	Totaal
Elektrakasten en watertappunten	0	39	0	0	39
	46.072	45.389	48.539	38.063	178.063

Bijlage J: Incidentele lasten en baten

Bedragen * €1.000

Omschrijving	Programma	2025	2026	2027	2028
Incidentele lasten					
Kwaliteitsverhoging Burgerzaken	Dienstverlening	-81			
Sr financieel beheerder en fiscaal adviseur	Dienstverlening	-54	-54		
ICT ontwikkelingen (van Gemnet naar GGI en Cloudtransitie software)	Overhead	-150	-150	-100	
Adviseur dienstverlening	Dienstverlening	-81	-81	-81	
Externe advisering tbv complexe inkoop- en accountantvraagstukken	Overhead	-50	-50		
Bestendinging managementondersteuning	Dienstverlening	-146			
Tijdelijke huisvesting verbouw gemeentehuis	Overhead	-900	-500	-300	
Tijdelijke huisvesting (sociale binding)	Overhead	-18	-90		
Bevrijdingsdag	Dienstverlening	-114			
Dak- en thuisloze jongeren	Sociaal domein	-90			
Zwemhub Noord	Sociaal domein	-20	-20	-20	
Seminar basisvaardigheden	Sociaal domein	-30			
Borging Armoedepact	Fysiek Domein	-116			
Borging Armoedepact	Sociaal domein	-135			
Aanjager laaggeletterdheid	Sociaal domein	-70			
Ontwikkeling De Swetten	Fysiek Domein	-250			
Applicatie burgerzaken	Dienstverlening	-50			
Pilot Ernstige Psychiatrische Aandoening (EPA)	Sociaal domein	-10			
Afboeken sint lucas	Sociaal domein	-245			
Open Drachten	Economie	-200			
Deelname LEADER Zuid-Oost Friesland	Economie	-20	-20	-20	
Verstevigen vrijwilligersnetwerk	Sociaal domein	-75	-75		
Warmtetransitie	Fysiek Domein	-80	-80	-80	
Programmabudget Sociale Koers	Sociaal domein	-237	-237		
Sloopkosten de Welle	Sociaal domein	-490			
Subsidie ICD	Economie	-400	-400	-400	
Cofinanciering Europa	Economie	-100			
Programmabudget Omgeving	Fysiek Domein	-300	-300	-300	
Human Capital	Sociaal domein	-75			
Inclusie	Sociaal domein	-70	-70		
Pilot begrijpelijke taal	Sociaal domein	-50	-50	-50	
Digitaal samenwerken	Overhead	-150	-150		
Betrekken sport en cultuur bij preventie	Sociaal domein	-200	-200		
Majeure evenementen	Economie	-125	-120		
Gebiedsprogramma Centrum	Fysiek Domein	-400	-400		
Netcongestie	Fysiek Domein	-100			
Dienstverleningsbelofte GOED	Dienstverlening	-100			
Toevoeging Algemene reserve vluchtelingen Oekraïne	Sociaal domein	-			
		2.830			
Opvang vluchtelingen Oekraïne	Sociaal domein	-			
		7.340			
Totaal incidentele lasten		-15.952	-3.047	-1.351	0

Incidentele baten					
Bijdrage Rijk opvang vluchtelingen Oekraïne		10.170			
Onttrekking Algemene reserve		5.782	3.047	1.351	
Totaal incidentele baten		15.952	3.047	1.351	0